

Talousarvio 2019

Liedon kunnan
talousarvio 2019
ja taloussuunnitelma
2019-2021

Kunnanvaltuusto 17.12.2018

Sisällysluettelo

Kunnanjohtajan katsaus	3
Liedon kuntastrategia 2018-2025	5
Liedon kunnan hyvinvointisuunnitelma	7
Riskienarviointi- ja hallinta	9
Talousarvion laadinnan yleiset ja taloudelliset lähtökohdat	10
Talousarvion sitovuus	14
Tuloslaskelma	16
Tuloslaskelma (ulkoinen)	17
Rahoituslaskelma	18
Valtuustoon nähden sitovat määrärahat	19
Tarkastuslautakunta	20
Keskusvaalilautakunta	21
Kunnanhallituksen alainen toiminta	22
Konsernihallinto	24
Sisäiset palvelut	26
Maaseutupalvelut	32
Pelastustoimi	34
Työllistäminen ja asiointipalvelu	35
Ympäristöterveyspalvelut	40
Sosiaali- ja terveyslautakunta	44
Sote-hallinto	50
Perhe- ja sosiaalipalvelut	53
Vanhus- ja hoivapalvelut	58
Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	62
Sivistystoimi	66
Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta	68
Koulutoimi	71
Yleissivistävä opetus	71
Varhaiskasvatus	73
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	76
Kulttuuripalvelut	78
Tekninen lautakunta	80
Teknisten ja ympäristöpalveluiden hallinto	84
Toimitilapalvelut	85
Yhdyskuntatekniikka	88
Liedon Vesi	90
Kaavoitus -ja rakennuslautakunta	94
Kaavoitus- ja mittaus-toimi	98
Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu	99
Tontinluovutusohjelma ja kaavoitusohjelma	101
Investointiosa	104
Investointien tavoitteet	104
Yhteenveto	105
Investointiosan hankekohtaiset perustelut	107
Kuntakonserni	140
Kuntakonsernin toiminnan ja talouden lähtökohdat ja tavoitteet	141
Liedon Asunnot Oy	142
Liedon Lämpö Oy	143

Kunnanjohtajan katsaus

YLEISTÄ

Yleinen taloudellinen kehitys

Suomen ja erityisesti Varsinais-Suomen talous elää kuluvan vuoden lopulla vielä vahvan kasvun aikaa, vaikka ennusmerkit Euroopan talouskasvun jatkumiselle ovat heikkenemässä. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2021–2022 talouskasvun arvioidaan palaavan vähitellen 1 prosentin kasvuvauhtiin. Työllisyystilanne on kohentunut Varsinais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen siivittämänä ja työvoiman kysyntä on edelleen vahvaa. Useilla avainaloilla osaavan työvoiman saatavuus on muodostumassa kasvua rajoittavaksi tekijäksi.

Kuntatalouden näkökulmasta vuosi 2018 jää kuitenkin historiaan poikkeuksellisen haastavana. Verotulot ovat vuonna 2018 jäämässä selvästi alle arvioiden, koska veronpalautukset verovuodelta 2017 ovat ennätyksellisen suuret. Verotulojen ennakoimaton heikentyminen on tuonut erityisiä haasteita vuodelle 2018 ja erityisesti tulevien vuosien taloussuunnitteluun. Liedon kunnan verotuloennuste vuodelle 2018 alittaa vuoden 2018 talousarvion yli 2 miljoonaa euroa.

Uusi kuntastrategia

Liedon kunnanvaltuusto hyväksyi kuluvan vuoden kesäkuussa uuden kuntastrategian, joka näkyy nyt myös vuoden 2019 talousarviossa. Suunnitellut investoinnit painottuvat vahvasti kasvua tukeviin hankkeisiin sekä aktiiviseen maanhankintaan. Turun Kehätien (E18) perusrakennustyöt käynnistyvät rinnakkaisten rakentamisella vuonna 2019, tieyhteys Avantin alueelta VT 10:lle valmistuu kesäksi 2020 ja Tuulissuontien ja Loukinaistentien kiertoliittymän toteutus käynnistyy vuoden 2019 aikana. Näillä toimenpiteillä mahdollistetaan Turun seudun vetovoimaisimman yritysalueen tarvitsemat logistiset yhteydet.

Liedon kuntakeskuksen kehittäminen on vahvassa myötätulessa. Useat jo toteutusvaiheessa olevat kerrostalohankkeet sekä ympäristön viihtyisyyttä lisäävät toimenpiteet keskustan alueella lisäävät alueen vetovoimaa ja kasvattavat asukasmäärää. Kunnan asukasmäärän kasvu vuoden 2018 aikana ylittää tavoitellun 1 %:n rajan ja 20 000 asukkaan raja ylittyy vuoden 2019 aikana. Laadittu investointiohjelma vuodelle 2019 sisältää maanhankintaan varatun 2,5 milj. euron määrärahan sekä samansuuruisen tontinmyyntivoittotavoitteen.

Vahvan kasvun kuntana Liedon haasteena on hallita sekä käyttötalouden että investointien kasvua. Kasvun hallitseminen taloudellisesti kestäväällä tavalla edellyttää, että kunta hoitaa tehtäviään tehokkaasti ja laadukkaasti, jopa selkeästi verrokkikuntiaan paremmin. Väestönlisäyksen aiheuttamaa toimintamenojen lisästarvetta on pystyttävä tulevana vuosina kattamaan pääosin toimintoja tehostamalla. Investointien rahoittaminen tulo-rahoituksella siten, ettei kunnan lainakanta kasva, on toinen keskeinen tulevien vuosien kuntataloutta ohjaava periaate.

Vuoden 2019 talousarvio perustuu nykyiseen 19,50 %:n kunnallisveroprosenttiin ja vuoden 2018 tasoiisiin kiinteistöveroprosentteihin.

Kunnanjohtajan talousarvioesitykseen sisältyvät muutokset

Kunnanjohtajan esityksessä toimintakatetta on sopeutettu lautakuntien esityksiin verrattuna yhteensä noin 1,65 miljoonaa euroa. Esitys sisältää seuraavat muutokset:

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunnan määrärahoja on vähennetty yhteensä noin 80.000 euroa:

- perhe- ja sosiaalipalveluista noin 38.000 euroa (koulutusmenoja 15.000 ja henkilöstömenoja 23.000 euroa).
- terveys- ja sairaanhoitopalveluista henkilöstömenoja noin 43.000 euroa.

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnan nettomäärärahoja on vähennetty noin 200.000 euroa:

- varhaiskasvatuksen tarkemmin kohdentamaton sopeutuserä 100.000 euroa (perustuu arvioituun lapsimäärän kehitykseen)
- perusopetuksen tarkemmin kohdentamaton sopeutuserä 50.000 euroa
- perusopetuksen hankeavustusten tuotto-odotusta nostettu 20.000 euroa
- lukion henkilöstömäärärahoista vähennetty noin 33.000 euroa, josta noin 18.000 euroa määrärahan siirtona kunnanhallituksen alaiseen toimintaan.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan nettomäärärahoja on vähennetty noin 56.000 euroa, josta:

- noin 23.000 euroa tuotto-odotusten kasvua ja
- noin 32.000 euroa avoimeksi jäävän vakanssin täyttämättä jättäminen.

Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunnan nettomäärärahoja on vähennetty noin 390.000 euroa:

- oman työn osuuden lisääminen investointiprojekteissa 200.000 euroa
- henkilöstömäärärahoista on vähennetty noin 28.000 euroa
- omaisuuden myyntivoittoa lisätty 50.000 euroa
- rakentamis- ja kunnossapidon menoja vähennetty 105.000 euroa
- muita kuluja vähennetty 79.000 euroa
- lisätty määräraha väistötilaan Lintukodon päiväkodin korjauksen ajaksi -100.000 euroa
- Liedon Veden tuotto-odotusta on nostettu 26.000 euroa (uusi taksa)

Kaavoitus- ja rakennuslautakunta

Kaavoitus- ja rakennuslautakunnan nettomäärärahoja on vähennetty noin 925.000 euroa:

- lisätty tuotto-odotuksia noin 540.000 euroa, josta suurimpana tontinmyyntivoittojen nosto 500.000 euroa (yhteensä tontinmyyntivoitot talousarvioesityksessä vuonna 2019 2,5 milj. euroa)
- henkilöstömäärärahoja vähennetty 19.000 euroa
- palvelujen ostot esirakentamiseen liittyen 300.000 euroa kohdistetaan investointeihin (maa-alueet)
- muiden palveluiden määrärahoja vähennetty noin 63.000 euroa.

Edellä mainittujen muutosten jälkeen kunnan tulos vuodelle 2019 on noin -1,5 miljoonaa euroa alijäämäinen ja kunnan lainamäärä kasvaa 6,3 miljoonaa euroa.

Liedon kuntastrategia 2018–2025

LIEDON KUNNAN UUSI KUNTASTRATEGIA

Liedon kunnan vuoden 2019 talousarvion ja vuosien 2019–2021 taloussuunnitelman laatimisen pohjana on Liedon kunnan uusi kuntastrategia 2018–2025. Liedon kunnanvaltuusto hyväksyi uuden kuntastrategian 47/18.6.2018. Liedon strategia 2025 kuvaa kunnan tavoitteet sekä keinot, joilla strategiset tavoitteet saavutetaan.

Uuden kuntastrategian painopistealueiksi valittiin

- Unelmien pikkukaupunki – Viihtyisä ja vireä keskustaaajama ja omaleimaiset asuinalueet
- Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen
- Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen
- Talouden ja toiminnan kehys

Uutta kuntastrategiaa valmisteltiin laajalla pohjalla. Strategiatyöskentelyyn osallistuivat kunnan luottamushenkilöt, henkilöstö, nuorisovaltuusto sekä vanhus- ja vammaisneuvosto. Strategian mukaisia tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi päivitetään ja ohjataan vuosittaisen talousarvion ja toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä.

LIEDON KUNNAN VISIO 2025

Lieto vuonna 2018 on rauhallinen, turvallinen, viihtyisä, ihanteellinen, monipuolinen ja elävä maalaiskunta. Liedon asukkaista välittyy positiivisuus ja onnellisuus. Elinvoimainen ja nopeasti kehittyvä kunta sijaitsee Aurajoen ja historiallisen Hämeen Härkätien varrella ja sen historia ulottuu pitkälle, aina kivikauteen saakka.

Liedon kunnan tulevaisuudenkuvassa 2025 tavoitellaan **unelmien turvallista pikkukaupunkia**, joka muodostuu **viihtyisästä ja vireästä keskustasta** sekä **omaleimaisista kylistä**. Liedon tulevaisuutta rakennetaan **avoimella ja oivaltavalla otteella** siten, että **kulut pidetään kurissa** ja asiat tehdään **kerralla kuntoon**. Tuloksena on elinvoimainen kunta sekä hyvinvoiva ja onnellinen asukas ja yrittäjä, jolle luonteenomaisia piirteitä ovat aktiivisuus ja yhteisöllisyys.

LIEDON KUNTASTRATEGIAN PAINOPISTEALUEET JA KRIITTISET MENESTYSTEKIJÄT

Strategian 2025 painopistealueet ja kriittiset menestystekijät ovat:

- Unelmien pikkukaupunki
  - Liikenneyhteydet ja saavutettavuus
  - Rakennuskannan kehittäminen ja asumisen vaihtoehdot
  - Keskustan elinvoima ja viihtyisyys
- Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen
  - Yrittäjyyden edistäminen
  - Lieto matkailukohteena
  - Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut

- Avoin ja aktiivinen viestijä
- Haluttu työnantaja

- Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen
  - Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastus- ja yhdistystoiminnan edistäminen
  - Hyvällä palvelulla on kasvot
  - Liikkuva Lieto
  - Luonnonläheinen Lieto

- Talouden ja toiminnan kehys
  - Kerralla kuntoon
  - Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous
  - Asukas- ja työpaikkamäärän kasvun edistäminen
  - Osaava ja motivoitunut henkilöstö

Uuden kuntastrategian perusteella lautakunnat ovat valinneet kriittiset menestystekijät, joissa lautakunnan tulee onnistua strategisten päämäärien saavuttamiseksi. Lautakuntien talousarvioesityksissä on määritelty konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit, joilla strategiset tavoitteet saavutetaan.

TOIMENPIDE- JA POLITIIKKAOHJELMAT

Strategiaa täydentävät ja sen täytäntöönpanoa ohjaavat olemassa olevat sekä laadittaviksi sovitut toimenpide- ja politiikkaohjelmat sekä muut viralliset asiakirjat, joita ovat strategian hyväksymisvaiheessa mm.:

- Liedon kunnan hallintosääntö
- Henkilöstöohjelma (henkilöstöraportti)
- Hyvinvointisuunnitelma
- Elinkeino-ohjelma
- Omistajapoliittinen ohjelma
- Maapoliittinen ohjelma
- Yleiskaava 2035

Liedon kunnan hyvinvointisuunnitelma

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:n mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia.

Liedon kunnanvaltuusto on 11.12.2017 hyväksynyt kunnan laajan hyvinvointikertomuksen. Valtuustolle vuosittain raportoitavat toimenpiteet terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi perustuvat laajassa hyvinvointikertomuksessa yksilöityihin mittareihin.

Vuoden 2019 talousarvion laadinnan yhteydessä on määritelty seurattavat indikaattorit, joilla seurataan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden toteutumista (Lähde Sotkanet tai kunnan oma tilasto ellei muuta mainittu):

Painopiste 1 Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys / ehkäisevä päihdetyö)

Terveys- ja liikunta

- Sairastavuusindeksi (Sotkanet tai ikävakioitu / Kela)
- Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet (18-24, 25-64)
- Ei yhtään läheistä ystävää (kouluterveyskysely, 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista)
- Tupakoi päivittäin (kouluterveyskysely 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista)
- Harrastaa liikuntaa liian vähän viikossa (kouluterveyskysely 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista)
- Ylipainoa (kouluterveyskysely % 8-9 luokan oppilaista/lukion oppilaista)
- Liikuntapaikkojen määrä (liikuntatoimi exel)
- Pyöräteiden/kevyenliikenteen väylien määrä, km (tekniset ja ympäristöpalvelut)
- Erityisliikunnan tapahtumat/vuosi (liikuntatoimi)
- Opiston kurssit ikäihmisille 64- (Lieto-opisto)
- Ruskan kävijät/lkm

Painopiste 2 Turvallisuuden sekä osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

Turvallisuus

- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset
- Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset
- Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenneriikkomukset
- Perheväkivaltaraportti
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä

Osallisuus

- Kyselyt, toteutetut kyselyt
- Vanhus- ja vammaisneuvoston, nuorisovaltuuston, omaispaneelin ja seuraparlamentin toiminnan aktiivisuus
- Avustukset yhdistyksille ja järjestöille (€/kpl)
- Äänestysaktiivisuus

Painopiste 3 Arjessa pärjäämisen vahvistaminen**Asuminen**

- Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista
- 75-vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavan ikäisistä asuntokunnista
- Vuokra-asuntojen osuus asuntokannasta

Koulutustaso

- Yhteisvalinnan ulkopuolelle jääneet 21.9.
- Koulutustaso
- Toisen asteen koulutuksen keskeyttäneet
- Osaamistodistukset käyttöön (Opinnollistaminen) / alihankinta

Työllisyys

- Työvoima
- Pitkäaikaistyöttömien määrä yli vuoden työttömänä olleet
- Toimeentulotukea saaneet 25-64 – vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Väestön kehitys

- Asukasmäärä/muutos edelliseen vuoteen
- Muuttoliike kunnasta ja kuntaan muuttaneiden määrä
- Syntyneiden määrä ja kuolleisuus
- Vieraskielisten lukumäärä
- Väestön ikärakenne; yli 65 v, yli 75 v ja 0-14 v, huoltosuhde

Riskienarviointi ja -hallinta

Kuntalain 14 §:n 7 kohdan mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Varsinainen huolehtimisvastuu on 39 §:n mukaisesti kunnanhallituksella. Liedon kunnanvaltuusto on vuonna 2014 hyväksynyt Liedon kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joita noudatetaan ensisijaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisessä. Liedon kunnan sisäisen valvonnan yleisohje täydentää voimassaolevia kunnanvaltuuston perusteita. Sisäisen valvonnan yleisohje on päivitetty tilikauden 2017 aikana. Kunnanhallitus on hyväksynyt voimassaolevan sisäisen valvonnan ohjeen 11.9.2017. Liedon kunnan hallintosäännön 12 luvussa on tarkemmin määrätty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja järjestämisestä kuntakonsernissa. Kunnanhallitus on lisäksi hyväksynyt 13.2.2017 korkoriskien hallintaperiaatteet.

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että

- kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että
- omaisuus ja resurssit turvataan.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin. Riittävän sisäisen valvonnan perusedellytyksenä on riskien tunnistaminen ja niiden huomioon ottaminen valvontaa suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Kuntakonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat:

- strategiset,
- taloudelliset ja
- toiminnalliset riskit sekä
- vahinkoriskit

Strategiset riskit

- Uuden ja vanhan strategian yhteensovittaminen ja päätöksentekijöiden ja henkilöstön sitouttaminen uuden strategian mukaisiin tavoitteisiin

Taloudelliset riskit

- Väestönkasvun tuottamaa palvelujen kysynnän kasvua ei pystytä hallitsemaan niin, että käyttötalous (toimintakate) pysyy nykyisellä tasolla.
- Verotulojen ja valtionosuuksien väheneminen, tontinmyyntitulojen väheneminen
- Soveltuvan raakamaan puute
- Vuosikate on pysyvästi pienempi kuin investointien määrä, jolloin kunta velkaantuu
- Korkoriskit

Toiminnalliset riskit

- Henkilöstön saatavuus

Talousarvion laadinnan yleiset ja taloudelliset lähtökohdat

TALOUSARVION LAADINNAN LÄHTÖKOHDAT

Liedon kunnan uusi kuntastrategia on ollut lähtökohtana valmisteltaessa talousarvioesitystä vuodelle 2019. Kunnan keskushallinnon, lautakuntien ja tytäryhtiöiden tulee toteuttaa kuntastrategiaa toiminnassaan.

Keskushallinto on käynyt kevään 2018 aikana talousarvioneuvotteluja lautakuntien kanssa. Vuoden 2019 talouden lähtökohdat ovat haastavat, koska lautakuntien kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella erityisesti sosiaali- ja terveyslautakunnalla ja varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnalla on paineita kasvattaa kustannuksia vuonna 2019 vuoden 2018 talousarvioon verrattuna. Sopimuskorotukset ja kilpailukyky sopimukseen liittyneen lomarahojen alennuksen palautuminen vuonna 2019 korottavat palkkakustannuksia vuonna 2019 keskimäärin 3,3 %. Talousarvio 2018 sisältää tontinmyyntivoittoja 4 miljoonaa euroa. Arvion mukaan tontinmyyntivoitot tulevat vuonna 2019 olemaan selvästi alhaisemmat, 2,5 miljoonaa euroa.

Kunnanhallitus on 28.5.2018 päättänyt vuoden 2019 talousarvion raamin sekä laadintaohjeet. Kunnanhallitus on edellyttänyt, että kunnan vuoden 2019 tilikauden tulos on 0 euroa. Kunnan toimintakatetta tulee sopeuttaa, jotta koko kunnan tasolla saavutetaan tulos 0 euroa. Vuoden 2019 investoinnit suunnitellaan talousarviossa enintään vuosikatteen suuruisiksi.

SUOMEN TALOUDEN KEHITYS

Valtiovarainministeriön syksyn 2018 taloudellisen katsauksen ennusteen mukaan kuluvasta vuodesta on tulossa nykyisen suhdannevaiheen paras vuosi. Vuonna 2018 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3 %. Yritysten odotukset ovat myönteiset, rakennusinvestointien suurkohteiden rakentaminen jatkuu yhä ja palvelualojen myyntiodotukset ovat kohentuneet. Suomen talouden kasvu hidastuu kuitenkin selvästi noin 1,5 prosentin vuosikasvuihin tulevina vuosina. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2021–2022 talouskasvun arvioidaan palaavan noin prosentin kasvuvauhtiin.

Työllisyysasteen trendi ylitti kesäkuussa vuoden 2008 suhdannehuipun lukemat ollen 71,8 %. Vahvana jatkuva talouskasvu nostaa vuonna 2018 työllisten määrän 2,6 % edellisvuotta korkeammaksi. Työllisyyden kasvu jatkuu nopeana koko ennustejakson ajan ja työllisyysaste nousee 73 prosenttiin vuonna 2020.

KUNTATALOUS

Kuntatalousohjelman mukaan kuntatalous heikkenee vuonna 2018 hieman edellisvuodesta toimintamenojen kasvun nopeutuessa ja verotulojen kasvun hidastuessa. Kuntatalouden yhteenlaskettu tilikauden tulos ja rahoitusasema ovat muodostumassa kuluvana vuonna huomattavasti kevään 2018 kuntatalousohjelmassa esitettyä heikommaksi.

Kuntatalouden lainanottotarvetta heijastava toiminnan ja investointien rahavirta pysyy kehitysarviossa negatiivisena vuoteen 2020 saakka.

Kuntatalouden tilikauden tuloksen arvioidaan hieman paranevan vuonna 2019 kuluvasta vuodesta. Toimintamenoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkauksen päättymisen. Kuntatalouden tulot kasvavat vuonna 2019 menoja nopeammin, kun verotulojen kasvu piristyy.

Kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut laskevat yhä vuonna 2019, mikä alentaa kuntien henkilöstömenoja. Arvioiden mukaan kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut laskevat ensi vuonna keskimääräisesti yhteensä 1 prosenttiyksikköä. Osa maksualennuksista johtuu kilpailukykysovimuksesta ja osa taloustilanteen kehittymisestä parempaan suuntaan. Sairausvakuutusmaksuprosentiksi arvioidaan vuonna 2019 0,75 prosenttia, kun vuonna 2018 maksu on 0,86 prosenttia. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun ennakoitaan laskevan selvästi, jopa 0,4 prosenttiyksikköä. Myös keskimääräinen Kevan jäsenyhteisön eläkemaksu laskee ensi vuonna merkittävästi, koska maksun ennakoitaan laskevan 21,6 prosentista 21,2 prosenttiin.

Lopullisesti sosiaalivakuutusmaksut vuodelle 2019 vahvistetaan marras-joulukuussa 2018. Liedon kunnan vuoden 2019 talousarvioesityksessä palkkojen sivukulujen aleneminen on huomioitu määrärahoissa.

	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021*
Kokonaistaloudellinen kehitys ja ennusteet						
BKT, määrän muutos, %	2,5	2,8	3,0	1,7	1,6	1,1
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,4	6,9	6,6	6,6
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat), %	68,7	69,6	71,7	72,4	73,0	73,2
Yleinen ansiotaso, muutos, %	0,9	0,2	1,8	2,6	3,0	2,9
Kuntien ansiotaso, muutos, %	0,9	-1,0	1,3	3,3	3,2	2,5
Kuluttajahinnat, muutos	0,4	0,7	1,1	1,4	1,6	1,8
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,3	2,4	2,4	2,2	2,2
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-1,6	5,2	4,8	3,1	2,3	2,1
Kuntatyönantajan sotumaksut, % (keskimäärin)	29,8	26,9	25,7	24,6	24,8	24,0

Lähteet: VM Kuntatalousohjelma vuodelle 2019 - syksy 2018 ja VM Taloudellinen katsaus syksy 2018 *)Ennuste

ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT

ELY-keskuksen syyskuun 2018 työllisyyskatsauksen mukaan työttömyys alenee Varsinais-Suomessa ripeästi. Vuotta aiemmasta työttömien määrä väheni 14 %, kun koko maassa työttömien määrä väheni hieman ripeämmin (16 %). Nykyistä pienempi työttömien määrä nähtiin Varsinais-Suomessa viimeksi vuonna 2009. Liedossa työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut viime vuoden vastaavasta ajankohdasta 25 %. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Liedossa syyskuussa 2018 4,5 %.

Varsinais-Suomen liiton syyskuun 2018 analyysin mukaan Varsinais-Suomen yritysten suhdannenäkymät ovat olleet viime aikoina myönteisiä. Yritysten liikevaihdon kehitys kasvaa maakunnassa tasaisesti. Nopeimmin on kasvanut rakennusala.

VÄESTÖ

Liedon kunnassa oli vuoden 2017 lopussa 19 596 asukasta. Vuonna 2017 väestö kasvoi 178 asukkaalla (0,9 %). Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan asukasluku oli syyskuun 2018 lopussa 19 788 eli väestö on kasvanut vuoden 2018 aikana 192 asukkaalla (1 %). Vuoden 2018 lopussa asukasluvun arvioidaan olevan 19 825. Vuoden 2019 lopussa asukkaita arvioidaan olevan jo yli 20 000. Liedon uudessa kuntastrategiassa asukasmäärän kasvun edistäminen on asetettu kriittiseksi menestystekijäksi.

Väestö ikäryhmittäin, Liedon kunta 31.12.	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021*
0-24-vuotiaat	5 906	5 866	5 893	5 917	5 944	5 967
Muutos %	-0,4 %	-0,7 %	0,5 %	0,4 %	0,5 %	0,4 %
25-64-vuotiaat	10 019	10 090	10 184	10 266	10 358	10 446
Muutos %	1,1 %	0,7 %	0,9 %	0,8 %	0,9 %	0,8 %
+65-vuotiaat	3 493	3 640	3 748	3 861	3 956	4 054
Muutos %	2,1 %	4,2 %	3,0 %	3,0 %	2,4 %	2,5 %
Asukasluku vuoden lopussa	19 418	19 596	19 825	20 045	20 258	20 467
Muutos %	0,8 %	0,9 %	1,2 %	1,1 %	1,1 %	1,0 %

*)Ennuste

VEROTULOT JA VALTIONOSUUEDET

Liedon kunnan verotulot ovat vuonna 2018 jäämässä selvästi alle talousarviossa 2018 ennakoitun tason. Tähän on syynä erityisesti se, että loppuvuoden 2018 kunnallisveron tilitysoikaisu verovuoden 2017 valmistuneen verotuksen perusteella tulee olemaan selvästi edellistä vuotta negatiivisempi, mikä heikentää kunnallisverotulojen kertymää vuodesta 2017. Vuoden 2018 kunnallisverotilitys tulee ennusteen mukaan olemaan -1,9 prosenttia pienempi kuin vuonna 2017. Tilitysoikaisu verovuodelta 2017 on ollut koko Suomen tasolla poikkeuksellisen suuri eikä sitä ole voitu talousarvion 2018 laadinnan yhteydessä ottaa huomioon. Liedon kunnan verotulot tulevat ennusteen mukaan vuonna 2018 alittamaan talousarvion noin 2,3 miljoonaa euroa ollen merkittävä syy ennustettuun poikkeuksellisen suureen alijäämään talousarviovuodelta 2018.

Vuoden 2019 talousarvio perustuu 19,50 %:n kunnallisveroprosenttiin.

Veroprosentit, Liedon kunta	2016	2017	2018	2019*	2020**	2021**
Kunnallisvero	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5	19,5
Kiinteistöverot						
yleinen prosentti	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
vakituinen asuinrakennus	0,40	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41
muut asuinrakennukset	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
yleishyödylliset yhteisöt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
rakentamaton rakennuspaikka	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
voimalaitokset	1,0	2,85	2,85	2,85	2,85	2,85

*) KV 12.11.2018 **) Taloussuunnitelmavuosien verotuottoennuste perustuu nykyisiin veroprosentteihin

Kunnallisveroennuste on vuodelle 2019 talousarvioesityksessä 7 prosenttia vuoden 2018 ennustetta suurempi. Vuoden 2019 ennakoitu kasvu johtuu huonosta vertailuvuodesta 2018, siirtymisestä joustavaan verotukseen, työntekijöiden työttömyysvakuutusmaksun alentumisesta sekä parantuneesta työllisyystilanteesta. Verohallinnon johto on indikoinut, että veronpalautusten määrän ottaminen huomioon ennustemalleissa on jatkossa haaste. Tämän vuoksi talousarvioesityksessä on alennettu varovaisuuden periaatteen nojalla kunnallisverotuotto-odotusta Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön ennusteeseen verrattuna 0,5 miljoonaa euroa. Myös vuosille 2020 ja 2021 on ennustettu suhteellisen hyvää

kunnallisverotuottojen kasvua (yli 4 %). Kasvuennusteisiin on kuitenkin kehoitettu suhtautumaan varauksella. Uuden hallitusohjelman verolinjauksista ei ole varmuutta. Tämän vuoksi myös kunnan taloussuunnitelmavuosien 2020 ja 2021 verotuotto-odotus on 0,5 miljoonaa euroa Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön ennustetta pienempi.

Verotulot 2016-2021	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021*
Kunnallisvero	69 113	68 996	67 679	72 409	75 537	78 708
Muutos %	4,7 %	-0,2 %	-1,9 %	7,0 %	4,3 %	4,2 %
Yhteistövero	2 697	3 393	3 521	3 952	4 049	4 185
Muutos %	-13,8 %	25,8 %	3,8 %	12,2 %	2,5 %	3,3 %
Kiinteistövero	3 559	3 567	3 584	3 584	3 584	3 584
Muutos %	1,7 %	0,2 %	0,5 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Verotulot yhteensä	75 369	75 955	74 785	79 946	83 171	86 477
Muutos %	3,8 %	0,8 %	-1,5 %	6,9 %	4,0 %	4,0 %

*) Perustuu Kuntaliiton ennusteeseen, josta on vähennetty vuosina 2019-2021 0,5 miljoonaa euroa / vuosi

Liedon kunnan valtionosuuksien ennakoitaan vuonna 2019 kasvavan 0,3 % vuoden 2018 valtionosuuksiin verrattuna. Valtionosuuksien arvioidaan olevan vuonna 2019 noin 19,8 miljoonaa euroa. Valtionosuuksia vähentää edelleen arvioitu kuntien saama kustannussäästö kilpailukyky sopimuksesta. Kilpailukyky sopimukseen liittyen Liedon kunnan valtionosuutta on pienennetty vuonna 2019 noin -1,8 miljoonaa euroa. Lisäksi hallituskauden 2016–2019 mukaisten valtionosuuksien indeksijääditysten vaikutus Liedon kunnan valtionosuuteen on vuonna 2019 hieman alle -0,9 miljoonaa euroa.

TARVASJOEN YHDISTYMISAVUSTUKSET

Tarvasjoen yhdistymiseen liittyvät avustukset ovat vahvistaneet Liedon kunnan taloutta vielä tilinpäätöksessä 2017 noin 1,2 miljoonaa euroa. Kuluvana vuonna avustuksia saadaan noin 0,5 miljoonaa euroa ja viimeinen avustus noin 0,5 miljoonaa saadaan vuonna 2019.

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

Kunnan vuoden 2019 talousarvion laadinnan yhteydessä esitettävät taloussuunnitelmat ulottuvat vuoteen 2021 saakka. Sote- ja maakuntauudistusta on suunniteltu toteutettavaksi vuodesta 2021 lähtien. Muutokseen liittyviä lakeja ei ole kuitenkaan vielä hyväksytty. Lakia valmistelevien tietojen perusteella ei voida tehdä päätöksiä, vaan on tukeuduttava olemassa olevaan lainsäädäntöön. Kuntaliitto on suositellut, että kunnat laativat vuoden 2021 taloussuunnitelmansa siten, että sen luvuissa ei huomioida mahdollista tulevaa uudistusta.

Talousarvion sitovuus

Kunnanvaltuusto hyväksyy talousarviossa toimielimelle sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, erillisen taseyksikön talousarvion sitovat erät ja erillisen taseyksikön sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Liedon kunnan hallintosäännön 10 luvun 1 §:n mukaan määräraha tai tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviosta päättäessään valtuusto määrittelee, mitkä ovat valtuuston sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet. Valtuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset siitä, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kunnan viranomaisia.

TALOUSARVIO

Käyttötalousosa

Kunnanvaltuusto hyväksyy nettobudjetin käyttötalousosassa kunnanhallitukselle, lautakunnille sekä muille talousarviokirjan yksiköille. Yksikköä sitovat ne toiminnalliset tavoitteet, jotka on mainittu valtuustoon nähden sitoviksi. Määrärahan sitovuustaso on toimintakate (nettobudjetti).

Investointiosa

Investointiosassa kunnanvaltuusto hyväksyy nettobudjetin (nettomäärärahan) hankekohtaisesti (sitovuustaso). Sitovana tavoitteena on nettomääräraha (hankkeen investointimenot vähennettynä hankkeen investointituloilla) sekä nettomäärärahan käyttötarkoitus. Hankekohtaisella euromääräisellä rajalla tarkoitetaan hankkeen kokonaiskustannuksia, ei ao. talousarviovuoden määrärahaa.

Irtaimen omaisuuden hankintaan investointiosassa esitetty määräraha tulee käyttää perusteluissa mainittuun tarkoitukseen. Alle 10 000 euroa maksavat koneet, kalusto, muut tavarat ja aineettomat hyödykkeet kirjataan käyttötalouteen samoin kuin käyttöiltään alle kolmen vuoden hankinnat.

Rahoitusosa

Kunnanvaltuusto vahvistaa sitovat tavoitteet verotuloihin, valtionosuuksiin sekä rahoitustuottoihin ja -kuluihin. Rahoituslaskelmassa valtuustoon nähden sitovat erät ovat pitkäaikaisten lainojen ja antolainasaamisten lisäys.

Erillinen taseyksikkö

Valtuustoon nähden sitova erä on tuloslaskelman rivi Liikelylijäämä (-alijäämä) ennen varauksia. Lisäksi erikseen sitova erä on peruspääoman tuotto prosentti. Peruspääoman tuotto prosentiksi asetetaan vuosille 2019 – 2021 kuusi prosenttia.

Investointien osalta erillisen taseyksikön sitova erä on kokonaisinvestoinnit talousarviovuoden aikana.

Tilivelvolliset

Kuntalain 125 §:n mukaisesti tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Vahvistaessaan talousarvion kunnanvaltuusto hyväksyy tilivelvolliset. Tilivelvollisia ovat kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenten lisäksi:

kunnanjohtaja	toimialajohtajat	henkilöstöpäällikkö
talousjohtaja	kaavoitusjohtaja	terveysvalvonnan johtaja
vesihuoltopäällikkö	maaseutupäällikkö	

KÄYTTÖSUUNNITELMIEN LAATIMINEN

Talousarvion laatimisen jälkeen tilivelvollisten toimielinten tulee vahvistaa käyttösunnitelma. Käyttösunnitelmassa toimialueet asettavat valtuuston määrittelemien tavoitteiden kanssa yhdenmukaiset, tarkennetut tavoitteet sekä jakavat määrärahat ja tuloarviot vastuualueen yksiköille (käyttötalousosa) ja hankkeille (investointiosa). Tekninen lautakunta laatii käyttösunnitelman liitteeksi erillisen työohjelman rakennushankkeista.

TALOUSARVION TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

Talousarvion toteutumista seurataan kuukausiraportoinnin sekä laajemman osavuosisiraportoinnin avulla. Toimialojen kuukausiraportit käsitellään viimeistään kuukauden puolenvälin jälkeen ensimmäisessä mahdollisessa lautakunnassa, minkä jälkeen ne käsitellään kunnanhallituksessa ja viedään tiedoksi kunnanvaltuustoon. Kuukausiraportoinnissa käsitellään merkittävimmät poikkeamat talousarvioon ja tarkennetaan loppuvuoden ennustetta.

Osavuosisikatsaus laaditaan 30.6.2019 tilanteesta. Osavuosisiraportit käsitellään elokuun loppuun mennessä toimialojen lautakunnissa sekä kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa syyskuun aikana.

Kunnanhallituksella on oikeus antaa vuoden 2019 talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden yhteydessä sekä tarvittaessa toimialoille talouden seurantaan liittyviä tarkempia ja yksityiskohtaisempia menettelytapaohjeita. Talousarvion laatimisen jälkeen tilivelvollisten toimielinten tulee vahvistaa käyttösunnitelma.

Tuloslaskelma

1 000 euroa	TP 2017	MTA 2018	TPE 2018	LTK 2019	TA 2019	TA 2019 vs. MTA 2018	TS 2020	TS 2021
Toimintatulot	43 223	45 270	45 270	42 717	43 378	-4 %	43 234	43 667
Myyntitulot	19 952	20 049	20 049	20 213	20 239	1 %	20 441	20 646
Maksutulot	6 212	6 038	6 038	5 653	5 605	-7 %	5 661	5 718
Tuet ja avustukset	2 980	2 593	2 593	2 481	2 501	-4 %	1 948	1 967
Muut toimintatulot	14 080	16 589	16 589	14 370	15 034	-9 %	15 184	15 336
Toimintamenot	-131 204	-136 219	-136 685	-137 212	-136 420	0 %	-136 956	-138 315
Henkilöstömenot	-51 848	-54 004	-54 004	-55 343	-55 165	2 %	-55 295	-55 838
Palkat ja palkkiot	-41 328	-43 628	-43 628	-44 964	-44 816	2,7 %	-44 884	-45 333
Henkilösivukulut	-10 521	-10 376	-10 376	-10 379	-10 349	0 %	-10 411	-10 505
Palvelujen ostot	-53 377	-54 907	-54 907	-55 337	-54 673	0 %	-54 947	-55 496
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 406	-7 189	-7 189	-7 364	-7 364	2 %	-7 401	-7 475
Avustukset	-7 209	-7 668	-7 668	-6 850	-6 850	-11 %	-6 884	-6 953
Muut toimintamenot	-11 364	-12 452	-12 917	-12 317	-12 367	-1 %	-12 429	-12 553
Toimintakate	-87 981	-90 950	-91 416	-94 495	-93 042	2 %	-93 722	-94 649
Verotulot	75 955	77 132	74 785	79 945	79 945	4 %	83 171	86 477
Valtionosuudet	20 068	19 878	19 762	19 819	19 819	0 %	19 819	19 819
Rahoitustuotot ja -menot	-267	-413	-413	-611	-611	48 %	-796	-919
Korkotulot	71	64	64	50	50	-22 %	50	50
Muut rahoitustulot	208	181	181	175	175	-3 %	175	175
Korkomenot	-441	-559	-559	-735	-735	31 %	-920	-1 043
Muut rahoitusmenot	-106	-98	-98	-101	-101	4 %	-101	-101
Vuosikate	7 775	5 648	2 719	4 658	6 111	8 %	8 472	10 728
Poistot ja arvonalentumiset	-6 255	-6 104	-7 000	-7 800	-7 750	27 %	-8 300	-8 700
Tilikauden tulos	1 519	-457	-4 281	-3 142	-1 639	259 %	172	2 028
Poistoeron lis (-) tai väh (+)	9	9	9	9	9	0 %	9	9
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 529	-447	-4 272	-3 133	-1 629	264 %	182	2 038
Sitovuustaso								
Tunnusluvut	TP 2017	MTA 2018	TPE 2018	LTK 2019	TA 2019		TS 2020	TS 2021
Toimintatuotot/kulut %	33 %	33 %	33 %	31 %	32 %		32 %	32 %
Toimintakulut € / asukas	-6 695	-6 853	-6 895	-6 845	-6 806		-6 761	-6 758
Vuosikate/Poistot %	124 %	93 %	39 %	60 %	79 %		102 %	123 %
Vuosikate € / asukas	397	284	137	232	305		418	524
Kertynyt yli-/alijäämä 1.000 €	8 516	8 069	4 244	1 111	2 615		2 797	4 835
Asukasluku	19 596	19 878	19 825	20 045	20 045		20 258	20 467

Tuloslaskelma (ulkoinen)

1 000 euroa	TP 2017	MTA 2018	TPE 2018	LTK 2019	TA 2019	TA 2019 vs. MTA 2018	TS 2020	TS 2021
Toimintatulot	24 522	25 910	25 910	22 995	23 657	-9 %	23 341	23 574
Myyntitulot	11 043	11 143	11 143	11 011	11 037	-1 %	11 147	11 258
Maksutulot	6 189	6 026	6 026	5 641	5 593	-7 %	5 649	5 706
Tuet ja avustukset	2 980	2 593	2 593	2 481	2 501	-4 %	1 973	1 992
Muut toimintatulot	4 310	6 147	6 147	3 863	4 526	-26 %	4 572	4 617
Toimintamenot	-112 503	-116 860	-117 325	-117 490	-116 699	0 %	-117 063	-118 223
Henkilöstömenot	-51 848	-54 004	-54 004	-55 343	-55 165	2 %	-55 295	-55 838
Palkat ja palkkiot	-41 328	-43 628	-43 628	-44 964	-44 816	3 %	-44 884	-45 333
Henkilösivukulut	-10 521	-10 376	-10 376	-10 379	-10 349	0 %	-10 411	-10 505
Palvelujen ostot	-44 546	-46 091	-46 091	-46 219	-45 556	-1 %	-45 731	-46 188
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 273	-7 088	-7 088	-7 268	-7 268	3 %	-7 304	-7 377
Avustukset	-7 209	-7 668	-7 668	-6 857	-6 850	-11 %	-6 871	-6 939
Muut toimintamenot	-1 627	-2 009	-2 475	-1 803	-1 860	-7 %	-1 862	-1 880
Toimintakate	-87 981	-90 950	-91 416	-94 494	-93 042	2 %	-93 722	-94 649
Verotulot	75 955	77 132	74 785	79 945	79 945	4 %	83 171	86 477
Valtionosuudet	20 068	19 878	19 762	19 819	19 819	0 %	19 819	19 819
Rahoitustuotot ja -menot	-267	-413	-413	-611	-611	48 %	-796	-919
Korkotulot	71	64	64	50	50	-22 %	50	50
Muut rahoitustulot	208	181	181	175	175	-3 %	175	175
Korkomenot	-441	-559	-559	-735	-735	31 %	-920	-1 043
Muut rahoitusmenot	-106	-98	-98	-101	-101	4 %	-101	-101
Vuosikate	7 775	5 648	2 719	4 659	6 111	8 %	8 472	10 728
Poistot ja arvonalentumiset	-6 255	-6 104	-7 000	-7 800	-7 750	27 %	-8 300	-8 700
Tilikauden tulos	1 519	-457	-4 281	-3 141	-1 639	259 %	172	2 028
Poistoeron lis (-) tai väh (+)	9	9	9	9	9	0 %	9	9
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 529	-447	-4 272	-3 132	-1 629	264 %	182	2 038

Rahoituslaskelma

1 000 €	TP 2017	MTA 2018	TPE 2018	LTK 2019	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Toiminnan rahavirta	5 522	1 492	-1 437	2 658	3 611	5 972	8 228
Vuosikate	7 775	5 648	2 719	4 658	6 111	8 472	10 728
Tulorahoituksen korjaukset	-2 253	-4 156	-4 156	-2 000	-2 500	-2 500	-2 500
Investointien rahavirta	-15 476	-9 036	-8 036	-9 725	-9 145	-8 525	-8 010
Investointimenot	-20 808	-14 352	-13 352	-12 725	-12 725	-12 325	-11 510
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2 233	160	160	0	80	300	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 098	5 156	5 156	3 000	3 500	3 500	3 500
Toiminnan ja investointien rahavirta	-9 954	-7 544	-9 473	-7 067	-5 533	-2 553	218
Rahoituksen rahavirta	6 524	3 300	9 000	7 800	5 800	2 500	0
Lainakannan muutokset	6 513	3 300	9 000	7 800	5 800	2 500	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 000	0	0	14 500	12 500	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 487	-3 500	-3 500	-2 700	-2 700	-2 500	-2 500
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	6 800	12 500	-4 000	-4 000	5 000	2 500
Vaikutus maksuvalmiuteen	-3 430	-4 244	-473	733	267	-53	218

Talousarvioesitys 2019 sisältää esityksen pitkäaikaisen 12.500.000 euron lainan nostamisesta vuonna 2019. Laina tulee ottaa ainakin osittain kiinteäkorkoisena kunnan korkoriskin hallitsemiseksi.

Tunnusluvut	TP 2017	MTA 2018	TPE 2018	LTK 2019	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä vuodesta 2015 alkaen 1.000 €	-12 977 123	-20 521 533	-22 450 236	-29 516 986	-27 983 676	-30 536 316	-30 317 924
Lainanhoitokate*)	2,1	1,5	0,8	1,7	2,3	3,4	4,3

*) Lainanhoitokate = ((Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainan lyhennykset)), kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Arvio lainakannasta	TP 2017	MTA 2018	TPE 2018	LTK 2019	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Lainakanta 1.1.	53 686	60 199	60 199	69 199	69 199	74 999	77 499
Lainakannan lisäys	6 513	3 300	9 000	7 800	5 800	2 500	0
Lainakanta 31.12.	60 199	63 499	69 199	76 999	74 999	77 499	77 499
Muutos %	12 %	5 %	15 %	11 %	8 %	3 %	0 %
Lainat € / asukas 31.12.	3 072	3 194	3 490	3 841	3 742	3 826	3 787
Asukasluku	19 596	19 878	19 825	20 045	20 045	20 258	20 467

Valtuustoon nähden sitovat määrärahat

Talousarvio ja taloussuunnitelma valmistellaan vastuualuetasolla, mutta esitetään kunnanhallitukselle ja valtuustolle tulosaluetasoisena. Tulot ja menot esitetään kokonaisuutena, mutta sitovuustaso on toimintakate lautakuntatasolla. Vuoden 2019 talousarvio on siten nettositova lautakuntatasolla eli lautakuntien toimintakate on valtuustoon nähden sitova. Alla taulukoituna lautakuntatasolla myös toimintatuotot ja toimintakulut (sisäiset erät mukaan lukien), mutta **sitovuustaso on toimintakate**.

1 000 €		TP 2017	TA 2018	MTA 2018	LTK 2019	TA 2019	TA 19/ MTA 18 ero €	TS 2020	TS 2021
Tarkastuslautakunta	Tuotot	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kulut	-39	-40	-40	-40	-40	0	-40	-40
	Toimintakate	-39	-40	-40	-40	-40	0	-40	-40
Keskusvaalilautakunta	Tuotot	0	30	30	60	60	30	0	0
	Kulut	-77	-73	-73	-103	-103	-30	0	-77
	Toimintakate	-77	-44	-44	-43	-43	0	0	-77
Kunnanhallitus	Tuotot	10 627	10 492	10 492	10 462	10 462	-30	9 895	9 905
	Kulut	-9 835	-10 007	-10 157	-10 025	-10 025	132	-9 788	-9 772
	Toimintakate	792	485	335	437	437	102	107	133
Ympäristö-terveyslautakunta	Tuotot	1 509	1 612	1 612	1 628	1 628	16	1 599	1 599
	Kulut	-1 693	-1 805	-1 805	-1 834	-1 834	-29	-1 810	-1 810
	Toimintakate	-184	-193	-193	-206	-206	-13	-211	-211
Sosiaali- ja terveyslautakunta	Tuotot	8 886	9 168	9 168	8 531	8 531	-637	8 667	8 771
	Kulut	-61 078	-62 409	-63 319	-62 450	-62 368	951	-62 942	-63 572
	Toimintakate	-52 193	-53 241	-54 151	-53 919	-53 838	313	-54 275	-54 800
Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta	Tuotot	2 939	3 005	3 005	2 716	2 736	-269	2 766	2 774
	Kulut	-37 633	-38 940	-38 940	-39 904	-39 721	-781	-40 118	-40 560
	Toimintakate	-34 694	-35 935	-35 935	-37 189	-36 985	-1 050	-37 353	-37 786
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta	Tuotot	504	405	405	456	478	73	487	494
	Kulut	-3 556	-4 032	-4 032	-4 051	-4 018	14	-4 038	-4 078
	Toimintakate	-3 052	-3 627	-3 627	-3 596	-3 540	87	-3 552	-3 584
Tekninen lautakunta	Tuotot	15 675	15 960	15 960	16 183	16 259	299	16 530	16 804
	Kulut	-15 705	-15 852	-16 052	-16 888	-16 776	-724	-16 676	-16 843
	Toimintakate	-30	108	-92	-704	-517	-425	-146	-39
Kaavoitus- ja rakennuslautakunta	Tuotot	3 083	4 598	4 598	2 682	3 225	-1 373	3 289	3 319
	Kulut	-1 587	-1 801	-1 801	-1 914	-1 533	268	-1 545	-1 560
	Toimintakate	1 497	2 797	2 797	767	1 692	-1 105	1 744	1 759
Yhteensä	Tuotot	43 223	45 270	45 270	42 717	43 378	-1 892	43 233	43 666
	Kulut	-131 204	-134 960	-136 220	-137 211	-136 420	-200	-136 958	-138 312
	Toimintakate	-87 981	-89 690	-90 950	-94 494	-93 042	-2 092	-93 724	-94 646

Tarkastuslautakunta

TOIMINTASUUNNITELMA

Valtuusto on Kuntalain 121 §:n mukaisesti asettanut tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunta valmistelea valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Tarkastuslautakunta edustaa kunnan ulkoista tarkastustoimintaa ja tehtäviin kuuluu kuntalain mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet. Arvioinnin tulokset esitetään vuosittain laadittavassa arviointikertomuksessa, joka luovutetaan kunnanvaltuustolle. Arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin pyydetään palautteet kunnan hallintoelimiltä.

Liedon kunnan tarkastussäännön 4 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös tehdä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuntalain 84 §:n mukaan tiettyjen kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on ilmoitettava julkisesti sidonnaisuuksistaan. Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Tilintarkastuspäivät	32	32	32
€ / tilintarkastuspäivä	1 224	1 666	1 250
Lautakunnan kokouksia	13	10	10

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	0	0	0	0 %	0	0
MENOT	-39	-40	-40	0 %	-40	-40
TOIMINTAKATE	-39	-40	-40	0 %	-40	-40

Keskusvaalilautakunta

Toimialajohtaja Rauno Peltola

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Vaalilain 13 §:n mukaan valtuuston on asetettava kuntaan toimikaudekseen kunnan keskusvaalilautakunta, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä (kuitenkin vähintään viisi varajäsentä). Keskusvaalilautakunnan tehtäviin valtiollisissa vaaleissa kuuluvat vaalien erinäiset valmistelutoimet ja ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastaminen. Kuntavaalissa keskusvaalilautakunnan tehtävät ovat laajemmat käsittäen edellä olevan lisäksi ehdokashakemusten vastaanoton ja tarkastamisen sekä ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen, ennakkoäännten laskemisen ja kaikkien äänien tarkastuslaskennan suorittaminen sekä vaalien tuloksen vahvistamisen ja julkistamisen.

Eduskuntavaalit järjestetään 14.4.2019 ja europarlamenttivaalit 26.5.2019. Mikäli sote- ja maakuntauudistukseen liittyvä lait hyväksytään syksyn 2018 aikana, myös maakuntavaalit järjestettäisiin kevään 2019 aikana. Koska vaalien järjestämistä koskevat lait ovat vielä käsittelemättä, ei Liedon kunnan keskusvaalilautakunnan talousarviossa vuodelle 2019 ole varattu määrärahoja maakuntavaalin järjestämiseen. Mahdollisesti tarvittava määräraha tuodaan kunnanvaltuuston päätettäväksi lisämäärärahopyyntönä, kun maakuntavaalin ajankohta on ratkennut.

Vuonna 2020 ei ole säännönmukaisia vaaleja. Vuoden 2021 huhtikuussa järjestetään kuntavaalit.

Vuonna 2019 keskusvaalilautakunnan toimitettavaksi tulevat ainakin kahdet, mahdollisesti kolmet vaalit. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää pitää yllä ja edelleen kehittää vaaliorganisaatioon kuuluvien luottamushenkilöiden ja työntekijöiden osaamista.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon	Eduskunta- ja europarlamenttivaalien järjestäminen onnistuneesti	Kuntalaisilta ja luottamushenkilöiltä saatu palaute Ennakkoäänestyksen vaalikuorien tarkastuksen virheettömyys

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	0	30	60	100 %	0	0
MENOT	-77	-73	-103	41 %	0	-77
TOIMINTAKATE	-77	-43	-43	0 %	0	-77

Kunnanhallituksen alainen toiminta

Konsernihallinto, Sisäiset palvelut, Maaseutupalvelut, Pelastustoimi

Kunnanjohtaja Esko Poikela
Toimialajohtaja Rauno Peltola
Talousjohtaja Silja Ruusu
Henkilöstöpäällikkö Katja Laalo
Maaseutupäällikkö Nina Pohjanpalo
Vs. Tietohallintopäällikkö Ari Toivola

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Kunnanhallituksen alaisen toiminnan perustehtävänä on varmistaa hyvät olosuhteet kunnan ylimmälle päätöksenteolle sekä ohjata ja tukea toimialoja talouden, juridiikan sekä henkilöstö- ja tietohallinnon asiantuntijuutta edellyttävissä toimissa. Kunnanhallituksen toimialueen strategiset tavoitteet ovat yhteisiä kaikille toimialoille. Hallintopalvelut osaltaan edesauttaa strategisten tavoitteiden saavuttamista yhteistyössä muiden toimialojen kanssa. Palvelut tuotetaan kustannustehokkaalla ja vaikuttavalla tavalla.

Liedon kunnanvaltuusto hyväksyi 18.6.2018 vuosille 2018–2025 Liedon kunnan uuden strategian, jossa kuvataan kunnan keskeiset tavoitteet sekä keinot, joilla strategiset tavoitteet saavutetaan. Kuntastrategiaa täydennetään olemassa olevilla ja laadittaviksi sovituille toimenpide- ja politiikkaohjelmilla. Strategian mukaisia tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi päivitetään ja ohjataan vuosittaisen talousarvion ja toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä. Strategian ja sen mukaisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan ja sitä seurataan osavuosisiraportin ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Kunnanhallituksen alaisen toiminnan osalta konsernihallinnon ja hallintopalveluiden tärkeimpänä strategian tavoitteita varmistavina painopistealueina ovat talouden ja toiminnan kehityksen osalta siihen liittyvät kriittiset menestystekijät ”Kerralla kuntoon” ja ”Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous”. Vuoden 2019 aikana otetaan käyttöön uusia projektihallinnan toimintatapoja koko organisaatiossa. Tavoitteena on, että uudet toimintatavat parantavat kunnan strategian mukaisten projektien ja hankkeiden valmistelun laatua, seurantaa ja raportointia.

Hallintopalvelujen organisaatiota tiivistetään ja toimintatapoja kehitetään uuden kuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Liedon kunnan talous- ja palkkahallinnon rutiinitehtävät hoitaa laskentapalvelukeskus. Kunnan laskentapalvelut nähdään jatkossa asiantuntijayksikkönä. Asiakirjahallinnon, henkilöstö- ja taloushallinnon, asuntoasioiden, hankintojen, lakiasioiden, tiedottamisen ja viestinnän sekä vaalien henkilöstöorganisaation yhdistämisellä hallinto- ja talouspalveluiden alle parannetaan tiedonkulkua, sijaisuuksien järjestämistä ja esimiestyötä. Kunnan viestintää ja tiedottamista lisätään ja tehostetaan panostamalla siihen henkilöstöresurssia. Tietojärjestelmien toiminnan varmistamisella ja sähköisen asioinnin mahdollistamisella tietohallinto tukee aktiivisesti toimialoja niiden perustehtävän suorittamisessa. Toimialaan kuuluu myös maaseutupalvelut, jonka tehtävänä on hoitaa sopimusperusteella Liedon lisäksi 10 kunnan maaseutuhallintotehtävät.

Uuden asiahallintajärjestelmän käyttöönottoon liittyen tehostetaan kirjaamon ja arkistoinnin toimintatapoja ja toimialojen välistä yhteistyötä. Asiahallintajärjestelmän ja sen prosessien uudistaminen eivät ole itsetarkoituksellista toimintaa, vaan ne liittyvät saumattomasti tavoitteeseen parantaa valmistelun ja päätösten laatua. Kunnallinen päätöksenteko tapahtuu kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien

toimesta. Päätöksenteon kannalta on tärkeää, että asioiden virkamiesvalmistelu on laadukasta ja täyttää lainsäädännön sekä hyvän hallinnon asettamat vaatimukset.

Kuntalain vaatimusten täyttämisen varmistamisen välineinä toimivat hallintosääntö, konserniohje ja sisäisen valvonnan yleisohje. Kuntalaki edellyttää kunnan konserni- ja omistajaohjauksen terävöittämistä sekä koko konsernin huomioimista kunnan talouden ja toiminnan suunnittelussa ja raportoinnissa.

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	MTA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	9 844	9 517	9 613	1 %	9 045	9 055
MENOT	-6 660	-6 646	-6 494	-2,3 %	-6 388	-6 372
TOIMINTAKATE	3 184	2 871	3 118	9 %	2 657	2 683

Kuntarakennelain mukaisen yhdistymisavustuksen (vuositasolla 688.000 euroa) maksaminen päättyi vuonna 2017. Kuntarakennelain ja valtioneuvoston päätöksen (VNP 448/2014) perusteella Liedon kunnalle maksettu valtionosuuksien vähenemisen korvaus noin 553.000 euroa päättyi vuonna 2019.

Talousarvioesityksen toimintamenot ovat 2,3 % pienemmät kuin muutetussa vuoden 2018 talousarviossa.

Konsernihallinto

Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja

Kunnanjohtaja Esko Poikela

Toimialajohtaja Rauno Peltola

TOIMINTASUUNNITELMA

Konsernihallintoon kuuluvat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnanjohtaja, elinkeinotoimi ja tiedottaminen. Kunnanvaltuusto päättää voimavarojen käytöstä, kuntastrategiasta ja kunnan toimintaan keskeisesti vaikuttavista asioista. Kunnanhallitus ja valtuusto edistävät demokraattisesti kaikilla toimillaan kunnan ja sen asukkaiden hyvinvointia kuntastrategian mukaisesti. Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden kuntastrategian 47/18.6.2018. Kuntastrategian 2018–2025 painopistealueet ovat:

- Unelmien pikkukaupunki – Viihtyisä ja vireä keskustaajama ja omaleimaiset asuinalueet
- Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen
- Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen
- Talouden ja toiminnan kehys

Elinkeinotoimen talousarvio sisältää sopimukseen perustuvien seudullisten elinkeino- ja kehittämisspalvelujen rahoituksen, Turun lentokentän aukioloon liittyvän lentoliikennesopimuksen jatkorahoituksen sekä kunnan oman elinkeinotoimen määrärahat. Kunnanhallituksen asettama Elinkeinotoimikunta toimii koordinoivana ja kehittävänä yhteistyöelimenä tukien yrittäjäjärjestöjen ja kunnan välistä vuoropuhelua. Elinkeinotoimikunta vastaa elinkeino-ohjelman laatimisesta ja seurannasta sekä toteutumisen raportoinnista kunnanhallitukselle tilinpäätöksen yhteydessä.

Kuntastrategia linjaa kunnan viestintää ja viestintä tukee kuntastrategiaa, Liedon kunta on avoin ja aktiivinen viestijä. Tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi 2019 nostetaan kunnan verkkopalvelut ja erityisesti niiden saattaminen vastaamaan saavutettavuuslainsäädännön vaatimuksia.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon Kulut kurissa Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Organisaation valmistelun ja projektinhallinnan uudet toimintatavat parantavat kunnan strategian mukaisten projektien ja hankkeiden valmistelun laatua, seurantaa ja raportointia	Toimenpiteet: Otetaan uusia projektinhallinnan toimintatapoja käyttöön koko organisaatiossa (projektiportfolio) Hankitaan ja otetaan käyttöön toimintatavan muutosta tukevat työvälineet Mittarit: Toimintamallit on kuvattu ja käytössä merkittävimmissä projekteissa ja hankkeissa 31.5.2019. Toimintamalleja tukevat työvälineet

		(ohjelmat) on käyttöön otettu 1.9.2019.
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Yrittäjyyden edistäminen	Valituilla hankkeilla edistetään yrittäjyyttä ja yritysten toimintaedellytyksiä	Matkailun kehittämishanke Mobiilit yrityspalvelut -hanke Elinkeino-ohjelman päivitys on tehtynä 31.5.2019 mennessä
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Avoin ja aktiivinen viestijä	Kunnan viestintä ja tiedottaminen on aktiivista ja monikanavaista	Liedon kunnan internet-sivujen uudistamisprojekti: Lieto.fi-verkkopalvelu, joka on toiminnoiltaan, palveluiltaan ja ulkoasultaan ajanmukainen, sisällöltään kohderyhmiä palveleva, täyttää saavutettavuusvaatimukset ja täyttää kuntaviestintää koskevat lait.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Uuden kuntastrategian perusteella lautakunnat ovat valinneet kriittiset menestystekijät, joissa lautakunnan tulee onnistua strategisten päämäärien saavuttamiseksi. Lautakuntien talousarvioesityksissä on määritelty konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit, joilla strategiset tavoitteet saavutetaan. Liedon kunnan uusi kuntastrategia on ollut lähtökohtana valmisteltaessa talousarvioesitystä vuodelle 2019. Kunnan keskushallinnon, lautakuntien ja tytäryhtiöiden tulee toteuttaa kuntastrategiaa toiminnassaan. Strategiaa täydentävät ja sen täytäntöönpanoa ohjaavat olemassa olevat sekä laadittaviksi sovitut toimenpide- ja politiikkaohjelmat sekä muut viralliset asiakirjat.

Kasvukuntana Liedon haasteena on hallita käyttötalouden ja investointien kasvua. Kasvun hallitseminen taloudellisesti kestäväällä tavalla edellyttää, että kunta hoitaa tehtäviään tehokkaasti ja laadukkaasti - verrokkikuntiaan paremmin. Väestönlisäyksen aiheuttamaa toimintamenojen lisäystarvetta on pystyttävä kattamaan pääosin toimintoja tehostamalla. Kunnanhallitus on edellyttänyt, että investoinnit kyetään rahoittamaan tulorahoituksella siten, ettei kunnan lainakanta kasva.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittu Liedon uuteen kuntastrategiaan perustuen. Strategian toteuttamisen kannalta keskeiseksi tekijäksi muodostuu lähivuosina talouden tasapainon saavuttaminen ja samalla investointikyvyn varmistaminen. Laadittu talousarvio tavoitteineen, toimenpiteineen ja investointiohjelmineen tukee ja vauhdittaa uuden kuntastrategian toteuttamista.

Keskeisten hankkeiden ja projektien tehokas ja tuloksellinen toteuttaminen vaatii osaamista sekä oikeiden työvälineiden ja menetelmien hallintaa. Vuoden 2019 aikana käynnistetään kehittämishanke, joka vahvistaa vastuullisten toimijoiden osaamista ja parantaa tuloksellisuutta. Seurantamenetelmien kehittämisellä mahdollistetaan sekä päätöksenteon oikea-aikaisuus että riittävän tiedon saaminen päätöksenteon perustaksi.

INVESTOINNIT

Kustannuspaikka	Irtaimistotyyppi	TA 2019	TA 2020	TA 2021	Perustelu hankinnalle
Johtaminen	Ohjelmistot	30 000	0	0	Projektinhallinta/raportointityökalu
Tiedottaminen	Ohjelmistot	55 000	0	0	Verkkosivustojen uusi alusta

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Konsernihallinto, toimintakulut €/asukas	102,30	91,70	89
Asukasluku	19 557	19 878	20 045

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis-pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösivukulut €	TS 2020	TS 2021
IT-suunnittelijan toimen nimikkeen muuttaminen tiedotussihteeriksi	Tiedotussihteeriksi	1.1.2019 alkaen	Tiedottaminen ja viestintä	+1.994 € vuonna 2019		

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	7 013	6 811	6 843	0,5 %	6 290	6 290
MENOT	-2 000	-1 823	-1 788	-1,9 %	-1 766	-1 766
TOIMINTAKATE	5 013	4 988	5 055	1,3 %	4 524	4 524

Kuntarakennelain mukaisen yhdistymisavustuksen (vuositasolla 688.000 euroa) maksaminen päättyi vuonna 2017. Kuntarakennelain ja valtioneuvoston päätöksen (VNP 448/2014) perusteella Liedon kunnalle maksettu valtionosuuksien vähenemisen korvaus noin 553.000 euroa päättyi vuonna 2019.

Vuoden 2019 talousarvioesityksen toimintamenot ovat 1,9 % vuoden 2018 talousarviota pienemmät.

Sisäiset palvelut

Hallintopalvelut

Asiahallinta, henkilöstöhallinto, taloushallinto, tietohallinto, henkilöstöpalvelut

Toimialajohtaja Rauno Peltola
Talousjohtaja Silja Ruusu
Henkilöstöpäällikkö Katja Laalo
Vs. Tietohallintopäällikkö Ari Toivola

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Sisäisten palvelujen tulosalue edistää osaltaan kuntastrategian toteutumista sekä tuottaa muille toimialoille laadukkaita asiantuntijapalveluita. Toimialojen tuloksellisuutta tuetaan muun muassa talous-, tieto- ja henkilöstöhallinnon neuvonnalla ja yhteistyöllä. Lisäksi toimialojen käytettävissä on asiantuntijapalveluita liittyen asiahallintoon, kilpailutuksiin sekä sopimus- ja lakiasioihin.

Hallintopalvelujen organisaatiota tiivistetään ja toimintatapoja kehitetään uuden kuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Liedon kunnan talous- ja palkkahallinnon rutiinitehtävät hoitaa laskentapalvelukeskus. Kunnan laskentapalvelut nähdään jatkossa asiantuntijayksikkönä. Henkilöstön toimenkuvat muuttuvat enemmän asiantuntijuutta edellyttäväksi ja yhteistyötä tiivistetään. Tietojärjestelmien toiminnan varmistamisella ja sähköisen asioinnin mahdollistamisella tietohallinto tukee aktiivisesti toimialoja niiden perustehtävän suorittamisessa.

Uuden asiahallintajärjestelmän käyttöönottoon liittyen tehostetaan kirjaamon ja arkistoinnin toimintatapoja ja toimialojen välistä yhteistyötä muodostamalla syyskaudella 2019 kirjaamo- ja arkistoryhmit, joiden toimintaa koordinoivat nimitetyt tiiminvetäjät (ilman esimiesasemaa). Kehittämistoimi tuodaan erikseen päätettäväksi syksyllä 2019.

Vaalien toimittamisesta vastaavat keskusvaalilautakunta sekä vaalien järjestämisen käytännön toimista sisäisten palveluiden tulosalue. Keväällä 2019 tulee järjestettäväksi ainakin kahdet vaalit: eduskuntavaalit ja europarlamenttivaalit. Mikäli sote- ja maakuntauudistukseen liittyvä lait hyväksytään syksyn 2018 aikana, myös maakuntavaalit järjestettäisiin kevään 2019 aikana.

TOIMINTASUUNNITELMA

Uudistettu hallintopalvelujen organisaatio muodostuu seuraavista tehtävistä:

- Hallinto- ja talouspalvelut
  - o Asiakirjahallinto
  - o Asuntoasiat
  - o Hankinnat (ja kilpailutuskalenteri)
  - o Henkilöstöhallinto
  - o Taloushallinto
  - o Lakiasiat
  - o Tiedottaminen ja viestintä (määrärahat konsernihallinnon tulosalueen alla)
  - o Vaalit
- Tietohallinto
- Maaseutupalvelut

Hallintopalvelujen toimiala hoitaa lisäksi kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston sekä keskusvaalilautakunnan ja yhteistyötoimikunnan valmistelu- ja täytäntöönpanotehtäviä. Lisäksi hallintopalvelut huolehtii tarkastuslautakunnan teknisen sihteerin tehtävistä. Toimialaan kuuluu myös maaseutupalvelut, jonka tehtävänä on hoitaa sopimus pohjalla Liedon lisäksi 10 kunnan maaseutuhallintotehtävät. Maaseutupalvelut muodostaa oman tulosalueensa. Hallintopalvelujen toimiala palvelee sekä ulkoisia että sisäisiä asiakkaita.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVA TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon	Uuden asiahallintajärjestelmän käyttöönotto ja valmisteluprosessiin ja valmistelun sisältöön liittyvät toimintatapojen kuntatason muutokset on kuvattu ja käyttöön otettavissa 5/2019	Asiahallintajärjestelmän käyttöönotto 1.1.2019 toteutuu Valmistelun ja toimielinkäsittelyn prosessikuvaus valmiina 3/2019 Vaikutusten arviointi ohjeistettu ja käytössä 2019
	Talouhallinnon sääntöjen, ohjeiden ja hyvien menettelytapojen tehokkaampi jalkauttaminen toimialoille	Julkaistaan käytännönläheinen ja kattava talouhallinnon ohjeistus
		Uudet talouhallinnon ohjelmistot otetaan käyttöön vuoden 2019 aikana. Samalla kehitetään prosesseja sujuvimiksi ja uusia ohjelmia vastaaviksi ja perehdytetään uusien ohjelmien loppukäyttäjät talouhallinnon ohjeisiin ja hyviin menettelytapoihin. Mittari: Palaute toimialoilta (kysely)
Talouden ja toiminnan kehys: Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Työyhteisöjen työhyvinvoinnin lisääminen	Esimies- ja henkilöstökoulutukset Työhyvinvointiryhmä perustettu Mittarit: Työhyvinvointikyselyjen tuloksissa esimiestyön osion keskiarvo paranee Kehityskeskustelujen lkm min. 80 % Keskimääräisten sairauspoissaolojen määrän lasku TA 2018 14 -> TA 2019 13,8 per henkilö.

Talouden ja toiminnan kehys: Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous	Talouden suunnittelun, analysoinnin ja raportoinnin laatu paranee	Toimialojen tukeminen talouden suunnittelussa, analysoinnissa ja raportoinnissa Mittari: Palaute toimialoilta (kysely)
	Työkyvyn ylläpitoon panostetaan ja työkyvyttömyyden kustannukset laskevat	Kaikki ennaltaehkäisevän työkyvyn ylläpidon keinot (vartu-keskustelut yhteistyö työterveyshuollon kanssa, korvaava työ, osasairauspoissaolot, kuntoutustuki, osatyökyvyttömyyseläkkeet) ovat käytössä. Mittarit: Sairauspoissaolojen ja työtaturmien määrä laskee: keskimääräisten sairauspoissaolojen määrän lasku TA 2018 14 -> TA 2019 13,8 per henkilö. Työterveyshuollon kustannukset laskevat selvästi, vähintään 25 % vs. MTA 2018.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Tavoitteiden toteutuminen varmistetaan aktiivisella osaamisen ohjauksella ja valvonnalla sekä joustavalla toiminnalla.

Sisäisten palvelujen osalta epävarmuustekijöinä ovat laskentapalvelukeskuksen toiminnan käynnistymisen onnistuminen (1.1.2019 alkaen osakeyhtiössä), tehtävien vastuunjako ja yhteistyö kunnan ja laskentapalvelukeskuksen välillä. Laskentapalvelut tekee tiiviisti yhteistyötä laskentapalvelukeskuksen kanssa.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Hallintopalvelujen organisaation rakenne ja tehtävänkuvat on uudistettu. Muutosten aiheuttamat palkkakustannukset on huomioitu talousarvion 2019 laadinnassa.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

SUORITTEET	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Työntekijöiden määrä*	1 180	1 175	1 200
Sairauspoissaolot pv**	21 854	16 500	16 500
Sairauspoissaolot keskimäärin/henkilö	19,2	14	13,8
Asukasluku	19 557	19 878	20 045

* Työterveyshuollon piirissä olevat henkilöt ka/kk

VERTAILUHINNAT	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Työterveyshuolto € / työntekijä*	260	209	200
Maksetut sairauspäivien palkat**	1 421 557	1 600 000	1 500 000
Hallintopalvelut (sisäiset palvelut) €/asukas***	148,96	146	144

* Työterveyshuollon piirissä olevat henkilöt ka/kk

** Maksettuja sairauspäivien palkkoja ennustettaessa on otettava huomioon, että kunnan osuus sairauspäivien palkoista pienenee poissaolojen pidentyessä (30/60/90 päivää)

*** Toimintamenot € / asukas (ei huomioida sisäisten palvelujen toimintatuloja)

INVESTOINNIT

Kustannuspaikka	Irtaimistotyyppi	TA 2019	TA 2020	TA 2021	Perustelu hankinnalle
Asiahallinta	Ohjelmistot	40 000	0	0	TWeb täydentäminen: Clouddia-liittymä, sopimushallinta, kilpailutuskalenteri, sähköinen arkisto
Tietohallinto	Päätelaitteet	100 000	100 000	100 000	Vanhenevien koneiden uusinta
Tietohallinto	Verkkolaitteet	40 000	50 000	0	Omana työnä edullisempi ja pystytään tarjoamaan nopeampi viankorjaus.

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilö- sivukulut €	TS 2020	TS 2021
Taluspäällikön nimikkeen muuttaminen talousjohtajaksi	Talous- johtaja	8.10.2018	Taloushallinto	+7.965 € vuonna 2019		
Toimistosihteerin nimikkeen muuttaminen hallintosihteeriksi	Hallinto- sihteeri	1.1.2019	Asiakirjahallinto	+2.069 € vuonna 2019		
Henkilöstö- ja hallintosihteerin nimikkeen muutos henkilöstösihteeriksi	Henkilöstö- sihteeri	1.1.2019	Henkilöstö- hallinto	Kustannus- neutraali		

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	MTA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	2 510	2 391	2 427	1,5 %	2 412	2 422
MENOT	-2 913	-3 049	-2 890	-5,2 %	-2 792	-2 762
TOIMINTAKATE	-403	-658	-463	-30 %	-380	-340

Vuoden 2019 talousarvioesityksen toimintamenot ovat 5,2 % pienemmät kuin muutetussa talousarviossa 2018.

Maaseutupalvelut

Toimialajohtaja Rauno Peltola
Maaseutupäällikkö Nina Pohjanpalo

TOIMINTASUUNNITELMA

Tavoitteena on turvata EU-lainsäädännön vaatimusten täyttyminen, huolehtia tulvavahinkojen ja riistavahinkojen arvioinnista, pitää eläinrekisteriasiat ajan tasalla sekä tehdä hukkakaurakatselmuksia. Maaseutupalvelut on nimetty paikalliseksi maaseutuelinkeinoviranomaiseksi, joka hoitaa valtion kunnalle määräämät maaseutuhallinnon tehtävät. Liedon maaseutupalvelut käsittää seuraavat kunnat: Aura, Koski TI, Lieto, Marttila, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Raisio, Rusko ja Turku.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVA TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen Hyvällä palvelulla on kasvat	Asiakastyön laadun vahvistaminen	Nettisivuille henkilöstön kuvat Jatkuvan palautteen antaminen, ”hymynaamat” Hallintotyön tasapainottaminen, tehostaminen työkierron avulla, otetaan käyttöön vastaanottoajat. Etätyöpäivät
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Avoin ja aktiivinen viestijä	Ajankohtainen, tehokas viestintä	Säännölliset koulutukset Tiedottaminen verkkosivujen kautta Facebook
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Yrittäjyyden edistäminen	Rakentaa aloittavan yrittäjän tiedonportaat	Koulutuspäivät Tilaisuudet, mm. maaseutuyrittäjäristeily Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Tavoitteiden toteutuminen varmistetaan säännöllisellä koulutuksella, tiedottamisella sekä valvonnalla.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

SUORITTEET	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Tukikelpoisten tilojen lukumäärä	1 295	1 289	1 263

VERTAILUHINNAT	TP 2017	TA 2018	TA 2019
€ / tila	291	302,14	318,49

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	321	315	343	9 %	343	343
MENOT	-377	-389	-402	3 %	-402	-402
TOIMINTAKATE	-56	-74	-59	20 %	-59	-59

Pelastustoimi

Kunnanjohtaja Esko Poikela

TOIMINTASUUNNITELMA

Laadukkaat pelastustoiminta-, turvallisuus- ja ensihoitopalvelut tuotetaan Varsinais-Suomessa ammattitaitoisesti, tasapuolisesti ja nopeasti kaikkina vuorokauden aikoina.

Aluepelastuslaitos tuottaa pelastustoimen palveluja Varsinais-Suomen maakunnan 28 kunnan alueella aluepelastuslautakunnan hyväksymän palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Aluepelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin palvelutasopäätöksen mukaisesti.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

VERTAILUHINNAT	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Toimintakulut €/asukas	70	70	71
Asukasluku	19 557	19 878	20 045

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	0	0	0	0 %	0	0
MENOT	-1 370	-1 385	-1 414	2 %	-1 428	-1 442
TOIMINTAKATE	-1 370	-1 385	-1 414	2 %	-1 428	-1 442

Työllistäminen ja asiointipalvelu

Oili Paavola, toimialajohtaja

Soile Nieminen, työllisyyspäällikkö

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Työllistämisen vastuualueella on viime vuosina panostettu prosessien laatimiseen ja tiimityöskentelyyn. Nämä ovat omalta osalta selkeyttäneet ja tehostaneet työllistämispalveluiden toimintaa. Työpajojen vaikuttavuutta kehitetään opinnollistamisen avulla, minkä uskotaan houkuttelevan erityisesti nuoria saavuttamaan tavoitteitaan. Yritysyhteistyötä on lisätty parin viimeisen vuoden aikana. Oman tehokkaan lisänsä toiminta sai vuonna 2018, kun yritys- ja työllisyyskoordinaattorin käyttöön hankittiin liikkuva toimisto eli toimistoauto. Lisäksi v. 2018 loppupuolella palkattiin elinkeinotoimeen ja osin työllistämiseen rekrytointi- ja kehittämisasiantuntija, joka omalta osaltaan edistää yritysyhteistyötä ja työllistämistä. Kunnantalolla avattiin REKRY –piste elokuun alussa.

Asiointipisteen ilme virkistyi keväällä 2018. Asiointipiste on monenlaisten tehtävien osalta avainasemassa ja ennen kaikkea henkilökohtaisen palvelun keskus. Yksi tärkeimmistä tehtävistä on markkinoida Föliä eli myydä ja ladata kortteja sekä informoida Fölin monista mahdollisuuksista. Fölin toimintaa ja talouden toteutumista seurataan paitsi Turun joukkoliikennelautakunnan toimesta myös kunnan omana seurantana. Fölin ajankohtaisia ja taloudellisesti kaikkiin yhteistyökuntiin vaikuttavia muutoksia ovat lähivuosina toteutuvat runkolinjauudistus ja maksuperusteen muutos.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Työllistämisen ja asiointipalvelun tuloksekkaan toiminnan näkökulmasta Liedon kunnan 2025 strategian painopistealueista ja menestystekijöistä tärkeimmät ovat

1. Liikenneyhteydet ja saavutettavuus
2. Yrittäjyyden edistäminen
3. Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut
4. Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastus- ja yhdistystoiminnan edistäminen
5. Hyvällä palvelulla on kasvot
6. Kulut kurissa - ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous

TOIMINTASUUNNITELMA

Työllistämisen vastuualueella Liedon kunnan tehtävänä on edistää työllisyyttä Liedossa ja Liedon työssäkäyntialueella, nostaa alueen työllisyysastetta, turvata muuttuvan työelämän työvoimatarpeita, luoda työmahdollisuuksia työnhakijoille, edistää eri toimijoiden yhteistyötä sekä nostaa kunnan alueella toimivien yritysten tunnettavuutta ja rekrytointiedellytyksiä (Liedon työllisyydenhoidon aiesopimus 2018).

Työllistämispalvelut uudistaa ja kehittää palvelutoimintojaan valtakunnallisten rakennemuutosten edellyttämään malliin. Liedon työllistämispalvelut, Kisälli mukaan lukien toimii palvelukokonaisuutena asiakaslähtöisesti ottaen huomioon sekä asiakkaiden että henkilökunnan työturvallisuusnäkökohdat. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää uuden toimintaympäristön tarpeiden tiedostamista ottaen huomioon asiakaskunnan erilaiset palvelutarpeet (kuntouttava työtoiminta, työkokeilut, edelleensijoitus/alihankinta, opinnollistaminen, arviointit ym.).

Kierrätystoiminnot ovat kiinteä osa Kisällin toimintaa. Kierrätyksen kautta ylläpidetään mielekkäitä työtoimintamuotoja ja mahdollistetaan useita työtoimintapaikkoja. Kierrätyskeskuksen toiminta on kestävä kehityksen mukaista ja kattaa sen kaikki kolme keskeistä osa-aluetta: sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys. https://www.facebook.com/kisallikellari/info?tab=page_info.

Asiointipalvelun vastuualueella palvellaan ulkoisia ja sisäisiä asiakkaita, hallinnoidaan kunnan kiinteistöjen avaimia, hoidetaan kunnanviraston toimitilojen tilavaraukset, puhelunvälitys, kunnantalon kulunvalvonta, kunnan palvelujen sähköisen puhelinluettelon ylläpito sekä yleinen neuvonta. Asiointipisteen palveluneuvojat hoitavat Fölin lisäksi Kelan asiakaspalvelun ajanvarausta ja ottavat vastaan kunnalle tulevia maksuja. Asiointipisteessä ovat nähtävänä kuulutukset, asemakaavamuutokset, tonttijaot ja katusuunnitelmat. Asiointipisteen asiointipäätte on asiakkaiden käytettävissä sähköisessä asiointissa. Asiointipisteessä palvellaan jatkossakin monipuolisesti, asiakkaita henkilökohtaisesti kohdaten.

Asiointipalvelun vastuualueelle kuuluu Liedon joukkoliikenteen eli Fölin kehittäminen yhä paremmin kuntalaisia palvelevaksi, kestävä kehitystä ja ympäristösuojelua tukevaksi matkustusmuodoksi. Föli on osa seutukunnallista joukkoliikennettä, jota hallinnoidaan Turun kaupungin joukkoliikennetoimistosta Turun kaupungin joukkoliikennelautakunnan alaisena. Joukkoliikennetoimisto monipuolistaa ja kehittää Fölin toimintaa koko ajan. Käsiteltävinä ovat syksyllä 2018 Turun seudun joukkoliikenteen runkolinjauudistus ja maksuperusteen muutossuunnitelmat. Yhteistoimintasopimuskunnat antavat uudistuksista lausunnot.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Liikenneyhteydet ja saavutettavuus	Föli –kustannusten hillitseminen	Kk / talouden toteutumat - alle ta-arvion
Henkilökohtainen palvelu	Vastataan henkilökohtaisen palvelun kasvavaan kysyntään	Palautteita vähintään 10 kpl / kk.
Yrittäjyyden edistäminen Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Hyvä ja toimiva yritysysteistyö Työpajatöiden opinnollistaminen	Yritystapaamisia / vuosi. Vähintään 500/v Suoritettujen osatutkintojen määrä. 5 osatutkintoa.
Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastustoiminnan edistäminen	Yhdistystoiminnan tukeminen	Edelleensijoitus yhdistyksiin. 25 henkilöä/v
Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous	Mahdollisimman pienet kunnan osarahoittamat työmarkkinatukimaksut. Työllistämispalveluiden asiakkaat eivät palvelun päättyessä jää työttömäksi; hyvinvoivat kuntalaiset.	Kunnan maksamat työmarkkinatukimaksut ovat alle 300 000 €/v. Vähintään 50 % palvelun päättävistä asiakkaista on muualla kuin työttömänä.

		<p>Vähintään 50 % palvelun päättävistä nuorista on muualla kuin työttömänä.</p> <p>Etsivän nuorisotyön asiakkaista vähintään 95 % on ohjattu muihin palveluihin.</p>
--	--	--

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Yritysyhteistyö on laajentunut Turun seutukuntaan ja alueen yrityksiin. Rekryointipalvelun käytettävissä on mm. kunnan palkkatuki. Palvelun kohderyhmänä ovat ensisijaisesti lietolaiset työnhakijat sekä työnantajina ennen kaikkea Liedon, mutta myös koko Turun seutukunnan työnantajat sekä yhdistykset.

Kunta edelleensijoittaa yhdistyksiin palkkatukityöllistettyjä. Talousarviovuodelle varataan määräraha 25 edelleensijoitettavalle ja otetaan huomioon vuonna 2017 tehdyt edelleensijoitussopimukset. Nykyiset tilat eivät mahdollista asiakasmäärien kasvua, joten on luotava erilaisia tapoja ohjata asiakkaita eteenpäin. Edelleensijoitus on mahdollisuus asiakkaille, jotka ovat valmiita siirtymään eteenpäin työllistämispalveluista kohti avoimia työmarkkinoita.

Asiointipisteen sujuvan toiminnan varmistamiseksi varaudutaan toisen, kokoaikaisen palveluneuvojan rekrytoimiseen.

Turun Seudun joukkoliikenne (Föli) –asiat on hoidettu asiointipalvelun vastuualueella vuoden 2016 alusta lähtien. Turun kaupungin joukkoliikennelautakunta hallinnoi alueen joukkoliikennettä. Liedon kunnan alueella Föli on tullut käyttöön vuoden 2014 puolivälissä. Talouden kehitystä seurataan aktiivisesti ja tartutaan moniammatillisella otteella esiin tuleviin uhkiin kuten kustannusten liian rajuun nousuun. Föli on julkista liikennettä, joka palvelee myös koulukuljetusten tarpeita. Liikennöintikustannusten nousun hillitsemiseksi on kunnan toimialojen tehtävä tiivistä yhteistyötä.

Yhtenä riskitekijänä ovat info- ja maksujärjestelmän häiriöt, joihin kunnan tasolla on mahdotonta varautua. Ilmaannuttuaan ne voivat kuitenkin sotkea liikennöinnin varsin tehokkaasti.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Työllistämisen vastuualueella vuonna 2019 TEM ei myönnä työllisyyspoliittisia avustuksia. Liedon Rekryhanke päättyi vuonna 2018.

Nuorten työllistäminen. Kunnan kesätyöpaikkojen kesto vaihtelee kahdesta viikosta ylöspäin. Erillisvalinnan kautta valitaan kesäoppaat, liikennepuiston ohjaajat, liikuntaleirien avustajat ja nuorisotyön avustajat. Vastavalmistuneille nuorille varataan määräraha muutaman kuukauden työsuhteisiin. Kesätyöseteleitä ei arvota tänä vuonna, vaan kokeillaan erilaista jakotapaa. Lietolaiset nuoret hakevat lietolaisesta yrityksestä kesätyöpaikan ja yritys hakee kesätyösetelin tuen kunnasta.

Asiointipalvelun vastuualueelle tulee v. 2019 uutena tehtävä ala-aulan asiakasscreenin päivittäminen eli kokousaika ja –paikkainformaatio tullaan näyttämään screenillä kuten myös tuulikaapista ulos näkyvä tiedottaminen omalla screenillään. Kassajärjestelmän päivittäminen tuo asiakkaille uusia maksumahdollisuuksia. Toisaalta uusien kassaominaisuuksien omaksuminen edellyttää palveluneuvojen kouluttautumista.

Föliä kehitetään joukkoliikennelautakunnan toimesta koko ajan, mikä edellyttää hallinnon väen lisäpalkkaamista joukkoliikennetoimistoon. Toisaalta liikennöinnin maksuperustemuutos tulee lisäämään

kustannuksia tuntuvasti. Runkolinjauudistus tuonee myös lisäkustannuksia. Kunnassa on entistä tarkemmin arvioitava eri bussilinjojen kannattavuutta ja toimialojen yhteistyönä etsittävä sekä koululaisia että muuta väestöä palvelevat reitit.

INVESTOINNIT

Työllistämispalveluiden toimivimmat tilat ovat olleet ”toivomuslistalla” vuosikausia.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Työttömyys % /Työvoima/Työttömät	7,0 / 9425 / 658	6,9 / 9390 / 845	6,0 / 9520 / 540
Työllistämisen asiakkaat (sis.etsivän asiakkaat)	643	550	550
€ / työllistämisen asiakkaat, brutto/netto	2874 / 1833	4170 / 2398	3931 / 2390
Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki €/v ja €/as	437668 / 22,33	330 000 / 16,60	290 000 / 14,47
Liedon Föli nousut / € / vuosi	450 000	470 000	500 000
Asiointipisteen fyysiset asiakkaat (sis.ja ulk.) / pv	90	90	100
puhelut / pv	70	70	70
Föli-kortit € / kk -keskiarvo	3480	4000	4500
kassa € / kk –keskiarvo	10400	12000	11000

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösi- vukulut €	TS 2020	TS 2021
Palveluneuvoja*	Toimi	2.1.2019	Asiointipiste	19700	19700	19700
Toimistos sihteeri	Toimi	2.1.2019	Työllistämispalvelu	32500	32500	32500

*Asiointipisteessä tarvitaan kaksi palveluneuvojaa. Uusi vakanssi on osa-aikainen.

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	783	975	849	-12,9 %	850	850
MENOT	-3 175	-3 512	-3 531	0,5 %	-3 400	-3 400
TOIMINTAKATE	-2 392	-2 537	-2 682	-5,7 %	-2 550	-2 550

Talousarvioesitys vuodelle 2019 sisältää 85.000 euron lisämäärärahan Föli seutuliikenteeseen, joka johtuu liikennöinnin maksuperusteiden muutoksesta.

Ympäristöterveyspalvelut

Toimialajohtaja, Johanna Mäkinen

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Viranomaisvalvonnan tulokset vuodelta 2017 osoittavat, että elintarviketurvallisuus on Liedon ympäristöterveydenhuollon toimialueella ja Suomessa yleisesti hyvällä tasolla. Vierasainevalvontanäytteiden perusteella voitiin todeta että tuotetut tuotteet eivät sisältäneet kuluttajalle vaarallisia määriä kemiallisia aineita. Elintarvikevälitteisissä epidemioissa sairastuneiden ihmisten kokonaismäärä oli Suomessa matalin yli kymmeneen vuoteen. Vuosi 2017 oli toinen kokonainen vuosi, kun kaikkien suunnitelmallisten elintarvikevalvontatarkastusten tulokset julkaistiin elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmässä (Oiva). Valvontatietojen julkistamisjärjestelmä ja siihen sisältyvät Eviran laatimat arviointiohjeet ovat parantaneet elintarvikevalvonnan yhtenäisyyttä sekä tehostaneet valvonnan reaaliaikaista tiedonkeruuta. Järjestelmä on parantanut myös toimijoiden omaa vastuunottoa. Kunnallisen elintarvikevalvonnan tulevaisuuden haasteet liittyvät mm. elintarvikkeiden raaka-ainetuotannon, valmistuksen ja myynnin ylikansallisuuteen, monikanavaiseen myyntiin ja markkinointiin, uusiin tuotantomuotoihin ja teknologian kehittymiseen. Elintarvikepetosten ja etämyynnin valvonta tuovat uudenlaisia haasteita viranomaisvalvontaan. Elintarvikeviennin edistäminen viranomaistoiminnassa on Suomen kilpailukyvyyn kannalta tärkeä painopistealue. Liedon ympäristöterveydenhuollon toimialueella on useita vientiyrityksiä, joiden toimintaedellytyksiä on parannettu vuonna 2018 solmimalla yhteistyösopimus Liedon, Turun, Raision ja Uudenkaupungin valvontayksiköiden välillä eläinlääkärin pätevyyttä vaativien tehtävien hoitamisesta. Valvonnan riskiperusteisuuden ja paikallisvalvonnan yhtenäisyyden parantaminen sekä viranomaistoiminnan yleinen tehostaminen ja digitalisointi, ovat edelleen lähitulevaisuuden tavoitteita sekä kansallisesti että Liedossa.

Useita lainsäädännön muutoksia on parhaillaan valmistelussa ja näiden vaikutukset on huomioitava toiminnassa suunnitelmakaudella. Tulopohjan kannalta merkittävän muutoksen tuovat toteutuessaan elintarvikelain kokonaisuudistus ja terveydensuojelulain muutos, jossa esitetään suunnitelmallisen valvonnan maksuja muutettavan vuosimaksuksi. Muutos tulisi voimaan samassa yhteydessä, kun ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta maakunnan järjestämisvastuulle. Lain yleisperusteluissa todetaan, että lupa- ja valvontaviranomaisen toiminnassa on tarkoitus siirtyä kohti kustannusvastaavuutta. Uudistuksen myötä valvontamaksut yhtenäistetään valtakunnallisesti.

Merkittävimmän muutoksen suunnitelmakaudella tuo toteutuessaan maakuntaudistus. Toimintaympäristöä muuttaa myös ympäristöterveydenhuollon valvonta- ja ohjaustehtävien siirtyminen Valtion lupa- ja valvontavirastolle sekä Ruokavirastolle. Tämän lisäksi lähinnä eläinlääkintähuollon osalta vuoden 2018 aikana valmistunee valtakunnallinen selvitys eläinlääkäripalveluista. Laki eläinten hyvinvoinnista on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä. Eläinlääkäripalveluiden osalta viime vuosina koko ajan lisääntynyt yksityinen palvelutarjonta ja toisaalta asiakkaiden vaatimustason kasvu ovat merkittäviä toimintaympäristön muutoksia. Varsinais-Suomessa pieneläinpäivystys on järjestetty maakunnallisena (poislukien Somero) ostopalveluna jo vuodesta 2011. Toimintaympäristön muutos on ollut nähtävissä mm. tämän sopimuksen hinnoittelussa, sillä hinta on ollut laskeva, nykyinen vuoden 2018 alusta voimaan astunut sopimus ns. nollasopimus eli palvelun tuottaja on kattanut toiminnan kulut potilaskäyntimaksuilla (sitoutuen noudattamaan asiakasmaksuissa kunnaneläinlääkäritaksaa). Toiminnallisesti merkittä hanke on ollut valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon sähköisen laatuja järjestelmän valmistelu. Järjestelmä on otettu Liedossa käyttöön vuonna 2018 ja kehitystyö tulee jatkumaan vuonna 2019. Tavoitteena on paitsi valvontatyön laadunhallinta myös antaa työkaluja ympäristöterveydenhuollon johtamiseen ja toiminnan kehittämiseen. Eviran edellyttämä asennemuutos ”valvojasta valmentajaksi” ja lainsäädännön muutokset edellyttävät valvontahenkilöstöltä asiakaspalveluosaamista ja muutosvalmiutta. Eläinlääkintähuollossa

kunnan rooli onkin ehkä yhä selkeämmin tarjota täydentävää palvelua ja varmistaa kiireellisen eläinlääkäriavun saatavuus sekä toimiva eläintautivalmius ja eläinsuojelutehtävät. Yksityistä tarjontaa ja erikoislääkäritason eläinlääkäripalvelua on hyvin saatavilla Varsinais-Suomessa.

Toimintojen ja tehtävienjaon tarkastelu ja kehittäminen sekä resurssien tarkastelu suhteessa tehtäväkentän muutoksiin on jatkuvaa. Talouden raamit ja kuntastrategian asettamat talouden reunaehdot on mahdollista toteuttaa pitkällä aikavälillä ainoastaan henkilösäästöjen kautta. Keskitymme edelleen suunnitelmakaudella hoitamaan lainsäädännön mukaiset kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja osallistumaan aktiivisesti mahdollisen maakuntauudistuksen valmisteluun Varsinais-Suomessa.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Vuoden 2019 ja suunnitelmakauden tavoitteiden asettelussa on huomioitu Liedon uusi kuntastrategia jonka kunnanvaltuusto on hyväksynyt 18.6.2018. Strategian painopistealueet ovat seuraavat:

- Unelmien pikkukaupunki - Viihtyisä ja vireä keskustaaajama ja omaleimaiset kylät
- Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen
- Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen
- Talouden ja toiminnan kehys

Liedon vision 2025 mukaan Liedon tulevaisuutta rakennetaan avoimella ja oivaltavalla otteella siten, että kulut pidetään kurissa ja asiat tehdään kerralla kuntoon. Tuloksena on elinvoimainen kunta sekä hyvinvoiva ja onnellinen asukas ja yrittäjä, jolle luonteenomaisia piirteitä ovat aktiivisuus ja yhteisöllisyys.

Ympäristöterveyslautakunnan toimialalla stategisten tavoitteiden toteutumista tuetaan seuraavien painopistealueiden ja menestystekijöiden osalta:

Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen:

Yrittäjyyden edistäminen, Lieto matkailukohteena, Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut

Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen

Hyvällä palvelulla on kasvot

Talouden ja toiminnan kehys

Kulut kurissa, Osaava ja motivoitunut henkilöstö

Ympäristöterveyslautakunta

Toimialajohtaja Johanna Mäkinen

TOIMINTASUUNNITELMA

Ympäristöterveydenhuollon toimivaltaisena viranomaisena toimii Liedon ympäristöterveyslautakunta, jossa on yksi edustaja jokaisesta yhteistoiminta-alueen kunnasta. Liedon kunta toimii vastuukuntana alueelliselle yksikölle. Yksikön vastuulla on Auran, Kaarinan, Kemiönsaaren, Koski TL:n, Liedon, Loimaan, Paraisten, Marttilan, Oripään, Paimion, Pöytyän ja Sauvon terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto. Lisäksi hoidamme Turun kaupungin lakisääteisen tuotantoeläinten terveydenhuollon ja ympärivuorokautisen kiireellisen eläinlääkärinavun. Tuotamme lakisääteiset kunnan ympäristöterveydenhuollon (eläinlääkintähuollon, eläinsuojelun, elintarvikevalvonnan ja terveysvalvonnan) laadukkaat palvelut yhteistoiminta-alueella tarpeenmukaisesti. Kohtelemme toiminnanharjoittajia tasapuolisesti, annamme asiantuntevaa neuvontaa ja ohjausta sekä palvelemme sujuvasti ilmoitus- ja lupa-asioissa.

Henkilöstölle on asetettu ja asetetaan jatkossakin selkeät vuosittaiset tavoitteet ja vastualueet. Asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti. Tiimityötä kehitetään ja osaamis pohjaa laajennetaan.

Valtakunnallisen valvontaohjelman toteutumisen arvioinnin lähtökohdan muodostavat kuntien valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumisesta tehdyt arvioinnit. Liedon yhteistoiminta-alueen valvontasuunnitelma laaditaan valtuustokausittain ja päivitetään tarvittaessa. Aluehallintovirastot arvioivat valvontasuunnitelmat kerran valvontaohjelmakaudella arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä. Arviointi- ja ohjauskäyntien raporttien pohjalta voidaan tarkastella valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman ohjaavuutta ja sitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet. Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, miten hyvin valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ohjaa terveydensuojelun suunnitelmallista valvontaa. Lisäksi arvioidaan suunnitelmallisen valvonnan kattavuutta sekä sitä, onko valvontaohjelman painopisteillä lisätty valvonnan vaikuttavuutta kuten myös sitä, miksi tavoitteisiin ei ole päästy tai mitkä tekijät ovat tukeneet tavoitteiden toteutumista.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Yrittäjyyden edistäminen	Neuvotaan, ohjataan ja edistetään yritystoimintaa – valvojasta valmentajaksi.	Tasapuolinen, riskiperusteinen ja yhdenmukainen valvonta: sisäiset ja ulkoiset auditoinnit valvontakäytäntöjen yhtenäisyyden kehittämiseksi: yksikön sisällä 10 kpl sekä muiden valvontayksiköiden kanssa 10 kpl. Tavoite Oiva-/Vati-raportin vastaavuus >80%. Lähipalvelut (eläinlääkäri)
Lieto/ ympäristöterveydenhuollon toimialue matkailukohteena	Laadukkaat ravintola- ja majoituspalvelut	Oiva-/Vati-tulokset > 95% A/B

Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Olemme pilottikunta valtakunnallisessa ympäristöterveydenhuollon LaatuNet-hankkeessa	Laadukas toiminta. Ulkoisen auditoinnin tulokset.
Hyvällä palvelulla on kasvot	Työ tehdään suurelta osin asiakkaiden luona, yrittäjät tuntevat valvojansa ja eläinlääkäriensä.	Kaikille valvontakohteille on nimetyt vastuutarkastajat. Eläinlääkäreillä on vastuualueet. Asiakaspalautteen seuranta: palautelinkki on aina auki. Palaute käsitellään terveysturvallisuuden palaverissa ja huomioidaan toiminnan kehittämiseksi, tavoitetaso > 8 asteikolla 1-10.
Talouden ja toiminnan kehys	Kulut kurissa, Osaava ja motivoitunut henkilöstö	€/asukas kustannukset, mahdollisuus täydennyskoulutukseen (pvä/hlö). Selkeät vastuualueet ja vapaus työtehtävien suunnitteluun

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Tavoitteiden toteutumisen varmistamisen ja resurssien oikean kohdentaminen suhteen ulkopuolinen auditointi ja vertailu valtakunnallisiin tilastoihin antaa tukea johtamistyölle. Vuoden 2018 aikana on otettu käyttöön uusi sähköinen laatujärjestelmä ja tämän järjestelmän kehitys ja käyttöönotto jatkuu vielä vuonna 2019. Laatujärjestelmä on lakisääteinen vaatimus elintarvikevalvonnalle, sen tarkoituksena on tukea organisaatiota toiminnan ja prosessien jatkuvassa kehittämisessä ja auttaa vastaamaan asiakkaiden laatuodotuksiin. Vuosittaisen valvontasuunnitelman pohjalta henkilöstö laatii oman vastuualueensa suunnitelman, jonka toteumaa seurataan kuukausittain. Tavoitteenasettelussa huomioidaan resurssien tehokas käyttö. Asiakaspalaute on tärkeää toiminnan kehittämisen kannalta ja palautteen käsittely kirjataan ja huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Henkilöstöriskit muodostavat ehkä suurimman riskin, koska pienellä osastolla tiettyjä tehtäviä ja valvonnan osa-alueita hoitavat yksittäiset henkilöt, joiden sairastapaukset muodostavat riskin. Tavoitteena on ollut mahdollisuuksien mukaan laajentaa osaamis pohjaa ja näin minimoida henkilöriskejä. Maakunta-uudistus toteutuessaan tuo ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat yhteen ja vahvistaa osaamis pohjaa sekä vähentää haavoittuvuutta.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Merkittävin muutos on valtakunnallisen valvontatietojärjestelmän (Vati) käyttöönotto vuoden 2019 alussa on suuri muutos. Järjestelmä korvaa kuntien valvontatietojärjestelmät. Eläinsuojelutehtävissä käyttöön jää kuitenkin kuntajärjestelmä ja lisäksi kuntajärjestelmää joudutaan käyttämään rinnalla Vatin käyttöönottovaiheessa, sillä kaikki tiedot eivät tule siirtymään uuteen järjestelmään. Tästä aiheutunee myös päällekkäisiä kustannuksia. Lisäksi osallistumme maakunta-uudistukseen valmisteluun, mikäli lainsäädäntö astuu voimaan. Valtakunnallisen LaatuNet-järjestelmän kehittämis- ja käyttöönotto jatkuu edelleen vuonna 2019 ja osallistumme työhön pilottikuntana..

INVESTOINNIT

Ei investointeja

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	1 508 641	1 611 946	1 627 996	0,9	1 599 000	1 599 000
MENOT	-1 692 830	-1 804 921	-1 834 023	1	-1 810 000	-1 810 000
TOIMINTAKATE	-184 189	-192 975	- 206 027	1	- 211 004	- 211 004

asukkaita 31.12.2017 yht. 122 802

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Terveysvalvonta €/asukas	5,6	6,2	6,5
Eläinlääkintähuolto €/asukas*	8,2	8,6	8,5
Eläinlääkäreiden hoitokäynnit	11 777	11 900	11 900
Eläinsuojelu- ja eläintautivalvontakäynnit	545	500	500
Elintarvikevalvonnan tarkastukset (Kuti)	686	689	690
Terveydensuojelun tarkastukset ja muut toimenpiteet (Yhti)*	907	800	800

VAKANSSIMUUTOKSET

Ei vakanssimuutoksia

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Toimialajohtaja, Tarja Miikkulainen

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Sosiaali- ja terveystaloutta tarvitaan, kun yleiset palvelut ja ihmisen oma toimintakyky eivät riitä hyvän arjen sujumiseen ja terveyden ylläpitämiseen. Sosiaali- ja terveystalouten siirtyminen maakunnan järjestettäväksi tuo haastetta palvelurakenteiden ja -järjestämisen muuttamiselle. Muutoksella tavoitellaan merkittävää taloudellista ja toiminnallista tehokkuutta sekä kustannussäästöjä. Kuntien omaa toimintaa on järkevä muuttaa maakunnassa tehtyjen linjausten ja suunnitelmien suuntaan päällekkäistä työtä välttäen. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jää uudessakin lainsäädännössä kuntien tehtäväksi, mikä osaltaan muuttaa kuntien osallisuutta tukea kuntalaisten aktiivisuutta, työtä ja terveyttä kaikille tarkoitetuilla avoimilla ja lakisääteisillä palveluilla sekä edellytysten luomisella näille.

Tavoitteena on rakentaa paras toimintamalli ja palvelurakenne Härkätien sosiaali- ja terveystalouteihin siten, että hallintorakenteiden muuttuessa maakuntatasolle perustalouten palvelurakenne säilyy väestön tarpeiden mukaisina lähitaloutina.

Suunnitelmallisella työllä tavoitellaan sosiaali- ja terveystalouten integraatiota, sosiaali- ja terveystalouten ja kunnan muiden talouten välistä yhtenäistä palveluverkkoa, julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin talouten yhteensopivuutta ja perustalouten ja erikoistalouten välistä integraatiota. Tavoitteena on saumattomat palveluketjut asiakkaan ja perheen tarpeen mukaisesti. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon aidon yhteistyön syventäminen ja monipuolisen ammatillisen osaamisen hyödyntäminen nähdään kuntalaisen ja asiakkaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Palvelurakennemuutoksen tavoitteiksi on valtakunnallisesti asetettu:

- Yhdenvertaisuus
- Asiakslähtöisyys
- Väestön ikääntymiseen vastaaminen
- Henkilöstön riittävyyden turvaaminen
- Perustalouten tila
- Toimivien osien kehittäminen
- Kantokyky – rahoituksen vakaus ja kestävyys
- Kantokyky – osaamisen turvaaminen
- Päätöksenteon vaikutus taloutjärjestelmään
- Järjestelmän ohjattavuus ja johdettavuus

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Kunnanvaltuusto on asettanut kuntastrategian tavoitteiden toteuttamisen raameiksi seuraavat tekijät:

Väestönkasvutavoite 1-1,5 % / vuosi

Työpaikkojen määrä kunnassa kasvaa

Terve, investoinnit mahdollistava talous; vuosikate on yhtä suuri tai suurempi kuin vuotuiset investoinnit

Veroprosentti (kunnallisvero ja kiinteistövero) on enintään Turun ydinkaupunkiseudun (Turku, Kaarina,

Raisio, Rusko) keskiarvo.

Liedon kunnan visio vuoteen 2025 on:

Liedon kunnan tulevaisuudenkuvassa 2025 tavoitellaan *unelmien turvallista pikkukaupunkia*, joka muodostuu *viihtyisästä ja vireästä keskustasta sekä omaleimaisista kylistä*. Liedon tulevaisuutta rakennetaan *avoimella ja oivaltavalla otteella* siten, että *kulut pidetään kurissa* ja asiat tehdään *kerralla kuntoon*. Tuloksena on elinvoimainen kunta sekä hyvinvoiva ja onnellinen asukas ja yrittäjä, jolle luonteenomaisia piirteitä ovat aktiivisuus ja yhteisöllisyys.

Sosiaali- ja terveyslautakunta asetti strategian toteuttamiseksi seuraavat strategiset linjaukset: Matkalla mukana – ihmistä tukien, Me teemme hyvinvointia – arki on arvokasta ja Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä, henkilöstöllä tulee olla myönteinen palveluasenne ja uusi oivaltava ote sekä arvostava kohtaaminen työyhteisössä ja asiakastyössä.

TOIMINTASUUNNITELMA

Edistämme ja seuraamme väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä järjestämme lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut yhteistoiminta-alueella kuntien yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveyslautakunta on asettanut seuraavat painopisteet talousarviolle 2019: palvelujen saavutettavuus ja saatavuus etenkin lääkäri- ja hoitajavastaanotoilla että kotiin tuotavissa palveluissa, perhekeskuksen perustaminen ja toiminta sekä maakunnalliseen sote-valmisteluun osallistuminen.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVA TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Unelmien turvallinen pikkukaupunki/ Matkassa mukana, ihmistä tukien	Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja erojen kaventaminen. Elinympäristöä kehitetään väestön omaa kunnon ja toimintakyvyn ylläpitämistä tukevaksi.	Ryhmäneuvolat ja fysioterapeutin suoravastaanotot käynnistetään. Kattava seulontoihin osallistuminen 96 % Karieksen ehkäisyn tavoite DMF-indeksi 7-v < 0.15, 12-v < 1.5, 15-v < 2.8 Terveysliikuntasuunnitelman toteuttaminen tavoitteiden mukaisesti, lähipalveluiden suunnittelu ja rakentaminen valtakunnallisten suositusten mukaan Kuntoutukseen, koulutukseen, työllisyyteen ja terveisiin elintapoihin Sairastavuusindeksi alle 92. Sähköiset palvelut käytössä matalan kynnyksen palveluohjauksen ja nopean yhteydensaannin turvaamiseksi.

<p>Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen/ Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta</p>	<p>Kuntalaisten hyvinvointia ja kohtaamista turvaa monialaiset palvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelujen keinoin tuetaan kuntalaisten työ- ja toimintakykyä</p>	<p>Perhekeskuksen toimintaa aloitetaan Liedossa. Lastensuojelussa ja muissa sosiaalipalveluissa on käytössä systeeminen malli asiakastyössä. Terveystarkastukset toteutuvat 100 %, neuvola tavoittaa kaikki lapsiperheet yhteistoiminta-alueella. Lasten ja nuorten arkiympäristössä tarjottavaa ammattilaisen antamana keskusteluapua ja ongelmien ratkaisutaitoja lisätään. Kotiin vietävät palvelut riittävät kattamaan palvelutarpeen (mm. sairaansijat osastolla riittävät, hoitotakuu toteutuu ja sosiaalipalveluiden vastaanottoajat toteutuvat max 7 arkipäivän kuluessa)</p>
<p>Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen/ Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä</p>	<p>Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan. Esimiehen tuki on saatavilla.</p>	<p>Henkilöstön edustus työryhmissä, asiakastyössä Osake-työskentely (osallistavan asiakastyön kehittäminen), Sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimieskokoukset. Työntekijällä mahdollisuus kehittää omaa työtään ja ammattitaitoaan.</p>

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Rakennemuutossuunnitelmat viedään loppuun asti, jotta suunnitellut tavoitteet saavuttamiseksi. Talousarvio laaditaan realistiselle pohjalle asiakasmäärien ja palvelutarpeiden mukaisesti. Palvelutarpeen määrittelyssä käytetään valtakunnallisia suosituksia, käypä hoito- ja hyvä käytäntö –suosituksia sekä maakunnan valmistelussa sovittuja palvelukriteereitä.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Vähennetään tehostetun palveluasumisen paikkoja lisäämällä välimuotoisia palveluasuntoja sekä kuntoutus- ja kotihoitopalveluita, perustetaan perhekeskus lapsiperhepalveluiden kokonaisuuden ja palveluketjujen kehittämiseksi, kuntien välistä yhteistyötä pyritään lisäämään haavoittuvien palveluiden vahvistamiseksi mm. vammaispalveluissa ja lastenvalvojapalveluissa. Lääkäri- ja hoitajavastaanottoja lisätään mm sähköisiä palveluita hyödyntäen.

INVESTOINNIT

HVK vanhan osan peruskorjaussuunnitelma, Tarvasjoen vanhustentalojen peruskorjaus palveluasumiseksi, Nuoleman esteetön liikuntapuisto, vanhusten hoito- ja asumisyksiköiden viiennyslaitteet ja sähkölukitukset, Valmankartanon viimeisen tukiasunnon rakentaminen entisen keittiön tilalle, LifeCare ohjelmiston hankinta, toimintakeskuksen ensikertainen kalustus, hammashoitoyksikkö.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Sosiaalipalveluiden kustannukset €/asukas	991	994	1 036
Perusterveydenhuollon kustannukset €/asukas	574	561	536
Erikoissairaanhoidon kustannus €/asukas (Lieto)	1 116	1 130	1 134

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Siirto pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösivuku lut €	TS 2020	TS 2021
Palvelusihteerin vakanssi siirtyy perhekeskukseen	Virka	1/2019	Perhekeskus	Kustannus-neutraali		
Peltolan asumisyksiköstä 1 hoitaja itsenäisen asumisen tukeen ja 1 toimintakeskukseen (8/2018 alkaen)	2 tointa	8/2018	Keva itsenäisen asumisen tuki 1 vakanssi ja toimintakeskus 1 vakanssi	Kustannus-neutraali		
Toiminnanohjaajan nimike ohjaajaksi (9/2018)	Toimi	9/2018	Toimintakeskus	Kustannus-neutraali		
Hoitaja, 8 sairaalapalveluista vapautuvaa henkilöstöä	9 tointa	7 vakanssia 1.1.2019 ja 1 vakanssi 9/2018	Kotihoito	324.000, määräaikaista henkilöstöstä luovitaan		
Sairaanhoitajan toimi muutetaan fysioterapeutin toimeksi sairaalapalveluihin.	Toimi	1.1.2019	Sairaalaosasto (uusi yhdysosasto)	Sairaanhoitajan toimi muutetaan fysioterapeutin toimeksi.		
Sairaanhoitajan toimi 3 kpl sairaalapalveluista vapautuva	3 tointa	10/2018	1 toimi avosairaala 2 tointa kotitustiimiin	Kustannus-neutraali		

Lähihoitajan toimi 2 kpl sairaalapalveluista vapautuva	2 tointa	10/2018	2 tointa kotiutustiimiin 2-vuorotyötä	Kustannus-neutraali		
Hoitajan toimi 2 kpl Peltolan yksiköstä kotihoitoon	2 tointa	9/2018	2 tointa Peltolan toiminnan jatkamiseksi kotihoidon henkilöstöllä	Kustannus-neutraali		
Laitoshuoltajan toimi muutettu hoitajan toimeksi kotihoitoon sairaalapalveluista	Toimi	5/2018	Kotihoito	Kustannus-neutraali		

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	MTA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	8 886	9 168	8 531	-6,95	8 667	8 771
MENOT	-61 078	-63 319	-62 368	-1,5	-62 942	-63 572
TOIMINTAKATE	-52 192	-54 151	-53 838	-0,6	-54 275	-54 800

Tulosalue: Sote-hallinto

Hallinto- ja talouspäällikkö Marja-Leena Brander

TULOSALUEJOHTAJAN KATSAUS

Sosiaali- ja terveystaloudessa valmistaudutaan soteuudistukseen ja osallistutaan itsehallintoalueen valmistelutyöryhmien työskentelyyn. Samalla huolehditaan siitä, että palvelutuotanto-/järjestelyt pyörivät ja asiakkaat sekä potilaat saavat tarvitsemansa hoidon ja huolenpidon. Palvelujen kehittäminen soteuudistusta odottavissa olosuhteissa asettaa omat haasteensa.

Sosiaali- ja terveystaloudiden toiminnan ja talouden suunnittelu edellyttää sosiaali- ja terveystaloudiden hallinnolta, johtoryhmältä ja esimiehiltä toiminnan ja talouden muutostoimia, jotta taloudellinen tavoite on mahdollista saavuttaa. Tehtävää vaikeuttaa toimialan asiakkaiden subjektiiviset oikeudet tiettyihin palveluihin

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Jatkuva laadun parantaminen sosiaali- ja terveystaloudessa tarkoittaa sujuvia, saatavilla ja saavutettavissa olevia sosiaali- ja terveystaloudia. Tyytyväiset asiakkaat ja potilaat sekä hyvinvoiva henkilöstö ovat ovat merkki siitä, että toimiala on onnistunut kaikille ikäryhmille suunnatuissa palveluissaan.

TOIMINTASUUNNITELMA

Sosiaali- ja terveystaloudiden hallinnon tavoitteena on vastata laadukkaista, joustavista sekä monipuolisista hallinnon ja talouden tukipalvelutehtävistä. Hallinto järjestää toimialan keskitetyksi hoidettavat hallinto-, suunnittelu-, talous-, laskutus-, maksatus-, laatu- ja sisäisten palveluiden tehtävät. Hallinto valmistelee sosiaali- ja terveystaloudkunnan kokoukset, vastaa täytäntöönpanosta, tiedottamisesta sekä toiminnan laillisuudesta.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Unelmien turvallinen pikkukaupunki/ Matkassa mukana, ihmistä tukien	Toiminta sopeutetaan talouden realiteetteihin	Toiminnan ja talouden systemaattinen seuranta/toimenpiteet kuukausiraportoinnin yhteydessä. Talousarvion poikkeama +/- 1 %
Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen/ Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Tuottavuuden lisääminen Henkilöstön pysyvyys	Palvelun laadun/prosessien jatkuva parantaminen SHQS –laatu-järjestelmää hyväksi käyttäen. Henkilöstön tyytyväisyys =tai > kuin v. 2018 Toimitilat kunnostettu (mm.

		terveyskeskus, toimintakeskuksen rakentaminen aloitettu, Valmakodin ryhmäkoti ja tukiasunnot käytössä)
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen/ Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimies- ja tiimikokoukset.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Väestön ikääntyminen, sairastuvuus ja työllisyystilanne vaikuttavat kunnan riskiaseman.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden tavoitteena on toimia talouden realiteeteissa. Jo suunnitteluvaiheessa tiedossa oleva liian pieni talousresurssi olemassa olevaan asiakasmäärään nähden on aiheuttanut useampana peräkkäisenä vuonna tarpeen muuttaa talousarviota ja saada lisää määrärahaa. Esim. vuonna 2018 vanhus- ja hoivapalveluissa tehostetun palveluasumisen jonon purkutavoite ja käytettävissä ole määräraha eivät kohdanneet tosiaan ja lisämäärärahaa ostopalveluihin ja palveluseteleihin tarvittiin. Taloudellisen tavoitteen saavuttaminen edellyttää esimiehiltä prosessien sujumuuden tarkkailua etenkin niissä prosesseissa, joiden katsotaan nostavan tuottavuutta sekä ostopalvelukustannusten huolellista seuraamista ja toimenpiteisiin ryhtymistä riittävän ajoissa. Taloudellisten tavoitteiden ylittymisen riskiä arvioidaan jatkuvasti ja taloutta pyritään ennakoimaan ja tekemään muutosesityksiä heti, kun riski on havaittu ja ennakoitavissa.

Erikoissairaanhoidon osalta talouden toteutumisen ennakointi on vaikeaa.

Tietojärjestelmiin liittyvät riskit nousevat toiminnassa korkealle. Tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien toimivuus on sujuvan toiminnan edellytys. Häiriötilanteet heijastuvat suoraan asiakastyöhön. Tietojärjestelmien osalta terveydenhuollossa riskiä on pyritty pienentämään siirtymällä MedBit Oy:n käyttöpalveluasiakkaaksi. Potilaskertomusjärjestelmän osalta tukipalveluja on nyt saatavilla ympäri vuorokauden ja toiminnan riskiä on saatu vähenemään. Liian pieni It-asiantuntijaresurssi vaikeuttaa EU-tietosuojadirektiivin vaatimusten täyttämistä

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Maan hallitus haluaa varmistaa että sote maakuntauudistus voidaan toteuttaa hallitusti jokaisessa maakunnassa ja päätti vaiheistaa valinnanvapauden toimeenpanoa. Valinnanvapauden piiriin kuuluvat sosiaali- ja terveyskeskukset aloittaisivat näin toimintansa 1.1.2022. Maakunta voisi kuitenkin aloittaa sote-keskuksen toiminnan jo 1.1.2020, jos se täyttää tarvittavat kriteerit. Tarvittaessa maakunta voisi myös hakea määrärajan pidentämistä 1.1.2023 asti.

Valmistautuminen sote-maakuntauudistukseen etenee Varsinais-Suomessa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittäminen siirtymäaikana ja maakunta-uudistusta odotellessa voi kunnassa olla haasteellista.

INVESTOINNIT
TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Sosiaalipalveluiden kustannukset €/asukas	991	994	1 036
Perusterveydenhuollon kustannukset €/asukas	574	561	536
Erikoissairaanhoidon kustannus €/asukas (Lieto)	1 116	1 130	1 134

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	152	209	233	11,48	233	233
MENOT	-649	-699	-673	-3,72	-670	-670
TOIMINTAKATE	-496	-490	-440	-10,20	-437	-437

Tulosalue: Perhe – ja sosiaalipalvelut

Perhe- ja sosiaalipalvelujohtaja Krista Ryödi

TULOSALUEJOHTAJAN KATSAUS

Perhe- ja sosiaalipalvelut tukevat yksilöiden ja perheiden itsenäistä suoriutumista ja turvallisuutta järjestämällä yksilöille ja perheille tarvittavia tukitoimia ja palveluja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Sosiaali- ja terveystalouksia säätelevät eri lait perustuslaista lähtien erityislakeihin. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat ensisijaisia erityispalveluihin nähden.

Sosiaali- ja terveystalouksissa valmistaudutaan edelleen SOTE-uudistukseen ja osallistutaan seutukunnalliseen yhteistyöhön aktiivisesti. Samalla huolehditaan siitä, että palvelut järjestetään kuntalaisille oikea-aikaisesti ja noudatetaan lakisääteisiä määräaikoja. Perhe- ja sosiaalipalveluista on osallistuttu vuonna 2018 valtakunnallisiin kärkihankkeisiin ja osa niiden toimintamalleja on kehitetty omiin palveluihin vuonna 2019. SOTE-uudistukseen liittyvät muutokset näkyvät myös työvoiman liikkumisena, jonka vuoksi on tärkeää panostaa kunnan työntekijöiden hyvinvointiin.

Lieto on ollut mukana STM:n maakunnan kattavassa kärkihankkeen toteutuksessa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa, jossa yhtenä tavoitteena on perustaa perhekeskus kuntaan. Perhekeskuksen kehittämis- ja perustamistyötä on suunniteltu vuoden alusta 2018 alkaen kolmessa eri työryhmässä, joissa on ollut edustus kunnan hallinnosta, sosiaali- ja terveystalouksista, sivistystalouksista, yhdistyksistä, seurakunnasta ja Liedon kunnan LAPE -työryhmästä. Lisäksi Varsinais-Suomen Lupa auttaa! -hankkeen edustajat ovat osallistuneet kehittämissuhteisiin. Perhe- ja sosiaalipalvelujohtaja on koordinoitunut ja vetänyt työryhmiä. Liedon perhekeskus tulee olemaan saumattomasti toimiva verkosto lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä avuksi ja tueksi. Liedon perhekeskus palvelee Härkätien toiminta-alueella (Koski TL, Marttila ja Lieto). Perhekeskus tarjoaa perheille varhaista apua ja tukea lähellä arkea. Tavoitteena vahvistaa vanhempien ja muiden perheenjäsenien omia voimavaroja sekä osallisuutta. Toimintaa aloitetaan vuoden 2019 aikana.

Lastensuojelu ja perhepalvelu ovat osallistuneet systemisen lastensuojelun koulutukseen ja uudenlainen tiimityöskentely on aloitettu vuoden 2018 aikana. Työskentelyssä panostetaan arviointiin ja tukemiseen, henkilöstön erityisosaamisen hyödyntämiseen moniammatillisesti ja asiakkaan osallisuuteen. Systeminen toimintamalli vahvistaa laadukasta asiakastyötä ja lisää työntekijöiden työhyvinvointia. Lasten kaltoinkohtelun koulutuksiin Lupa auttaa! -hankkeen kautta on osallistuttu aktiivisesti eri yksiköistä ja tietoa jaetaan kaikille työntekijöille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten palveluissa. Yleinen sosiaalityö on ollut mukana Pro Sos-hankkeessa, joka on kehittänyt uudenlaista sosiaalityötä ja sosiaalihuoltolain mukaista täytäntöönpanoa. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on kehitetty asiakastyötä selkeyttämällä palveluita, niiden kriteereitä sekä vahvistettu sosiaalityön ammatillisuutta. Yleisen sosiaalityön, työllistämispalveluiden ja mielenterveys- ja päihdepalveluiden yhteistyö asiakastyössä on vahvistunut aikaisemmasta.

Olemme mukana myös Kansa-kouluhankkeesta alkaen vuodesta 2017, joka jatkuu edelleen. SOMA (sosiaalihuollon mobiiliohjelma asiakastyöhön) on otettu lastensuojelun, yleisen sosiaalityön ja perhepalveluiden työntekijöiden käyttöön asiakastyössä vuoden 2018 aikana. Kustannukset ovat menneet perhe- ja sosiaalipalveluiden hallinnosta. SoLAKKa – Sosiaalipalveluiden Lieto ja perusturvakuntayhtymä Akselin tietojen vienti Kantaan. Hanke on alkanut v. 2017 ja palvelutehtävinä ovat työikäisten palvelut ja vammaispalveluiden tehtävät. Käyttöönotto on syksyllä 2018 aikana, joka jatkuu vuodelle 2019. SoLAKKa – hanke on THL:n avustama valtion tukihanke (50% kustannuksista).

Palvelukulttuurin ja työyhteisövuorovaikutuksen kehittämisen –pilottihanke alkaa vuonna 2019 ja jatkuu vuodelle 2020. Hankkeen tavoitteena on kehittää Liedon kunnan sosiaalipalveluiden yhtenäistä palvelukulttuuria, sitouttaa sosiaalipalveluiden työntekijät ja esimiehet laadukasta vuorovaikutusta korostavaan työskentelyotteeseen sekä edistää työyhteisön sisäistä hyvinvointia.

Sosiaali- ja terveystalouden toiminnan ja talouden suunnittelu edellyttää sosiaali- ja terveystalouden hallinnolta, johtoryhmältä ja esimiehiltä toiminnan ja talouden jatkuvia muutostoimia ja seurantaa, jotta taloudellinen tavoite on saavutettavissa.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Palvelut järjestetään yhteistyössä muiden tulosalueiden, hallintokuntien, järjestöjen, seurakunnan ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Esimerkkinä systeemisen mallin kehittäminen lastensuojelussa ja perhekeskustyöskentely Liedossa. Asiakastyöhön on tärkeää lisätä eri professioiden osaamista, jota systeeminen malli edellyttää. Perhekeskuksen suunnittelussa on huomioitu Liedon kunnan uuden strategian painopisteet, mm. ”kerralla kuntoon”, ”asiakasta ei luukuteta” –teemat ja ”työntekijällä on kasvot”.

Riittävä henkilöstöresurssi, työn jatkuva kehittäminen, toimivat tiimit ja esimiestyö ovat ensiarvoisia henkilöstön sitouttamiseksi ja pysyvyyden turvaamiseksi. Asiakkaiden ja henkilöstön tyytyväisyyttä ylläpidetään ja kehitetään jatkuvalla laadunparantamistyöllä SHQS-laatuksenteoreiden mukaisesti ja asiakaspalvelukyselyillä. Henkilöstön työhyvinvointia lisäävät mm. säännölliset tiimipalaverit, työnohjaus, kehittämisspäivät ja toiminnalliset tyhy-päivät.

TOIMINTASUUNNITELMA

Järjestämme lakisääteisiä sosiaali- ja terveystalouksia. Perhe- ja sosiaalipalveluiden työntekijät työskentelevät sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi sosiaalityön keinoin asiakassuunnitelman perusteella. Asiakkaina ovat kaikenikäiset. Asiakasryhmät tulevat mm. yleisestä sosiaalityöstä, työllistämispalveluista, vammaispalveluista, terveystalouksosiaalityöstä, lastensuojelusta, mielenterveys- ja päihdetyöstä, sosiaalihuollon asiakkaista, kotouttamisesta, perheneuvonnasta ja kehitysvammaisista.

Perhe- ja sosiaalipalveluiden vastuualueella vahvistetaan edelleen asiakaslähtöisyyttä huomioimalla lapset aikuisten palveluissa ja aikuiset lasten palveluissa. Työntekijöillä on kasvot, joka tarkoittaa, että mahdollisimman suuri osa työajasta on välitöntä asiakastyötä ja asiakkaan omassa arkiympäristössä. Poislähtämisen kulttuurin sijaan vahvistetaan tiimivastuuta ja moniammatillisuutta.

Perhe- ja sosiaalipalveluissa kehitetään toimintamalleja, joilla on todettu olevan vaikuttavuutta sekä niitä käytetään myös valtakunnallisesti ja seudullisesti. Sähköisten palvelujen käyttöä edistetään. Sähköistä palvelusetelijärjestelmää (PSOP) käytetään jo ikäihmisten palveluissa, lapsiperheiden kotipalveluissa, omaishoidossa ja sen käyttöä laajennettiin vammaispalveluiden henkilökohtaiseen apuun vuoden 2018 aikana.

Sosiaali- ja terveystalouksunta on asettanut seuraavat painopisteet talousarviolle 2019: palvelujen saavutettavuus ja saatavuus etenkin lääkäri- ja hoitajavastaanoitoilla että kotiin tuotavissa palveluissa, perhekeskuksen perustaminen ja toiminta sekä maakunnalliseen sote-valmisteluun osallistuminen.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Unelmien turvallinen pikkukaupunki/ Matkassa mukana, ihmistä tukien	<p>Perhekeskustoiminta käynnistetään sosiaali- ja terveyspalveluiden, sivistyspalveluiden, yhdistysten, seurakuntien sekä Marttilan ja kosken TL kuntien yhteistyönä.</p> <p>Asiakkaat saavat tarpeen mukaiset palvelut oikea-aikaisesti.</p> <p>Ehkäistään nuorten syrjäytymistä.</p>	<p>Perhekeskuksen toiminta alkanut vuoden 2019 aikana.</p> <p>Perhekeskustoiminnan tavoitteena on sulauttaa lapsiperheiden palvelut yhteen. Toimintoja ja palveluita tiivistämällä on kokonaisvaltaisia positiivisia vaikutuksia pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna.</p> <p>Pysytään lainsäädännön edellyttämässä määrärajoissa ilmoitusten, päätösten ja palveluiden järjestämisessä.</p> <p>Asiakas saa ajan viikon kuluessa yhteydenotosta. Ajantasaiset asiakassuunnitelmat ja säännöllinen arviointi.</p> <p>Koulupudokkaiden ja toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden suhteellinen määrä vähenee.</p>
Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen/ Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	<p>Välityömarkkinamallin käynnistäminen.</p> <p>Jalkautuva sosiaalityö ja ryhmätoiminta asiakastyössä.</p> <p>Systeemistä toimintamallia sovelletaan päivittäisessä</p>	<p>Vuonna 2019 Liedossa on yhteistyömalli erityisryhmien työllistämiseen yhdessä työllistämispalveluiden, mielenterveys- ja päihdeyksikön sekä muiden toimijoiden kanssa.</p> <p>Pitkäaikaistyöttömien väheneminen < kuin vuonna 2018.</p> <p>Työntekijöiden arvio välittömästä ja lisääntyneestä jalkautuvasta asiakastyöstä ja ryhmistä. Vakiintunut yhteistyö eri toimialojen edustajien kanssa.</p> <p>Asiakas on mukana systeemisen toimintamallin mukaisessa työskentelyssä. Mittarina asiakas- ja työhyvinvointikyselyt.</p>

	asiakastyössä lastensuojelussa. Toimintakeskus valmistuu 4/2019.	Uudet toimitilat lisäävät asiakastyytyväisyyttä ja työhyvinvointia. Seuraavan kerran toteutettavat asiakas- ja työhyvinvointikyselyt.
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen/ Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimies- ja tiimikokoukset.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tavoitteena on sopeuttaa toiminta talouden realiteetteihin. Riski taloudellisten tavoitteiden ylittymiseen on kuitenkin suuri, koska suurin osa perhe- ja sosiaalipalveluista on ns. subjektiivisiin oikeuksiin perustuvia. Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää esimiehiltä prosessien sujuvuuden tarkkailua ja ostopalvelukustannusten huolellista seuraamista. Toimintaa seurataan talousraporteilla, hyvinvointikertomuksen tunnusluvuilla, määräaikojen seurannalla ja Hai-pro-raporteilla.

Tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien toimivuus on sujuvan toiminnan edellytys. Häiriötilanteet heijastuvat suoraan asiakastyöhön.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Perhekeskuksen toimintaa aloitetaan Liedossa työsuunnitelmien ja kehittämistyön tuloksena. Lastensuojelussa ja mahdollisesti muissa sosiaalipalveluissa on käytössä systeminen työskentelymalli asiakastyössä. Lasten ja nuorten toimintaympäristössä tarjottavaa ammattilaisen antamana keskusteluapua ja ongelmien ratkaisutaitoja lisätään. Kuntien välistä yhteistyötä lisätään haavoittuvien palveluiden vahvistamiseksi mm. vammaispalveluissa ja lastenvalvojen palveluissa.

Työaikapankkia koskeva paikallissopimus on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2019 aikana määräaikaaisesti ja vapaaehtoisesti sosiaalitoimessa työskenteleville viran- ja toimenhaltijoille esimerkiksi ohjaajille.

INVESTOINNIT

Uusi toimintakeskus valmistuu huhtikuussa 2019. Sekä toimintakeskuksen talon rakennushanke että tilojen ensikertainen kalustaminen rahoitetaan leasing-rahoituksella.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Työttömyys%	6,5	8	6,5
Vammaispalveluasiakkaiden määrä (sis. kehitysvammaiset)	359	350	344
Vammaispalveluiden kustannukset €/asiakas	16 553	17 893	19 087
Kehitysvammaisten asiakkaiden määrä	97	97	97
Kehitysvammaispalveluiden kustannus €/asiakas	35 093	37 598	39 884
Kehitysvammaisia laitoshoidossa	3	3	2
Kehitysvammaisten laitoshuolto €/asiakas	202 040	206 031	200 083
Avohoidon tukitoimien piirissä olevat lapset (ei sis. lastensuojelutarpeen arviointeja)	113	150	110
Avohoidon tukitoimien kustannus €/asiakas	3 793	3 525	4 214
Sijaishuollossa olevien lasten määrä	13	12	10
Sijaishuollon kustannus €/asiakas	72 020	74 457	81 739
Psykososiaaliset palvelut €/asukas	48	57	51

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	945	1 076	1 086	0,93	1 086	1 086
MENOT	-10 252	-11 044	-11 330	2,59	-11 404	-11 404
TOIMINTAKATE	-9 307	-9 968	-10 244	2,77	-10 318	-10 318

Tulosalue: Vanhus- ja hoivapalvelut

Vanhuspalvelujohtaja Ulrika Lundberg

TULOSALUEJOHTAJAN KATSAUS

Ikäihmisten määrä kasvaa voimakkaasti Liedossa, enemmän kuin monessa muussa Varsinais-Suomalaisessa kunnassa. Kasvavaa palveluntarvetta hidastaa ikäihmisten toimintakyvyn nousu. Liedon ikäihmiset ovat tilastojen valossa terveitä ja hyvin toimeentulevia. Palvelutarpeen arvioinnin merkitys kasvaa, ja tavoitteena on myös saavuttaa sellaisia kuntalaisia, jotka uhkaavat jäädä palvelujen ulkopuolelle. Palveluohjaustiimi osallistuu alueelliseen KomPASSi-hankkeeseen, jossa kehitetään neuvontaa, palveluohjausta ja arviointia. KomPASSi- kehittämissuunnitelman tuloksia on tarkoitus toteuttaa vuoden 2019 aikana. Liedossa toteutetaan myös ikäneuvola –toimintaa 70 vuotta täyttäneille ja 80-vuotiaiden kohdalla toteutetaan ennakoiva kartoitus ja kotikäynti. Nämä hyvinvointia edistävät kotikäynnit eivät ole viime vuonna pystytty toteuttamaan niukkojen resurssien takia. Omaishoitajien terveystarkastukset on käynnistetty, myös osana KomPASSi -hanketta.

Ikäihmisten palvelut monipuolistuvat. Terveyspalvelut ovat myös voimakkaasti kehittäneet omaa toimintaa tukemaan ikäihmisiä ja ikäihmisten palvelutuotantoa. Palvelut tuotetaan kasvavassa määrin avopalveluina, ja kotiin tuotavina palveluina, viimeksi mainittu uusi palvelumuoto on kotikuntoutustiimi, jonka toimintaa on tarkoitus jatkaa tai laajentaa.

Tämän lisäksi alueella tulisi kehittää yöhoidon, jotta ikäihmisten kotona asuminen turvattaisiin mahdollisimman hyvin. Vuonna 2018 käynnistynyt kotikuntoutus jatkuu, ja laajenee tulevaisuudessa.

Ikäihmisten palvelurakennetta halutaan muuttaa, ja tulevan vuoden toimenpiteet ovat ratkaisevia palvelurakenteen muutoksen onnistumisen suhteen. Valmakodin vanhan osan tehostetun palveluasumisen yksikkö purettiin edellisvuonna, ja loppuvuodesta 2018 saatiin ryhmäkodin asunnot valmiiksi. Kevään aikana yläkerran 12 asunnon kaksi ryhmäkotia ovat ottaneet vastaa uusia asukkaita. Kotihoidon hoitaja on nimetty asukkaiden omahoitajaksi, ja kotihoitoa tarjoaa siellä yksi neljän hengen tiimi. Yöhälytykset menevät rakennuksen uuden puolen Koivulan tai Lepolan tehostetun palveluasumisyksikköön, talossa toimii kaksi yöhoitajaa. Alakerran kuusi tukiasuntoa ovat valmistuneet syksyn 2018 aikana. Valmankartanon uusi toiminta edustaa ikäihmisille suunnattujen avopalvelujen lisäämistä Liedossa. Tulevana vuonna tuettua asumista lisätään tarjoamalla Peltolan yksikön asunnot ikäihmisten käyttöön. ARA on myös päättänyt rahoittaa yksityisen tuetun asumisen rakentamista Liedon keskustaan, yksikköön tulee 38 vuokra-asuntoa, joissa on mahdollisuus palveluihin.

Tehostetun palveluasumisen osuus on kasvanut, ja jonotusaika on nyt 1,5 kk. Vuonna 2019 on tarkoitus pitää jonotusajat edelleen lyhyenä, korkeintaan 2 kk, mutta samalla pyritään vähentämään ympärivuorokautisen hoidon osuutta, ja lisäämään kotihoidon ja kotiin tuotavien palveluiden osuutta. Rakennemuutos sosiaali- ja terveystalouksissa mahdollistaa kymmenen vakanssin siirtämistä avopalveluihin. Tämä mahdollistaisi myös suunnitellun terveystalouksien osastopaikkojen vähentäminen. Perinteinen osastohoito ei nosta ikäihmisten toimintakykyä.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Avopalveluiden asiakasmäärä on kasvanut, ja avopalveluiden peittävyyttä seurataan. Tehostetun palveluasumisen peittävyys on kasvanut, ja jonotusaika on lyhyt. Avopalveluiden peittävyyttä pyritään nostamaan, ja tehostetun palveluasumisen laskemaan. Lisäksi pyritään lisäämään määräaikaista, kuntouttavia palveluita ikäihmisille.

Yhteisöllisyys kuntalaisten kesken pyritään lisäämään yhteisillä tapahtumilla ja yhteistyöllä. Henkilöstön työtyytyväisyys ja työhyvinvointia on edistetty, ja tämä on tärkeä toimenpide myös 2019, jotta pystymme

varmistamaan laadukkaita palveluja. Vanhus- ja vammaisneuvoston ja omaispaneeliin panostetaan, kuten myös yhteisiin tapahtumiin yhdessä yli toimialarajojen.

Ikäihmisten toimintakykyä pyritään nostamaan ja ylläpitämään, ja Valmankartanon aktiivipuisto tulee aktiiviseen käyttöön.

TOIMINTASUUNNITELMA

Lautakunta on päättänyt toteuttaa ikäihmisten kuntouttavien avopalveluiden kehittämistä. Suunnitelma on vahvistettu lautakunnassa kesäkuussa 2018.

Ikäihmisten palvelutarpeen kasvu edellyttää, että kykenemme tarjoamaan riittäviä avopalveluja. Tämä on tärkein tehtävä, jotta kuntalaiset voivat turvallisesti asua omassa kodissa myös toimintakyvyn laskiessa. Kotihoidon henkilöstömäärä on oltava riittävä. Tämän lisäksi tarjoamme soveltuvia asuntoja, joissa on esteettömät tilat ja palveluja, joita kehitetään vastaamaan tarvetta. Tuettujen asumismuotojen määrä kasvaa edelleen.

Kuntouttavat palvelut edustavat palvelutarpeen ennaltaehkäisyä siten, että ikäihmisten mahdollisuudet itsenäiseen elämään tuetaan.

Palvelutarpeen arviointi ja neuvonta ovat pakollisia palveluiden suunnittelun yhteydessä. Tämä on myös ikäihmisen oikeusturvan kannalta tärkeä palvelu, jotta kuntalaisia voidaan kohdata ja palvella yhdenmukaisin perustein. Keräämme tällä tavoin myös tietoa palveluiden jatkokehitykseen.

Alueellinen kehittäminen on edellytys monien palveluiden käynnistämiseksi, koska Liedon asukasmäärä ja ikäihmisten määrä saattaa olla liian pieni tiettyjen palvelumuotojen käynnistämiseksi. Yöhoitoa pystytään yleensä tarjoamaan tuetun asumisen yksiköissä, mutta yöhoidon suunnittelu vaatii laajemman asukasohjan. Rai –arviointityökalun käyttöönotto toteutetaan myös alueellisena yhteistyönä.

Asiakkaat ja omaiset käyttävät sähköisiä palveluja vuosi vuodelta enemmän. Ikäihmisten palveluissa tulee uusia mahdollisuuksia, joita pyritään kokeilemaan ja liittämään osaksi kokonaisuutta. Myös palveluiden ulkoistaminen siinä missä mahdollista tehostaa palvelutuotantoa. Vuonna 2019 lääkkeiden annosjakelu otetaan käyttöön.

Palveluiden jonotusaika pysyy edelleen lyhyenä, ja jonotusajat julkaistaan säännöllisesti.

Ikäihmisten itsenäinen suoriutumisen ja työntekijöiden työhyvinvointii vaikuttaa tarkoituksenmukaiset kalusteet ja apuvälineet. Riittäviä määrärahoja kalusteiden ja apuvälineiden hankintaan turvataan.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Unelmien turvallinen pikkukaupunki/ Matkassa mukana, ihmistä tukien	Ikäihmisten toimintakyvyn ylläpito ja kotiin vietävien palveluiden toimivuus siten että kotona asuvien osuus on 92%. Valmankartanon lähiliikuntapaikka aktiivisessa käytössä	Ikäihmisten kuntouttavien palveluiden kehittämissuunnitelman toteutuminen +/- Tepa-jonotusaika < 2 kk Asiakaskysely
Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen/ Me teemme hyvinvointia, arki on arvokasta	Uusien asumispalvelumuotojen mallintaminen Tehostettua palveluasumista tarjotaan lähinnä muistisairaille. Palveluohjauksen saatavuuden lisääminen	Yksityistä tukipalveluasuntotuotantoa on tarjolla Liedossa. +/- Välimuotoisten asumispalveluiden peittävyys on 3% (Maununtupa, Vanhustentalot, Valmankartano ja Peltola). Sähköiset, kotona asumista tukevat palvelut käytössä. Palveluohjaus saatavilla arkisin 9-16
Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen/ Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstö kehittää omaa työtään. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, Osake-työskentely (osallistavan asiakastyön kehittäminen), sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimieskokoukset.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Hyvinvointikertomuksen indikaattoreita seurataan vuositasona. Talousarvion mukainen talousraportointi seurataan kuukausittain. Asiakastytyväisyyskyselyt ja omaisten kanssa tehtävä yhteistyö toteutuu ja tuloksia hyödynnetään toiminnan muutoksissa. Kunnan palveluissa toteutetaan riskikartoitus säännöllisin väliajoin. Työturvallisuustapahtumat ja potilasturvallisuustapahtumat raportoidaan nk. Haipro –järjestelmään, jota hallinnoidaan keskitetysti. Raportit analysoidaan säännöllisesti ja niissä havaitut ongelmat toiminnassa ja läheltä-piti tilanteet ohjaavat koulutussuunnitelman laatimista ja kannustaa toiminnassa potilas- ja asiakasturvallisuuden varmistamisessa.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Kotihoidon henkilöstöä lisätään palveluiden turvaamiseksi. Hyvinvointikeskuksen Peltolan yksikkö käynnistyy vanhusten tuetun asumisen yksikkönä. Yksityiset vuokra-asunnot tarjotaan ikäihmisille. Kotihoidon toiminta

laajenee ja tehostuu, ja tehostetun palveluasumisen suhteellinen osuus pienenee. Jonotusaika pysyy ennallaan, eli on korkeintaan 2 kuukautta. kotikuntoutustiimin ja kotiutuksen toimintaa laajennetaan, ja uusia palvelumuotoja kehitetään edelleen yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

INVESTOINNIT

Maununtupaan automaattinen palosammutusjärjestelmä.

Ketolan peruskorjauksen suunnittelu.

Tehostetun palveluasumisyksiköiden lukitusjärjestelmän uusiminen.

Valmankartanon viimeisen asunnon rakentaminen valmistuskeittiön tilalle.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Tepa € / hpv (oma tuotanto ei sis ostop. eikä palvelusetelit)	122	117	126
KH € / käynti	26	28	25
Ennakoivat € / 75 v+	235	239	226
Jonotusaika tehostettuun palveluasumiseen	3,7 kk	max. 3 kk	alle 2 kk
Kotihoidon peittävyys % (säännöllinen 75 +)	18,3%	13	17
Kotihoidon välitön työaika	33 788	44 000	48 000

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	2 513	2 482	2 414	-2,74	2 384	2 384
MENOT	-11 985	-11 789	-12 466	5,74	-12 585	-12 585
TOIMINTAKATE	-9 472	-9 306	-10 052	8,02	-10 201	-10 201

Tulosalue: Terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Terveyspalvelujohtaja Juha Aalto

TULOSALUEJOHTAJAN KATSAUS

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut ottavat kehityksessään huomioon valtakunnallisten kärkihankkeiden (mm. sote-uudistus, digitaaliset palvelut, lapsiperheiden palvelut, ikääntyvien palvelut) tuomat haasteet. Pyrimme mahdollisimman kustannustehokkaaseen toimintaan käyttämällä hyödyksi erikoissairaanhoidon kilpailutettuja toimintoja (erikoislääkäreiden paperikonsultaatiot, erikoislääkärikonsultaatiot, kuvantaminen ja muut tutkimukset). Henkilöstön jatkuvalla kouluttamisella pyritään turvaamaan osaaminen ja mahdollistamaan monimuoto- vastaanottojen toimivuus.

Jatkamme innovaatiotyöryhmän linjausten mukaisia toimia: sähköisen asioinnin laajentaminen, saavutettavuus ja nopea palveluihin pääsy, fysioterapeuttien suoravastaanotto toiminnan aloittaminen, hammaslääkäreiden iltavastaanotto toiminnan jatkaminen, konsulttilääkäritoiminnan aloittamiseen kehittäminen, ryhmäneuvolatoiminnan jalkauttaminen, seksuaalineuvoja koulutuksen hyödyntäminen potilastyössä sekä etäkuntoutuskoulutukseen.

Pääterveysasemalla on tehty 2018 kuluessa remonttitoimia sisäilmaongelman hoitamiseksi. Sisäilmatyöryhmä linjaa jatkotoimia tutkimustulosten ja selvitysten perusteella. Keväällä 2018 saatiin päätökseen Koski TI:n sisäilmaremontti ja seurantaselvitys tehdään syksyn 2018 aikana.

Suunterveydenhuollon toiminta lisääntyy uusien toimien ja toimintamuotojen tuodessa yhä kattavampia palveluita väestölle.

Vuodeosastotoimintaa olemme suunnitelmallisesti pystyneet supistamaan. Potilaat ovat siirtyneet kevyempiin palveluihin (kotihoito, kotiutustiimi, kotikuntoutus, avosairaala).

Sairaanhoitajan pitämä iltavastaanotto on vakiintunutta toimintaa.

Kuvantamisen natiivikuvauslaitteistot uusittiin.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Lieto-strategiaa on toteutettu vahvistamalla yhteistoimintaa muiden toimialojen/toimijoiden kanssa (koulu, Lieto-opisto, urheiluseurat, seurakunta).

Geriatrinen arviointiyksikkö ja muut avohoitoon suuntautuvat palvelut tukevat erityisesti aktiivisen vanhuuden toteutumista, kuntalaiset tulevat pidempään toimeen aktiivisina omassa kodissaan.

TOIMINTASUUNNITELMA

Terveys – ja sairaanhoitopalveluissa pääpaino on omassa tuotannossa ja sen kehittämisessä. Vuonna 2019 kehitetään toimintoja, joita voidaan tehdä omassa perusterveydenhuollon yksikössä ja pidemmällä aikavälillä saada erikoissairaanhoidon tarve vähenemään. Erikoissairaanhoidon kustannuksia pyritään hillitsemään hankkimalla palveluita kustannustehokkaasti 2017 tapahtuneen kilpailutuksen perusteella.

Sähköisten palvelujen vakiinnuttaminen ja uusien pilotointi jatkuu.

Pääterveysaseman remontin suunnittelussa otetaan huomioon muuttuvat tarpeet: avohoitopainotteisuus, laitoshoidon vähentäminen, toimintojen keskittäminen.

Oikealla resurssien kohdentamisella pyritään pysymään lain vaatimissa hoitotakuuajoissa ja terveystarkastukset tulevat tehdyiksi lain vaatimusten mukaisesti.

Vahvistetaan ihmisen omaa vastuunottoa omasta terveydentilastaan, sairauksien ennaltaehkäisystä ja hoidosta.

Yhteistoiminta-alueen väestön terveyteen ja sairauteen liittyvät tarpeet hoituvat terveyskeskuksen monimuotoisilla vastaanotoilla. Toimintakykyä pidetään yllä siellä, missä ihminen asuu ja elää.

Sairaalapalveluissa aloitettu jatketaan avohoitopainotteisuuden toteuttamista.

Lapsiperheiden palveluun kiinnitetään erityistä huomiota. Suunnitellaan Liedon perhekeskuksen toimintaa, kartoitetaan tiloja yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Jalkautetaan kaikki innovaatiotyöryhmän/lautakunnan linjaamat toimet.

Ikääntyvän väestön muistisairauksien diagnostiikkaa ja hoitoa tehostetaan perustamalla geriatrivetoinen muistipoliklinikka.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Unelmien turvallinen pikkukaupunki/ Matkassa mukana, ihmistä tukien	Vastaanotoille pääsy Kuntalaisten terveyteen ja sairauteen liittyvät tarpeet hoituvat asiaan soveltuvalla vastaanotolla (mm. fysioterapeuttin suoravastaanotto, ryhmäneuvola ja muut terveyden edistämisen ryhmät) Seulonnot toteutetaan Tarjotaan tukea vastuun ottamiseen omasta terveydestä.	Hoitotakuu toteutuu. Lääkärinvastaanotolle pääsee 6 vk:ssa Hml-vastaanotolle pääsee < 3 kk Terveystarkastukset toteutuvat 100%. +/- Sairastavuusindeksi < 92
	Avopalvelut vakiintuvat osaksi toimintaa (kotiutustiimi, avosairaala, geriatrinen arviointiyksikkö) Liikuteltavan hammashoitoyksikön jalkauttaminen ja toiminnan vakauttaminen Hammashuollon iltavastaanotto toteutuu Perhekeskusyhteistyö aloitetaan	Osaston sairaansijat riittävät Avopalveluiden käyntimäärät Liikuteltavan hammashoitoyksikön käyttömäärät Hammashuollon ajanvarausmahdollisuudet laajenevat +/-

Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen/ Meillä on hyvä fiilis tehdä töitä	Henkilöstöä osallistetaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan tuetaan. Esimiehen tuki saatavilla.	Henkilöstön edustus työryhmissä, Osake-työskentely (osallistavan asiakastyön kehittäminen), sairauspoissaolopäivät < 18. Säännölliset esimieskokoukset.
Lietolainen on aktiivinen ja onnellinen/ Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	Terveyden edistäminen huomioidaan toiminnoissa.	Tehdään terveyden edistäminen näkyväksi, esitellään keinoja terveyden edistämiseen median keinoin. +/-

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Potilaiden siirto kevyempiin palveluihin (TEPA-asuminen, kotihoito) on kynnyksysymys tavoitteiden saavuttamisessa. Jos riski toteutuu, niin vuodeosastokapasiteetti ei riitä.

Riittävä ja osaava henkilökunta toimivien ja tarkoitukseen soveltuvien tilojen kanssa on välttämätöntä toiminnan varmistamiseksi. Täydennyskoulutus on osaamisen ja henkilöstötyytyväisyyden kannalta huomioitava budjetoinnissa.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Erikoislääkäriostopalveluiden ja joidenkin tutkimusten hankinta vapailta markkinoilta saadaan osaksi joka päivästä toimintaa.

Sähköisten- ja avopalveluiden myötä toimintamme saadaan entistä tehokkaammaksi ja paremmin väestöä palvelevaksi.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Perusterveydenhuolto €/asukas	574	573	538
Erikoissairaanhoido €/asukas	1 116	1 130	1 134

Suoritteet/mittarit	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Asukasluku	23 949	24 315	24 392
Avohoitokäynnit	69 460	81 500	85 000
Avohoitiasiakkaat	17 054	17 100	17 500
Suun terveydenhuollon käynnit	25 942	27 632	28 000
Suun terveydenhuollon asiakkaat	9 743	13 850	14 000
Avohoitokustannukset /asukas	308	313	321
Avohoitokustannukset/asiakas	434	445	448

Suun terveydenhuollon kustannukset/asukas	75	83	83
Suun terveydenhuollon kustannukset/asiakas	185	146	144
Siirtoviivemaksut (esh → perustaso)	48 363	0	0

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos% TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	5 275	5 401	4 797	-11,18	4 788	4 788
MENOT	-38 192	-38 877	-37 900	-2,51	-38 321	-38 332
TOIMINTAKATE	-32 917	-33 476	-33 102	-1,12	-33 544	-33 544

Sivistystoimi

Toimialajohtaja, Laila Mäkelä

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Sivistys on oikeus, mutta se on myös tehtävä - ja se on otettava vastaan

Nykynuoret siirtyvät työelämään hyvin erilaisista lähtökohdista ja varsin erilaisin tavoittein kuin esimerkiksi minun ikäpolveni. Emme voi museoida omaa lapsuuttamme / nuoruuttamme ja elää siinä harhassa, että tulevien sukupolvien elämässä ei tulisi olemaan muutoksia. Koneiden ja tekoälyn nopea kehitys antaa viitteitä siitä, että tulevaisuudessa pystytään yhä monimutkaisempiin työtehtäviin.

Tulevaisuuden yhteiskunnassa tehdään enenevässä määrin palvelu- ja tietotyötä. Kunta-alan perinteinen ammatti- ja tehtäväjaottelu ei enää välttämättä toimi. Tähän on valmistauduttava ja valmistettava. Työnkuvat tulevat muuttumaan sitä mukaa kuin työntekijän osaaminen monipuolistuu. On kuitenkin muistettava, että edelleen on asiakkaita, joille esim. sähköiset palvelut ovat tuntemattomia ja jopa pelottavia. Teknologia on mahdollistaja, mutta ihminen on aina toiminnan tarkoitus. Joustavuutta ja hallinnollisten rajojen ylittämistä erilaisissa yhteistyömuodoissa tarvitaan siksi yhä enemmän.

Ihmisyhteisön syvä ydin on arvoissa. Kuntien nykyiset arvot liittyvät asuinviihtyvyyteen, riittävään palvelutasoon ja tarkkaan taloudenpitoon. Mitä ovatkaan sitten digitaalisen tulevaisuuden kunnan arvot? Sivistyspalveluissa opetamme pohtimaan mm. seuraavia asioita: kuka minä olen, mitä minä haluan, mitä minä voin saavuttaa ja miten, millainen olen muita kohtaan, miten suhtaudun uusiin asioihin ja ajatuksiin? Osaamisen ja ymmärryksen lisäämiseksi tarvitsemme sekä teoreettista että käytännöllistä opetusta ja harjoittelua. Kaikkea tätä ei voi koskaan mitata pelkästään eurolla.

Digitaalisia palveluja kehittämällä kehitty parhaimmillaan myös osallisuus ja vaikuttaminen. Lähipalveluista puhuttaessa kaikkein lähimpiä palvelujahan ovat juuri digipalvelut. Niihin pääsee vaikka kotisohvalta. Vuoro-vaikutustaitoja opitaan puolestaan paitsi verkossa, niin ennen kaikkea kasvokkain kohtaamalla. Siksi ryhmässä toimimisen taitoja ja hyviä käytöstapoja pitää oppia pienestä pitäen niin kotona, varhaiskasvatuksessa, koulussa, some -maailmassa kuin vapaa-ajanpalveluissakin. Pitää oppia onnistumaan ja epäonnistumaan, voittamaan ja häviämään - yrittämään sisukkaasti yhä uudelleen. Vain siten opimme tuntemaan heikkoutemme ja vahvuutemme. Kuuleva, ajatteleva ja sosiaalisten suhteiden sisään näkevä kasvatus, hoiva ja opetus kantavat hedelmää myös tulevilla työmarkkinoilla.

Innovatiivisilla ja uusilla menetelmillä syntyy parhaimmillaan ketterää toimintakulttuuria. Määrä ei ole ratkaiseva, sen sijaan laatu ratkaisee. Yhteistyöllä toimialan sisällä ja toimialojen välillä säästetään puolestaan kustannuksia ja lisätään sekä työmotivaatiota että asiakastyytyväisyyttä. Kerralla kuntoon -ajatus on hyvä tavoite. Matala organisaatio kannustaa henkilökuntaa ideoimaan ja kokeilemaan. Silloin ei mennä "sen kүүлuisan jonkun" taakse, jonka oletetaan joskus ryhtyvän toimimaan, vaan silloin kääritään itse hihat ylös ja ryhdytään työhön.

Sivistyspalvelujen punaisena lankana, vuoden 2019 talousarviossa, on toimintakulttuurin muutos ja sisältöjen kehittäminen. Toimintakulttuuria muutetaan mm. perhekeskumallin kautta. Se tarkoittaa myös asennemuutosta, jossa asiakas on keskiössä ja ns. omiin poteroihin ei juututa. Toimintakulttuurin muutoksesta tulemme pitämään koulutustilaisuuksia henkilöstöllemme. Riittävien tieto- ja viestintätaitojen opettamista jatkamme kaikille ikäryhmille, laajennamme sähköisiä palveluja ja vahvistamme myös omaa jaksamista tietoisuustaitokoulutusten kautta. Tietoisuustaitoja ei voi opettaa harjoittamatta niitä ensin itse. Lapset ja nuoret hyötyvät valtavasti siitä, että heidän kanssaan arjessa toimivalla aikuisella on hyvät tietoisuustaidot. Tällainen opettaja/ohjaaja/hoitaja/vanhempi on aidosti läsnä lapsille ja sitä kautta parempi havainnoimaan oppilaita/ryhmiä. Hän on rauhallinen ja stressittömämpi tietoisuustaitojen vahvistaessa jaksamista ja hyvinvointia arjessa.

Kuntastrategiasta lähteviä ja ratkaisukeskeisiä tavoitteitamme tukee ammattitaitoinen ja pätevä henkilöstö, ajanmukaiset työvälineet sekä mm. Lukeva Lieto-, Liikkuva Lieto- ja kansainvälisyshankkeet sekä tv- ja ryhmän hallintaan liittyvät koulutushankkeet.

Huoltajien tuki on ensiarvoisen tärkeä työmme onnistumiseksi. Tänä päivänä liian moni lapsi on yksin jopa omassa perheessä tai perhesuhteet ylipäättään ovat hyvin etäiset. Meidän kaikkien aikuisten tehtävä on tarjota lapsille ja nuorille vahvat siivet. Tämä tarjous on otettava myös vastaan.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

- Painopisteet: digitaalisen osaamisen lisääminen ja aitojen digitaalisten palvelujen tuottaminen, sekä aktiivinen, osaava, utelias, kokeileva ja oivaltava ote – tuetaan antamalla riittävät tiedot ja taidot
  - Kouluhuvinvointi –teemaa viedään läpi kaikissa kouluissa
    - Hyvinvoiva lapsi ja nuori oppii, kasvaa ja kehittyy
  - Yhteisöllisessä oppilashuollossa esikoululaiset ovat mukana
  - Asiakasta ei luukuteta: perhekeskusmallin rakentaminen yhteistyössä sote:n kanssa, palvelutarpeiden kokonaissuunnittelu – kerralla kuntoon, joustava asiakaspalvelukulttuuri
  - Uteliaalle esikoululaiselle tuotetaan mielenkiintoinen kirjastokurssi
  - Laaditaan lietolainen kulttuuripolku / kulttuurikasvatusta yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa
  - Lukeva ja Liikkuva Lieto toimii kaikissa kouluissa yhteistyössä kirjasto- ja liikuntatoimen kanssa
  - Wilma -ohjelma otetaan käyttöön myös varhaiskasvatuksessa
  - Terveysteknologiaa hyödynnetään liikunnassa
  - Some -kanavat otetaan laajempaan käyttöön mm. tiedottamisessa
  - Kehitetään uusia sähköisiä palveluja
  - Toimitilahankkeet saatetaan kerralla kuntoon yhteistyössä tilapalvelujen kanssa
  - Lukioon tehdään osittaista painotusta kohti kansainvälisyyttä ja yrittäjyyttä
  - Haetaan rohkeasti toimintaamme tukevaa ja uudistavaa hankerahoitusta eri foorumeista

Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta

Toimialajohtaja, Laila Mäkelä

TOIMINTASUUNNITELMA

Liedon laadukkaat sivistys- ja varhaiskasvatuspalvelut luovat hyvät edellytykset lasten ja nuorten kasvulle ja elinikäiselle oppimiselle sekä työllistymiselle.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
3.2 Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen 3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Lukeva Lieto <ul style="list-style-type: none"> - jokainen päivä on kertomisen arvoinen - oman elämän matkustajasta kuljettajaksi 	<ul style="list-style-type: none"> - Uteliaalle esikoululaiselle kohdennettu kirjastokurssi - Huoltajien osallistaminen: Wilma-ohjelma myös varhaiskasvatuksen huoltajien käyttöön - Jokilaakson vuorohoidon pilottihankkeen tulosten hyödyntäminen perhekeskustyön kehittämisessä - Perheohjaajat jalkautuvat varhaiskasvatukseen, yhteistyö sote-sivistys - Kirjaston ja koulujen yhteistyömuotoja lisätään - Koulujen kulttuurikasvatus / kulttuuripolku, yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa
3.2.1 Yrittäjyyden edistäminen	Monipuoliset varhaiskasvatuspalvelut	Kokemukset uusista / peruskorjatuista päiväkotitiloista ja hyvien käytänteiden jakaminen muille päiväkodeille. Varhaiskasvatus julkinen: yksityinen 70 %:30 %
3.4.1 Kerralla kuntoon	Lintukodon päiväkodin peruskorjaus/saneeraus	Onnistunut aikataulut ja joustava yhteistyö teknisen toimen ja Ilmaristen koulun sekä päiväkodin kanssa (peruskorjaus, siirtymiset, ruokailut, turvallisuus jne.).
3.3. Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.2.4 Avoin ja aktiivinen viestijä	Monipuoliset viestintäkanavat eri ikäryhmät huomioiden	<ul style="list-style-type: none"> - Hyödynnetään mm. some –kanavat ja Wilma sekä tuotetaan uusia sähköisiä palveluja - Jaetaan hyviä käytänteitä sekä sisäisille että ulkoisille asiakkaille

3.3. Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.3.3. Liikkuva Lieto	Liikkuvat koulut ja päiväkodit	<ul style="list-style-type: none"> - Lisätään kerho-, välitunti-, oppitunti-liikuntaa mm. hankkeiden kautta - Yhteistyö liikuntatoimen kanssa: painopiste vähän liikkuvissa oppilaissa - Liikuntapaikkasuunnitelma päivitetään - Tutkitaan terveysteknologian hyödyntämisen mahdollisuudet liikkumiseen kannustamisessa ja tehdään rohkeita kokeiluja
3.3. Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.3.2 Hyvällä palvelulla on kasvot	Lietolainen perhekeskus	<ul style="list-style-type: none"> - Toimivan palveluketjumallin rakentaminen - Toimintakulttuurin tehostaminen sote:n ja sivistyksen välillä (mm. tiedonsiirto, palvelutarpeiden kokonaisuunnittelu, asenteet..) - Oppilashuollon kehittäminen - Kerralla kuntoon - malli
3.2 Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen 3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Liedon lukion vetovoimaisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Kansainvälisyys: Erasmus-hankkeet, kieliopinnot, yhteistyö Lieto-opiston kanssa, yrittäjyys - Liikunnaohjaus- ja kenttäkurssit - Lukion viihtyisyyden lisääminen: kalustus, maalaus, siisteys

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Tarvasjoen liikuntakeskuksen (Tarvashovi) toteutuminen mahdollisimman toimivana koulun ja muiden käyttäjien tarpeet huomioiden. Toiveenamme on sijainti mahdollisimman lähellä koulua. Hankkeeseen liittyy valtionavustus.

Sote -uudistuksen eteneminen, maakuntauudistus ja ns. hyte -kertointen vaikutus verotuloihin / valtionosuiden yksikköhintoihin.

Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön vaihtuvuus on vaikeuttanut suunnitelmallista yhteistyötä sosiaalipalvelujen, perhepalvelujen, varhaiskasvatuksen, koulutoimen ja nuorisotoimen sekä etsivän nuorisotyön välillä. Perhekeskusmallin onnistuminen on tässä keskeisessä asemassa. Tavoitteena: palvelutarpeiden kokonaisuunnittelu asiakaslähtöisesti.

Etenkin pätevistä erityislastentarhanopettajista ja lastentarhanopettajista on pulaa, kuten koko valtakunnassa. Liedon kunnan hyvän työnantajamaiseen ylläpitämisestä on huolehdittava kaikilla toimialoilla.

Riskinä lakimuutokset, joita tulee voimaan nopealla aikataululla. Työehtosopimusmuutoksista johtuva lastentarhanopettajien SAK-ajan (suunnittele, arvioi, kehitä) lisääntyminen 5 tuntiin /lastentarhanopettaja viikossa vaikeuttaa koko valtakunnassa päiväkotien arjen toiminnan pyrittämistä eli käymme koko ajan keskustelua, mitä ns. SAK-aikaan luetaan.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Keskeiset muutokset toimialan toiminnassa edelliseen vuoteen nähden.

- Varhaiskasvatuksen osalta kiinteistöt alkavat olla hyvässä kunnossa: Kisakallion uusi päiväkoti ja Tammentuvan peruskorjattu päiväkoti otettiin käyttöön 8/2018. Lintukodon päiväkoti peruskorjaus valmistuu 6/2019. Järvikodin päiväkodin remontti valmistuu 2019. Kalliiden ryhmisten vuokrasopimukset on purettu ja osa salkutettu myytäväksi.
- Yleissivistävän opetuksen laitekantaa on uusittu ja painotus siirtynyt määrästä laatuun eli miten hankittuja laitteita ja ohjelmistoja hyödynnetään.
- Lukion painotusta siirretään osittain kansainvälisyyteen ja yrittäjyyteen.
- Liikkuvan Liedon rinnalle tulee Lukeva Lieto

INVESTOINNIT

- Lintukodon päiväkodin peruskorjaus
- Järvikodin päiväkodin peruskorjaus
- Tarvasjoen koulun liikuntatila ja koulun parkkipaikat
- Loukinaisten koulun lähiliikuntapaikka
- Keskuskoulun ja lukion peruskorjausta
- Yliskulman koulun parkkialueen rakentaminen loppuun
- Tietotekniikkavälineiden hankintoja
- Sähkölukitukset kaikkiin kouluihin ja päiväkodeihin asteittain
- Muita irtaimistohankintoja sekä peruskorjausta ja kunnossapitoa tilapalvelujen toimesta

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	2 939	3 005	2 736	-9,0 %	2 766	2 774
MENOT	- 37 633	-38 940	-39 721	2,0 %	-40 118	-40 560
TOIMINTAKATE	- 34 694	-35 935	-36 985	2,9 %	-37 353	-37 786

Koulutoimi

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Hallinto- ja talouspäällikkö Seija Piiparinen

TOIMINTASUUNNITELMA

Hallinto huolehtii ja vastaa osaltaan lautakuntien kokousvalmistelusta, päätösten täytäntöönpanosta ja tiedottamisesta. Hallinto vastaa toiminnan laillisuudesta, kehittämisestä ja laadusta sekä tuottaa tukipalveluita mm. henkilöstöhallintoon, taloushallintoon, hankintoihin, kuljetuksiin, arviointiin ja raportointiin. Lisäksi hallinto huolehtii toiminnan organisoinnista sekä toimitilajärjestelyistä. Hallinto tekee ja valmistelelee päätöksiä ja tekee yhteistyötä yli hallintokuntien sekä eri sidosryhmien kanssa kunnassa ja seudullisesti.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Sivistystoimiston yhteyteen, kunnantalon alakertaan, on tullut varhaiskasvatuksen hallinto 3/2018 ja Lieto-opiston hallinto 6/2018.

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	0	0	0		0	0
MENOT	-366	-361	-350	-3,0 %	-353	-357
TOIMINTAKATE	-366	-361	-350	-3,0 %	-353	-357

Yleissivistävä opetus

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Lukion rehtori Jyrki Saarnia ja johtava rehtori Teppo Vähä-Mäkilä

TOIMINTASUUNNITELMA

Yhtenäinen perusopetus antaa oppivelvollisuusikäisille opetusta ja kasvatusta turvallisessa ja tarkoituksenmukaisessa oppimisympäristössä. Opetus tukee oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetus toteutetaan 1.8.2016 käyttöön otetun opetussuunnitelman mukaisesti. Koulujen vuosisuunnitelmissa esitetään tarkemmat koulukohtaiset painotukset, jotka on johdettu kuntastrategiasta.

Tukipalvelut sisältävät oppilaiden oppimiseen liittyvän fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin toiminnot perusopetuksessa ja lukiossa: kolmiportainen tuki, oppilashuolto, kiinteistöhoito, sisäinen hallinto, koulukuljetukset, koulukirjastot, kerho- ja oppilaskuntatoiminta.

Lukio jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys ja hyvät jatko-opintomahdollisuudet. Lukio tarjoaa etä- ja verkko-opetusta. Lukion, liikuntatoimen, Lieto-opiston ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö tiivistyy. Liedon ja Kaarinan lukiot kartoittavat lisäksi konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia.

Iltaopäivätoiminta tukee oppilaan koulupäivää. Toimintaa tarjotaan 1. – 2. -luokkalaisille sekä erityisen tuen 3.-9.-luokkalaisille. Painopiste on 1.-luokkalaisissa ja erityisen tuen oppilaissa tila- ja henkilöresurssit huomioiden.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

- Tuulenpesä otettiin pienryhmien käyttöön 8/2018
- Lukion painopisteen muuttuminen kansainvälisyyteen ja yrittäjyyteen lv 2019-2020
- Tarvasjoen lähiliikuntapaikka valmistui 9/2018
- Tarvasjoen liikuntakeskus 2019

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TA 19/18	TS 2020	TS 2021
Perusopetus						
Oppilasmäärä 20.9. (ei esioppilaat)	2 451	2 533	2 556	0,9 %	2 559	2 579
€ / oppilas (20.9.) -ip.kerho	7 914 €	7 981 €	8 175 €	2,4 %	8 256 €	8 339 €
Muissa kunnissa opiskelevat, määrä (20.9.)	147	111	111	0,0 %	111	111
Ip-kerhotoimintaan osallistuvat, määrä ka	208	240	240	0,0 %	240	240
€ / ip-kerholainen	1 765 €	1 817 €	1 781 €	-2,0 %	1 799 €	1 817 €
Koulukuljetusoppilaiden määrä ka	596	615	610	-0,8 %	610	610
Koulukuljetuskustannukset € / kulj.oppilas	971 €	977 €	1 007 €	3,0 %	1 012 €	1 017 €
Lukio						
Oppilasmäärä (kaikki, myös LSKKY) 20.9.	242	240	245	2,1 %	250	250
Yhdistelmäopiskelijat (LSKKY), määrä 20.9.	7	11	4	-63,6 %	7	7
€ / oppilas	7 587 €	7 962 €	7 971 €	0,1 %	8 051 €	8 132 €
Vieraskuntalaiset, määrä	26	30	17	-43,3 %	20	20

VAKANSSIMUUTOKSET

Nimikemuutokset	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösivuku- lut €	TS 2020	TS 2021
Koulusihteeri- vahtimestari muu- tetaan koulusiht- teeriksi	Työsuhde	1.1.2019	Keskuskoulu	ei vaiku- tusta		

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	1 293	1 257	1 283	2,0 %	1 265	1 267
MENOT	-23 058	-23 961	-24 671	3,0 %	-24 987	-25 237
TOIMINTAKATE	-21 765	-22 703	-23 387	3,0 %	-23 722	-23 970

Varhaiskasvatus

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Varhaiskasvatusjohtaja Elina Lindholm

TOIMINTASUUNNITELMA

Perheillä on mahdollisuus valita tarpeita vastaavat varhaiskasvatuspalvelut erilaisissa elämäntilanteissa. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä yhdessä perheen kanssa. Lähtökohtana ovat lapsen yksilöllinen huomioiminen ja turvallinen kasvuympäristö sekä lapselle ominaiset tavat toimia.

Avoimet varhaiskasvatuspalveluiden palveluvalikossa on avointa päiväkotitoimintaa yhdessä lapsille ja vanhemmille sekä puisto- ja kerhotoimintaa, joihin lapsi voi osallistua ilman vanhempaa. Tavoitteena on edelleen kehittää ja laajentaa toimintaa siten, että se voisi toimia vaihtoehtona subjektiiviselle varhaiskasvatukselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa.

Perhepäivähoitoa tarjotaan 20 perhepäivähoitajan kotona eri puolilla Liedon kuntaa. Yksityistä perhepäivähoitoa on mahdollisuus hankkia päivähoidon palvelusetelillä 18 yksityiseltä perhepäivähoitajalta Liedon kunnan alueella tai ympäristökunnista.

Päiväkotipalveluita tarjotaan kunnallisessa päiväkodissa ja palvelusetelillä yksityisessä päiväkodissa. Perheillä on mahdollisuus hankkia palvelusetelillä päiväkotipalvelut myös toisen kunnan alueelta. Seutusopimuksen mukaisesti kunta voi ostaa tai myydä kunnallisia varhaiskasvatuspaikkoja sopimuksen piirissä olevien kuntien kesken.

Esiopetusta ja siihen liittyvää varhaiskasvatusta toteutetaan Liedon esiopetussuunnitelman mukaisesti päiväkotien toimintana yhä enenevässä määrin koulujen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä.

Liedon kunta maksaa lakisääteisin perustein suoritettavaa lasten kotihoidon- ja yksityisen hoidon tukea..

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

- Lintukodon päiväkodin peruskorjaus
- Järvikodon päiväkodin peruskorjaus

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TA 19/18	TS 2020	TS 2021
0-6 v uotiaat	1763	1741	1741	0,0 %	1743	1751
Lapsia päivähoidossa kunnallisessa ja yksityisessä ka *	1201	1250	1210	-3,2 %	1210	1210
Lapsia päivähoidossa % / 0-6-v uotiaat ka	68 %	72 %	70 %	-3,2 %	69 %	69 %
Lapsia yksityisessä hoidossa % ka	32 %	30 %	30 %	0,0 %	30 %	30 %
Varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevat 0-6 v. lapset (ei eo) ka	1483	1590	1500	-5,7 %	1510	1510
Päivähoito € / lapsi (kunnallinen ja yksityinen ilman tukia ja avointapk.sis. Ulk ja sis.menot	10 718 €	10 585 €	11 094 €	4,8 %	11 205 €	11 317 €

* Lapsimääräärviota pienennetty k:n TA-esityksen mukaisesti

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösivuku- lut €	TS 2020	TS 2021
2 perhepäivähoitajan vakanssia muutetaan lastenhoitajiksi	työsuhde	1.8.2019	Hanhilinna, Kiskallio	2500 €	6000 €	
Uusia vakansseja 2 ryhmäavustajaa (vastaava määrä säästyy sote:sta)	työsuhde	1.8.2019	Tammentupa, Jokilaakso	26.000€	63.000 €	
Nimikemuutokset: Varhaiskasvatuksen lastentarhanopettajan vakanssit muutetaan varhaiskasvatuksen opettajiksi	työsuhde	1.1.2019	Kaikki yksiköt	-	-	

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	1 646	1 748	1 452	-16,9 %	1 452	1 452
MENOT	-14 209	-14 618	- 14 703	0,6 %	-14 951	-15 101
TOIMINTAKATE	-12 563	-12 870	- 13 251	3,0 %	-13 499	-13 649

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Toimialajohtaja, Laila Mäkelä

TOIMINTASUUNNITELMA

Vapaa sivistystyö tukee elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista yhteiskunnassa. Yhteistyömuotoja etsitään Liedon lukion kanssa.

Kirjaston palvelut tukevat monipuolisesti aktiivista kuntalaisuutta, elinikäistä oppimista ja kuntalaisten hyvinvointia.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut luovat edellytykset virikkeelliselle harrastustoiminnalle ja virkistymiselle sekä tukevat perheitä lasten ja nuorten kehityksessä itsenäisiksi, tietoisia ja terveitä valintoja tekeviksi aikuisiksi. Vapaa-aikapalvelut myös lisäävät yhdistysten, seurojen ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä myöntämällä avustuksia.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
3.2 Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen 3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Lukeva Lieto Lukeminen luo hyvinvointia – tieto tuo taitoa Kohti vahvaa aikuisuutta	<ul style="list-style-type: none"> - Lukeva Lieto-hankkeen toteutus: - eskarilaisten kirjastokurssi - koulukirjastojen ja päiväkotien ja koulujen yhteistyö ns. oppi-/toimintatunnin aikana - Uusi nuorisotila monipuoliseksi toiminta-areenaksi = ”vanhan valtaus” - Nuorisotoimen näkyvyyden lisääminen kouluilla - Nuorisotoimi on aktiivisesti mukana rakentamassa tulevan perhekeskuksen toimintamallia
3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Paikalliset kulttuurikohteet tutuksi ja kulttuuria arkeen ja juhlaan	<ul style="list-style-type: none"> - Kulttuuripassi eri ikäryhmille - Koululaisten kulttuuripolku - Kulttuurikalenteri: lietolaiset tapahtumat eri vuodenaikoina yhteistyössä kunnan yksiköiden, hallinnonalojen ja yhdistysten / yritysten kanssa - Arvioidaan kulttuurisihteerin resurssin kohdentamiskokeilun toimivuus
3.2.3 Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut	Alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutetaan Minun kansainvälisyyteni -hanke yhteistyössä mm. nuoriso- ja kulttuuritoimen, yhdistysten sekä koulujen kanssa - Kartoitetaan Lieto-opiston ja Liedon lukion

		yhteistyömahdollisuudet kieliopinnoissa
3.3 Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.3.3 Liikkuva Lieto 3.3.4 Luonnonläheinen Lieto	Liikkuva Lieto – elinvoimaa liikunnasta	<ul style="list-style-type: none"> - Liikkuvan koulun toteutus - Liikunnallinen elämäntapa varhaiskasvatukseen - Rajattomasti liikuntaa yli kuntarajojen -toiminnassa mukana - Reitistöhankeen loppuun saattaminen seudullisesti - Jokivarsisuunnitelman hyödyntäminen - QR -koodien laatiminen reiteille
3.1 Unelmien pikkukaupunki 3.1.3 Keskustan elinvoima ja viihtyisyys	Kunnantalon aulan, uuden kirjastotilan ja puistoalueen hyödyntäminen	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnantalon tilojen monipuolinen käyttö esim. näyttelyt, kirjakahvila, juhlat, konsertit jne. - Koululaisten kulttuuripolku ja kulttuurikasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä kirjaston, museoiden, kulttuuritoimen ja koulujen kanssa. - Hiihtomaa ja esiintymislava lisäämään ”pöhinää”.
3.3 Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen 3.3.1 Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastus- ja yhdistystoiminnan edistäminen	Lieto-opisto elinikäisenä kumppanina <ul style="list-style-type: none"> - pärjääminen muuttuvassa yhteiskunnassa 	<ul style="list-style-type: none"> - Tarjotaan uuden opetussuunnitelman mukaista kuvataiteen perusopetusta lapsille ja nuorille - Lyhytkurssit, kurseja virkeään arkeen ja perinteisten taitojen ylläpidon edistämiseen - Kieliopinnojen suunnittelu yhteistyössä lukion kanssa

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Tarvasjoen liikuntakeskuksen (Tarvashovi) toteutuminen mahdollisimman toimivana koulun ja muiden käyttäjien tarpeet huomioiden. Toiveena sijainti koulun välittömässä läheisyydessä. Hankkeeseen liittyy valtionavustus.

Sote -uudistuksen eteneminen, maakuntauudistus ja ns. hyte -kertointen vaikutus verotuloihin / valtionosuuden yksikköhintoihin.

Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön vaihtuvuus on vaikeuttanut suunnitelmallista yhteistyötä sosiaalipalvelujen, perhepalvelujen, varhaiskasvatuksen, koulutoimen ja nuorisotoimen sekä etsivän nuorisotyön välillä. Perhekeskusmallin onnistuminen on tässä keskeisessä asemassa. Palveluprosessit sujuviksi.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Keskeiset muutokset toimialan toiminnassa edelliseen vuoteen nähden.

- Uusi nuorisotila keskustaan 9/2018
- Tarvasjoen koulun lähiliikuntapaikka 9/2018
- Tarvasjoen liikuntasali v. 2019
- Loukineaisten koulun lähiliikuntapaikka v. 2019
- Maauimalan ja jokivarren suunnittelun aloittaminen v. 2019
- Laululava perintörahalla v. 2019
- Järvelän esteetön uimaranta ja melontalaituri v. 2019

INVESTOINNIT

- Ks. edellä, isoimmat Tarvasjoen koulun liikuntasali ja Loukineaisten koulun lähiliikuntapaikka
- Muita irtaimistohankintoja sekä peruskorjausta ja kunnossapitoa tilapalvelujen toimesta

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	504	405	478	+ 18,0 %	460	465
MENOT	-3 556	-4 032	-4 018	-0,3 %	-4 103	-4 144
TOIMINTAKATE	-3 052	-3 627	-3 540	-2,4 %	-3 643	- 3 679

Kulttuuripalvelut

Toimialajohtaja Laila Mäkelä

Lieto-opiston rehtori Risto Suominen, palvelupäällikkö Kari Pohjola, va kulttuurisihteeri Arttu Eteläpelto, vt. nuorisosihteeri Jussi Hernelahti, vastaava liikuntasihteeri Helinä Nuutinen.

TOIMINTASUUNNITELMA

Vapaa sivistystyö tukee elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista yhteiskunnassa.

Kirjaston palvelut tukevat monipuolisesti aktiivista kuntalaisuutta, elinikäistä oppimista ja kuntalaisten hyvinvointia.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut luovat edellytykset virikkeelliselle harrastustoiminnalle ja virkistymiselle sekä tukevat perheitä lasten ja nuorten kehityksessä itsenäisiksi, tietoisia ja terveitä valintoja tekeviksi aikuisiksi. Vapaa-aikapalvelut lisäävät yhdistysten, seurojen ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä myöntämällä avustuksia.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Keskeiset muutokset tulosalueen toiminnassa edelliseen vuoteen nähden.

- Nuorisotila valmistui keskustaan / Lieto-opiston tiloihin 9/2018
- Kirjaston palvelupäällikkö vaihtui loppuvuodesta 2018
- Lieto-opiston hallinto muutti sivistyspalvelujen yhteyteen kunnantalolle 6/2018
- Nuorisosihteerin ja kulttuurisihteerin tehtävien sisäinen kokeilu päättyi 2019

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TA 19/18	TS 2020	TS 2021
Asukasluku	19 557	19 878	20 045	0,8 %	20 258	20 467
Lieto-opisto						
Kansalaisopiston peittävyys	13,9 %	9 %	9 %	0,0 %	9 %	9 %
Tot. Oppitunnit	9 845	9 000	9 500	5,6 %	9 500	9 500
€/oppitunti netto (ilman valt.os.)	57,19 €	66,49 €	54,73 €	-17,7 %	55,28 €	55,83 €
Kirjasto:						
Aukioloaika h	5 234	6 300	7 700	22,2 %	7 700	7 700
€ /asukas	44,46 €	48,39 €	48,61 €	0,5 %	49,09 €	49,59 €
Aineistokulut €	128 652 €	150 564 €	148 047 €	-1,7 %	149 527 €	151 023 €
Aineistokulut € / asukas	6,58 €	7,57 €	7,39 €	-2,5 %	7,38 €	7,38 €
Liikunta:						
Liikuntatoiminnan osallistujat	31 355	36 000	36 000	0,0 %	36 000	36 000
Siitä erityisryhmien kävijämäärä	14 766	13 700	13 700	0,0 %	13 700	13 700
Siitä uimahallin kävijämäärä	12 279	14 500	14 500	0,0 %	14 500	14 500
€ / asukas	64,11 €	83,44 €	81,73 €	-2,1 %	82,55 €	83,37 €
Nuoriso:						
Kävijämäärät	14 378	11 500	14 380	25,0 %	14 380	14 380
€/alle 29-vuotiaat (nuorisotoimi) netto	44,34 €	44,69 €	43,46 €	-2,8 %	43,89 €	44,33 €
Kulttuuri						
Kävijämäärät	15 204	2 100	15 500	638,1 %	15 800	16 300

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösi- vukulut €	TS 2020	TS 2021
Ei vakanssimuutoksia						

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	504	405	478	+ 18,0 %	460	465
MENOT	-3 556	-4 032	-4 018	-0,3 %	-4 103	-4 144
TOIMINTAKATE	-3 052	-3 627	-3 540	-2,4 %	-3 643	- 3 679

Tekniset palvelut

Toimialajohtaja, Ari Blomroos

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Teknisen lautakunnan vuoden 2019 talousarviota laadittaessa on huomioitu Liedon uusi kuntastrategia 2018-2025, Liedon kunnan elinkeino-ohjelma vuosille 2016- 2020 ja kaavoitusohjelma vuosille 2019- 2021. Vuoden 2019 talousarvioon on tehty useita muutoksia verrattuna vuoden 2018 talousarvioon. Muutokset johtuvat pääosin siitä, että toiminta laajentuu vuosittain (mm. yleisten alueiden kasvu).

Talousarvioesityksessä on myös useiden vakanssien lisäyksiä, jotka johtuvat pääosin siitä, että nykyisen henkilökunnan resurssit ovat riittämättömiä suhteessa alueiden kasvuun. Lisäksi oman henkilökunnan käytöllä voidaan vähentää ostopalveluita.

Vuoden 2019 investointiohjelma sisältää useita merkittäviä hankkeita. Talonrakennuksen osalta merkittävien hanke on Lintokodon päiväkodin peruskorjaus, jonka toteutus on aloitettu vuoden 2018 syksyllä. Lisäksi toteutetaan mm. Keskuskoulun ja Lukion korjauksia ja useita rakennuksien korjaushankkeita.

Kunnallistekniikassa tehdään merkittäviä liikenneverkon toimivuuteen liittyviä investointeja mm. Avantintien ja Tuulissuontien hankkeet, Avantintien kiertoliittymä ja Talviniityntien toteutukseen liittyvä VT 10 liittymäjärjestelyt. Lisäksi toteutetaan useita liikenneturvallisuushankkeita ja liikunta- ja urheilupaikkojen korjauksia.

Toimitilapalveluissa on syksyllä 2018 aloitettu kiinteistönhoidon mitoitus, joka jatkuu vuonna 2019. Työn tarkoituksena on tehostaa kiinteistönhoitoa.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Strategiaa toteutetaan teknisen lautakunnan sitovien tavoitteiden ja kriittisten menestystekijöiden avulla.

Tekninen lautakunta

Toimialajohtaja, Ari Blomroos

TOIMINTASUUNNITELMA

Tekninen lautakunta tuottaa Liedon kunnan asukkaiden, yritysten ja kunnan omien toimintojen tarvitsemat yhdyskuntatekniset – ja toimitilapalvelut tehokkaasti ja taloudellisesti yhteistyössä eri kumppaneiden kanssa siten, että palvelujen käyttäjät ovat tyytyväisiä.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
Unelmien pikkukaupunki - Liikenneyhteydet ja saavutettavuus - Keskustan elinvoima ja viihtyisyys	Liikenteen hankkeiden ja rahoituksen varmistaminen Kaavoituksen ja kunnallistekniikan tiivis suunnittelu ja yhteistyö Viheralueiden, puistojen, leikkipaikkojen ja ulkoliikunta-alueiden jatkuva kehittäminen	Osallistutaan MAL- hankkeisiin, VT 10 parantaminen Avantin / Tuulissuon liikenteen parantamishankkeet Kehätien parantamishanke Tehokkaat infrapalaverit, joihin osallistuu kaavoituksen, rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun ja kunnallistekniikan edustajat. Laaditaan leikkipaikkojen kehittämissuunnitelma Jokirannan alueen valmistuminen virkistysalueeksi.
Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen - Liikkuva Lieto! -Luonnonläheinen Lieto!	Sisäliikuntapaikkojen toimintakunto	Suunnitelmallinen ylläpito / käyttäjäpalaute
Talouden ja toiminnan kehitys - Kerralla kuntoon! -Kulut kurissa- ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous - Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Hankkeet toteutuvat talousarvion mukaisesti. Kiinnitetään huomiota henkilöstön tehtäväkuviin ja työmääriin kehityskeskustelujen ja koulutuksen avulla	Hanksuunnitelman mukainen toteutus. Hankkeiden jälkiseuranta. Kehityskeskustelujen toteutuminen 100 %:sesti Koulutuksiin osallistuminen Työhyvinvointikyselyn tuloksien läpikäyminen ja kehittämistoimenpiteiden valitseminen ja niiden toteutumisen seuranta Omatoimiseen liikuntaan ja työkyvyn ylläpitoon kannustaminen

		Työsuojelun ja -turvallisuuden varmistaminen Työhyvinvointisuunnitelman toteutuminen
--	--	---

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Investointien osalta viime vuosina riskinä on ollut, että hankkeiden todelliset kustannukset ovat huomattavasti korkeampia kuin varattu määräraha. Muilta osin riskit liittyvät lähinnä käyttötalouden mahdolliseen määrärahojen riittämättömyyteen kunnossapitomenoissa ja henkilöstöriskeihin. Toimialan organisaatiota kehitetään työryhmässä.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Toimitilat ja kunnan vastuulla olevat yleiset alueet laajentuvat vuosittain. Rakennuksien ylläpito- ja kunnossapitomenoihin on jouduttu tekemään korotuksia, koska nykyiset (mm. sähkö) ovat alimitoitettuja suhteessa kustannuksien yleiseen kehitykseen. Liedon Veden seudullisiin kustannuksiin on tehty 91 000 euron korotus. Talousarvioehdotus sisältää myös neljän uuden vakanssin kustannukset. Perusteena on hoidettavien alueiden lisääntyminen vuosittain. Lisäksi oman henkilöstön käytöllä voidaan vähentää ostopalveluiden kustannuksia.

Toimitilapalvelun vuokra-asunnot ovat pääosin siirtynyt Liedon Asunnot Oy:lle.

INVESTOINNIT

Investoinnit esitetään erillisessä investointisuunnitelmassa.

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	15 675	15 959	16 259	+1,9 %	16 530	16 804
MENOT	-15 706	-15 852	-16 776	+5,8 %	-16 676	-16 843
TOIMINTAKATE	-30	107	-517	-593 %	-146	-39

Teknisten ja ympäristöpalveluiden hallinto

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMINTASUUNNITELMA

Teknisten ja ympäristöpalveluiden hallinto tuottaa laadukkaita toimistopalveluita asiakkaille ja tulosyksiköille. Hallinnon alaisuudessa toimiva työpaja järjestää työvoimaa ja kuljetuspalveluita teknisen lautakunnan tulosyksiköille.

Hallinnon tehtäviin kuuluu asiakaspalvelun, toimistopalveluiden, asiakirjahallinnan ja laskutuksen järjestäminen. Hallinto valmistelee lautakuntien kokoukset ja panee päätökset täytäntöön. Työpaja on sisäinen kustannuspaikka, jonka avulla henkilöstön ja kuljetuspalvelujen kustannukset kohdennetaan eri rakennus- ja kunnossapitokohteille.

Vuoden 2019 aikana päivitetään investointien kustannuslaskenta ja jälkilaskenta.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Palkkakuluihin on lisätty kolmen uuden vakanssin palkkamäärärahat.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TA 2018	TA 2019	TA 2020
Teknisen lautakunnan kokoukset	16	16	16

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösi- vukulut €	TS 2020	TS 2021
Ulkoalueiden hoitaja	Toimi	1.3.2019	Työpaja / puistot/liikenneväylät/	27 858 €	33 429 €	33 429 €
Sähköasentaja	Toimi	1.6.2019	Työpaja /toimitilapalvelut	19 815 €	33 970 €	33 970 €
Laitosmies	Toimi	1.3.2019	Työpaja / Liedon Vesi	30 881 €	37 058 €	37 058 €

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	979	1 072	1 121	+4,5 %	1 121	1 121
MENOT	- 1 570	-1 678	-1 710	+1,9 %	-1 710	-1 710
TOIMINTAKATE	-590	-711	-588	-2,7 %	-588	-588

Toimitilapalvelut

Toimitilapäällikkö Marko Tähtinen

TOIMINTASUUNNITELMA**Ylläpito- ja kunnossapitopalvelut**

Toimitilapalvelut huolehtii kunnan hallussa olevien rakennettujen kiinteistöjen isännöinti, kunnossa- ja ylläpidosta ja investointihankkeista. Kiinteistöhoidossa hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti sähköisiä järjestelmiä kuten huoltokirjaa. Lisäksi v. 2017 aloitettua kiinteistöpäivystystä jatketaan ja kehitetään. Tarpeettomista tiloista luovutaan mahdollisuuksien mukaan .

Tulevina vuosina kiinnitetään erityistä huomiota kiinteistöjen energiansäästötoimenpiteisiin ja peruskorjaustoimenpiteisiin, uusiutuvan energian hyödyntämiseen esim. kunnan hankkima sähköenergia tuotetaan uusiutuvilla luonnonvaroilla. Sisäilmaolosuhteisiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Ruokapalvelut – ja puhtauspalvelut

Ruoka- ja puhtauspalvelut huolehtii toimialansa palvelujen toteuttamisesta Liedon kunnassa. Lisäksi organisaatio vastaa entisen Härkätien kuntayhtymän siivouspalveluiden järjestämisestä. Toimintaa kehitetään järjestelmällisesti ja kustannustehokkaasti, Liedon kunnan palveluksessa työskentelevän osaavan ja motivoituneen henkilöstön toimenpitein. Toiminta perustuu päivitettyihin palvelusopimuksiin.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Uusien kiinteistöjen ylläpitokulut ja vanhojen kunnossapitokulut on lisätty talousarvioon (mm. Kisakallion päiväkodin laajennus ja Ilmaristen koulun laajennus)

Toimitilapalvelut osallistuu yhdessä sosiaalipalveluiden vanhusväestön asuntojen korjaushankkeisiin. Ruoka- ja puhtauspalvelu päivittää sosiaali- ja terveystaloustalouden palvelusopimukset v. 2019

aikana.

Ruokapalvelu jatkaa Aromi-tuotannonohjausjärjestelmän kehittämistä mm. syventämällä tilausjärjestelmän käyttöä. Ruoka- ja puhtauspalvelut selvittää lisäksi vakinaisen varahenkilöstön järjestämisen mahdollisuutta.

Toiminnan muutokset:

- Kiinteistönhoidon mitoitus on käynnistetty syksyllä 2018. Työ jatkuu vuonna 2019
- Huoltosopimuksien päivitys jatkuu
- Siirrytty keskitettyyn kiinteistöjen kameravalvontaan
- Huoltokirjan kehittämiseen panostetaan mm. projektipankkina. Sähköinen materiaali siirretään kohdekohtaisesti huoltokirjaan.
- Puitesopimuksien kilpailutusta jatketaan.
- Kunnossapitoon 1-4 ja hallintoon palkataan 1-2 harjoittelijaa kesän ajaksi. Kokemukset harjoittelijoiden käytöstä ovat olleet erittäin positiivisia.
- Kunnossapitoon esitetään yhden vakanssin lisäystä. Sähkö / automaation taustan omaavaa henkilöä. Oma henkilö vähentää huomattavasti ostopalveluita.
- Henkilökunnan ammattitaidon suunnitelmalliseen kehittämiseen panostetaan.
- Yhteistyötä lähikuntien kanssa jatketaan ja edelleen kehitetään.
- Rakennusten kunnossapitomenoihin on lisätty 75 000 € ilmanvaihdon vuosikunnostuksia varten. Nykyinen määräraha on riittämätön. Lisäksi lämmön määrärahaa on korotettu, koska nykyinen on alimitoitettu suhteessa kustannuksien kehitykseen.
- Osa ruokapalveluiden pääomavuokrasta puuttui v. 2018 talousarviosta (162 000 €). Virhe on korjattu v. 2019 talousarvioon.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TA 2018	TA 2019	TA 2020
Kiinteistöjen lukumäärät	93	90	88
Siivottavat neliöt	70 371	71 000	71 000
Ateria suoritehinta			
- koulu	2,28 €	2,62 €	2,62 €
- hajautettu	3,00 €	3,34 €	3,34 €
-keskitetty	3,15 €	3,52 €	3,52 €

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösi- vukulut €	TS 2020	TS 2021
Siivoaja Kisällin siivous toteutetaan jatkossa omana työnä	Toimi (U)	1.1.2019	Toimitilapalvelut	Palkka- määrära Kisällin ostopalvel- uis		

Siivoojan vakanssin muutos siivoustyön ohjaajaksi	Toimi	1.1.2019	Toimitilapalvelut	ei muutosta		
---	-------	----------	-------------------	-------------	--	--

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	10 232	10 704	10 904	+1,9 %	10 854	10854
MENOT	-9 529	-9 178	-9 877	+7,6 %	-9 953	-9953
TOIMINTAKATE	702	1 526	1 027	-32,7 %	901	901

Yhdyskuntatekniikka

Kunnallistekniikkapäällikkö Henna Paajanen

TOIMINTASUUNNITELMA

Tehtävänä on vastata liikenneväylien kunnossapidosta, virkistysalueista, liikuntapaikoista, kunnallistekniikan suunnittelusta ja toteuttamisesta. Lisäksi vastuualueen tehtäviin kuuluu mm. hulevesiverkosto, katuvalaistus maankaatopaikan ylläpito, kunnan yksityistieasiat ja jätehuoltotehtäviä.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Yhdyskuntatekniikka ja Liedon vesi muodostavat kuntatekniikkayksikön. Liedon vesi toimii omana taseyksikkönään, mutta yhteistyötä tehdään tiiviisti. KeyAqua ohjelma on otettu käyttöön vesihuollon suunnittelussa ja ylläpidossa. Kunnallistekniikan yleissuunnittelu tehdään kaavoittajan kanssa yhteistyössä. Louhi-palvelun /Blom-Street –ohjelman avulla on tehty kunnan kaavateitä koskevat kuntoselvitykset. Näiden selvitysten pohjalta tehdään kaduille omaisuudenhallinnan kartoitus. Louhi-ohjelmaan lisätään yksityisteiden tietoja kunnan käyttöön. Tievalaistuksen ohjausta parannetaan SmartLight- ohjelman avulla Tievalokeskusten vanhentuneet ohjausyksiköt on korvattu automaattisilla ohjausyksiköillä, jotka mahdollistavat tievalojen etäohjauksen. Etäohjaus on otettu käyttöön myös liikuntapaikoille. Seudullista yhteistyötä jatketaan Littoisten alueella Kaarinan kaupungin kanssa.

Koulujen ja päiväkotien leikkivälineiden ylläpidon ja kunnossapidon yhteistyötä kehitetään toimitilapalveluiden ja alueiden hoitotoimen kesken. Lisäksi laaditaan leikkipaikkojen kehittämisohjelma.

Yleiset alueet laajentuvat vuosittain. Vuonna 2018 toteutettiin mm. seuraavat : Halmelan asemakaava-alueen laajennus, Kirkkotien liityntäpysäköintialue, Liikennepuisto ja Keskuspuisto, 5 Beach- volley kenttää on uusittu, useita puistoja ja lähiliikuntapaikkoja on uusittu. Lisäksi Avantin alueen valaistus on koko yön päällä.

Esitetään kahden uuden henkilön vakanssin perustamista. Perusteena on mm. ostopalvelun vähentäminen konetoissa ja yleisten alueiden vuosittainen laajentuminen (puistot, leikkipaikat)

Metsänhoidon osalta pidetään välivuosi ja siksi metsätulojen arviota on pienennetty. Taajamametsien osalta hoitosuunnitelman laadinta on kesken.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TA 2018	TA 2019	TA 2020
Puistot ja viheralueet m2	182 554	182 600	182 700
Metsät	750	750	750
Katuvalaisimien lkm	n. 4850	n. 5000	n. 5050

Liikenneväylät - asfaltoidut kevytväylät/km - asfaltoidut kadut/km	n. 46 km n. 104 km	n. 48 km n. 106 km	n. 50 km n. 108 km
--	-----------------------	-----------------------	-----------------------

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösivu kulut €	TS 2020	TS 2021
Ulkoalueiden hoitaja		1.3.2019	liikuntapaikat/puistot ja yleiset alueet, katujen kunnossapito	Palkkamäärä rahat kirjattu kustannuspaikalle Työpaja		

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	217	104	102	-1,9 %	102	102
MENOT	-1 900	-1 952	-1 996	+2,3 %	-2 032	-2032
TOIMINTAKATE	-1 682	-1 847	-1 894	+2,5 %	-1930	-1930

Liedon Vesi

Vesihuoltopäällikkö Aki Teini

TOIMINTASUUNNITELMA

Liedon Vesi toimittaa laadukasta talousvettä häiriöttä kuluttajille ja johtaa jätevedet häiriöttä jätevesien puhdistuslaitokselle. Talousvedestä otetaan 2 kpl verkostonäytteitä kahden viikon välein, sekä lisäksi TSV Oy ottaa vesinäytteitä viikoittain koko veden tuotanto- ja siirtolinjalta. Ajantasaiset tulokset ovat nähtävillä Liedon kunnan internetsivuilla Liedon Vesi-osiossa.

Talousvesi ostetaan TSV Oy:ltä. TSV Oy:ltä ostettua talousvettä johdetaan myös Tarvasjoen kuluttajille lukuun ottamatta Tarvasjoen pohjoisosaa, jonne talousvesi ostetaan edelleen Parravahan Vesi Oy:ltä. Omana toimintana hoidetaan jakeluverkostoa ja tehdään uusien liittyjien liitostyöt. Sekä Liedossa että Tarvasjoella on toiminnassa oleva vesitorni, eli ylavesisäiliö.

Jätevesi johdetaan kunnan alueella siirtoviemäriverkostoa pitkin Kaarinan kaupungin rajalle ja edelleen Kaarinan kautta Turun seudun puhdistamo Oy:n Kakolan kalliopuhdistamoon. Marttila-Tarvasjoki-Lieto siirtoviemäri on valmistunut 2017. Tarvasjoen, Auran ja Marttilan jätevedet johdetaan Liedon viemäriverkoston kautta Kakolan kalliopuhdistamolle. Kuntien rajoilla on virtausmittaus, jonka perusteella jäteveden johtamisesta jätevesiviemäriverkoston läpi Auran ja Marttilan kuntia laskutetaan. Omana toimintana hoidetaan kunnan viemäriverkostoa ja pumppaamoita.

Liedon Vesi perii liittymismaksua kiinteistöiltä kiinteistön käyttötarkoituksen, laajuuden ja palveluiden käytön perusteella. Asiakkailta peritään kulutusmaksua talousvedestä ja jätevedestä vedenkulutuksen mukaan. Lisäksi peritään erillisillä sopimuksilla jäteveden siirtomaksuja Auran ja Marttilan kunnilta sekä Saukonon vesihuolto-osuuskunnalta. Turun Seudun Puhdistamo Oy laskuttaa Auran sekä Marttilan kunnan jätevesimaksut suoraan ko. kunnilta. Saukonon vesihuolto-osuuskunnan maksu sisältää sopimuksen mukaiset investointikulut Liedon Vedelle.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Liedon Veden toimintaa leimasivat vuoden 2018 kahden ensimmäisen kvartaalin aikana useat vesijohtovuodot ja niistä aiheutuneet korjaustyöt. Helmikuussa rikkoutui 280 mm runkovesijohto, mikä aiheutti verkostopaineiden romahtamisen koko vesijohtoverkoston alueella Tarvasjokea lukuun ottamatta. Putkirikosta ja sen aiheuttamista paineenvaihteluista johtuen vesijohtoverkoston esiintyi useita pienempiä vuotoja. Touko-kesäkuussa jouduttiin rajoittamaan vedenkulutusta mm. matonpesupaikoilla ja kuluttajia kehoitettiin pidättäytymään pihojen kastelusta yms. ylimääräisestä vedenkuluttamisesta veden riittävyyden takaamiseksi. Lisäksi varavesiyhteys Aurasta Liedon Asemalle otettiin käyttöön. Vuoden kolmannen kvartaalin aikana tilanne vesijohtoverkoston on saatu normalisoitua, jolloin vesijohtoverkoston pumpataan vettä keskimäärin 3 100 m³/d.

Liedon Vesi selvittää mm. verkostomallinnusta hyödyntäen, minne vesijohtoverkoston tulisi asentaa virtausmittareita, jotta vesijohtovuotojen, myös pienten, etsiminen olisi jatkossa helpompaa.

Yliskulma–Tarvasjoki –yhdysvesijohto ja siihen liittyvä Liedonperän paineenkorotusasema on otettu käyttöön elokuussa 2018. Talousvesi johdetaan suurimpaan osaan Tarvasjokea Liedon suunnasta. Tarvasjoen pohjoisosiin talousvesi ostetaan edelleen Parravahan Vesi Oy:ltä.

Tarvasjoen vesitornille tehtiin kuntotutkimus elokuussa 2018. Kuntotutkimuksen raportti valmistuu vuoden 2018 aikana. Raportin perusteella todetaan vesitornin korjaustarpeet, jotka toteutetaan 2019–2020.

Etäluettavien vesimittareiden hankinta aloitetaan loppuvuoden 2018 aikana ja niiden asentaminen kiinteistöihin aloitetaan Tarvasjoella vuoden 2019 alussa. Etäluettavien mittareiden käyttöönoton jälkeen laskutuskausi voidaan lyhentää 1 kk pituiseksi etäluettavien mittareiden osalta.

Laakkari–Liedon Asema –yhdysvesijohdon rakentamissuunnitelmat saadaan valmiiksi loppuvuoden 2018 aikana. Hanketta jatketaan maanomistajalupien hankkimisella (työ- ja sijoitusluvat) ja urakan kilpailuttamisella. Vesijohdon rakentaminen toteutetaan vuosien 2019–2020 aikana.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TA 2018	TA 2019	TA 2020
verkkoon pumpattu vesi/ m3	980 000	1 100 000	1 100 000
- Lieto	95 000	35 000	35 000
- Parravaha			
verkkoon pumpattu jätevesi/m3			
- Lieto	1 000 000	1 065 000	1 065 000
- Tjoki	75 000	75 000	75 000
- Aura	400 000	580 000	580 000
- Marttila	100 000	80 000	80 000
Siirtomaksu /m3	0,11	0,11	0,11
investointimaksu	1,00	1,00	1,00
puhdasvesitaksa /m3	2,31	2,31	2,31
jätevesitaksa /m3	2,42	2,42	2,42

VAKANSSIMUUTOKSET

Vakanssimuutokset Nimike	Virka/toimi	Perustamis- pvm	Yksikkö	TA 2019 palkat + henkilösiv- ukulut €	TS 2020	TS 2021
Laitosmies	Toimi	1.3.2019	Liedon Vesi	Palkkamää- rärähat sijoitettu kustannus- paikalle Työpaja		

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	4 245	4 077	4 130	+ 1,3 %	4 204	4 304
MENOT	-2 704	-3 043	-3 190	+4,8 %	-3 190	-3 190
TOIMINTAKATE	1 540	1 034	941	-9,0 %	1 014	1 114

Perustelut laitospöhen toimen perustamista varten: Liedon Veden toiminta-alueet laajentuvat vuosittain ja nykyisen henkilökunnan resurssit eivät riitä.

Liedon Vesi

TULOSLASKELMA €	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Liikevaihto	4 225 949	4 058 176	4 104 207	4 204 207	4 304 207
Liiketoiminnan muut tuotot	19 811	19 800	26 760	26 760	26 760
Ostot tilikauden aikana	-646 717	-744 100	-751 600	-751 600	-751 600
Palvelujen ostot	-1 949 416	-2 139 086	-2 287 894	-2 287 894	-2 287 894
Liiketoiminnan muut kulut	-108 837	-160 336	-150 825	-150 825	-150 825
Poistot ja arvonalentumiset	-702 962	-817 237	-940 000	-1 085 000	-1 227 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	837 828	217 217	648	-44 352	-86 352
Rahoitustuotot ja -kulut	-126 276	-114 206	-102 806	-92 806	-84 206
Korkotuotot	0	6 287	6 287	6 287	6 287
Muut rahoitustuotot	4 840	2 000	2 000	2 000	2 000
Korkokulut	-38 603	-30 000	-18 600	-8 600	0
Korvaus peruspääomasta	-92 493	-92 493	-92 493	-92 493	-92 493
Muut rahoituskulut	-20	0			
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	711 552	103 011	-102 158	-137 158	-170 558

RAHOITUSLASKELMA €	TP 2017	TA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Toiminnan rahavirta					
Liikelylijäämä (-alijäämä)	837 828	217 217	648	-44 352	-86 352
Poistot ja arvonalentumiset	702 962	817 237	940 000	1 085 000	1 227 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-126 276	-114 206	-102 806	-92 806	-84 206
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-2 436 028	-1 930 000	-2 330 000	-2 370 000	-2 620 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 031 267	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien luovutustulot	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	9 753	-1 009 752	-1 492 158	-1 422 158	-1 563 558
Rahoituksen rahavirta					
Lainakannan muutokset	-200 000	-200 000	-200 000	-172 068	0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Liittymismaksut	454 497	450 000	500 000	500 000	500 000
Vaikutus maksuvalmiuteen	264 250	-759 752	-1 192 158	-1 094 226	-1 063 558

Kaavoitus ja tekniset palvelut

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMIALAJOHTAJAN KATSAUS

Kaavoitus- ja rakennuslautakunnan vuoden 2019 talousarviota laadittaessa on huomioitu Liedon kuntastrategia 2018-2025, Liedon kunnan elinkeino-ohjelma vuosille 2016-2020 ja kaavoitusohjelma vuosille 2019-2021.

Kanta-Liedon sekä Maaria-Ilmaristen osayleiskaavatyötä jatketaan ja ne kattavat koko Liedon alueen pois lukien Tarvasjoen alue. Liedon yleiskaavan tarkistus, Kanta-Liedon osayleiskaavan ohjevuosi tarkistetaan vuoteen 2035. Vuoden 2016 alustavassa kaavaluonnoksessa otettiin taajamien kasvun sekä liikenteellisten kysymysten osalta kantaa ajallisesti selkeästi pidemmän aikajänteen kehitykseen. Taajamien maankäytön, palveluiden ja liikenteen vaihemaakuntakaava on tullut voimaan maakuntahallituksen päätöksellä, joten valtatie 10 käynnön osalta voidaan yleiskaavatyötä viedä eteenpäin riittävällä tarkkuudella. Osana Kanta-Liedon osayleiskaavaa tehdään Yliskulmalle tarkennettu kyläkaava, jonka perusteella voidaan myöntää rakennuslupia.

Asemakaavoituksessa painopiste on kunnan kaikkien taajamien kehittäminen ja pientaloalueita kaavoitetaan Ilmarisiin, Kirkonseudulle sekä Loukinaisiin. Asemanseudulla ja Tarvasjoella olevaa tonttivarantoa markkinoidaan aktiivisesti.

Keskustan ja jokirannan alueen kehittämistä jatketaan yhteistyössä teknisen toimen kanssa.

Rakennusvalvonnan taksoja korotetaan vastaamaan seudullista tasoa.

Raakamaata hankitaan kunnan keskeisiltä alueilta tarjonnan mukaisesti. Tontinmyyntituottoja seurataan lautakunnassa kuukausittain.

Yhteyksiä liikenneverkon toimivuuden ja turvallisuuden lisäämiseksi parannetaan. Kevyen liikenteen, Kehätien ja rinnakkaisyhteyden toimivuutta edistetään ja pyritään vaikuttamaan toteutusaikatauluun. Avantin eritasoliittymän toteutusta mahdollistetaan kaavoituksella ja pyritään saamaan osaksi Kehätiehanketta.

Yritystontit sijaitsevat pääosin Avantin ja Liedon Portin (Liedon asema) alueilla ja niiden tarjontaa laajennetaan mahdollisuuksien mukaan. Kaavoitus- ja lupapolitiikka pidetään joustavana ja mahdollistavana uusille ja nykyisille yrittäjille Liedon kunnassa.

LIETO-STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Kaavasuunnittelussa, rakennusvalvonnassa, mittaustoimessa ja ympäristösuojelussa huomioidaan Lieto-Strategian mukaisesti kuntalaisten ja yrittäjien toiveet ja kehitetään Liedon keskustaa pikkukaupungin edellyttämään suuntaan. Taajamia ja yritysalueita kehitetään tarpeita vastaaviksi joustavalla ja nopealla toiminnalla. Lieto pidetään vihreänä ja huomioidaan voimassa olevat ja tulevat retkeily- ja ulkoilualueet.

Kaavoitus- ja rakennuslautakunta

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMINTASUUNNITELMA

Kaavoitus- ja rakennuslautakunnan tehtävänä on maankäytön suunnitelmallinen ohjaus, tontinmyynti, maanmittaus, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu. Kaavoituksen tavoitteena on tuottaa ja ylläpitää korkealaatuista rakennettua ympäristöä, joka tarjoaa asukkaille vaihtoehtoisia asuin-, työpaikka- ja virkistysalueita. Mittaustoimi tuottaa maaomaisuuden hallintaan, kiinteistöjen muodostamiseen ja paikkatietoihin liittyviä palveluja.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Toimenpiteet / Mittarin tavoitearvo
<i>Unelmien pikkukaupunki</i>		
Liikenneyhteydet ja saavutettavuus	Kaavoituksen ja kunnallistekniikan tiivis suunnittelu ja yhteistyö	Tehokkaat Infrapalaverit, joihin osallistuvat kaavoituksen, rakennusvalvonnan, mittaustoimen, ympäristönsuojelutoimen ja kunnallistekniikan edustajat
Rakennuskannan kehittäminen ja asumisen vaihtoehdot	Asemakaavoitusta eri asuntomuodoille	Omakotitalotontteja 30 kpl, rivitalotontteja 1 kpl ja kerrostalotontteja 1 kpl
Keskustan elinvoima ja viihtyisyys	Keskustan kehittäminen asemakaavoituksen ja suunnittelun avulla Jokirannan alueen rakentaminen yhteistyössä teknisen toimen kanssa	Vanhan Säästöpankin alueen kilpailutuksen toteuttaminen Keskustan 10-tien varren asemakaavoitus vireille
<i>Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen</i>		
Yrittäjyyden edistäminen	Raakamaan hankinta keskeisiltä alueilta Yritystonttien aktiivinen tarjonta Avantin ja Liedon Portin kehittäminen yrityksille	Tavoitteelliset neuvottelut maanomistajien sekä yritysten kanssa Yrittäjyystävällisin kunta edelleen vuonna 2019 Yhteistyö elinkeinotoimen kanssa

<p>Lieto matkailukohteena</p> <p>Uteliaat, tutkivat, osallistavat ja innokkaat kokeilut</p> <p>Avoin ja aktiivinen viestijä</p>	<p>Ulkoilu- ja retkeilyalueiden huomioiminen kaavoituksessa ja niiden kehittäminen</p> <p>Hyvät yhteydet mediaan ja aktiivinen viestintä Liedosta asuin- ja yrittäjäkuntana</p>	<p>Jokirannan alueen valmistuminen virkistysalueeksi</p> <p>Aurajoen melontareitin edistäminen</p> <p>Luontopolkujen merkitseminen ja osoittaminen uusille asuntoalueille</p> <p>Aktiivinen ilmoittelu lehdissä Hyvä näkyvyys sosiaalisessa mediassa</p> <p>Tonttimarkkinoinnin verkkosivut ajan tasalla ja sisältävät päivitettyä videomateriaalia.</p> <p>Toteutetaan markkinointikampanja maakunnan ulkopuolelle</p> <p>Osallistuminen Rakenna ja Sisustamessuille</p>
<p><i>Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen</i></p> <p>Hyvällä palvelulla on kasvot</p> <p>Liikkuva Lieto</p> <p>Luonnonläheinen Lieto</p>	<p>Hyvät yhteydet mediaan > hyvä julkikuva, aktiivinen viestintä</p> <p>Kaavoituskatsauksessa toimihenkilöt esiintyvät omalla nimellä ja kuvalla</p> <p>Kaavoituksessa huomioidaan liikunta- ja ulkoilualueet ja yhteydet niihin</p> <p>Pidetään Lieto luonnonläheisenä ja vehreänä luonnon monimuotoisuus ja ekologinen kestävyys huomioiden</p>	<p>Kotisivut ajan tasalla Toimiva mediayhteistyö</p> <p>Kaavoituskatsauksen ilmestyminen alkuvuonna 2019</p> <p>Maaria-Ilmarinen ulkoilureittisuunnitelma on hyväksytty</p> <p>Kaavasunnittelun pitäminen luontoarvot huomioivana</p>
<p><i>Talouden ja toiminnan kehys</i></p> <p>Kerralla kuntoon</p>	<p>Toteutetaan tonttipolitiikkaa ja kaavoitusta riittävän henkilöstön ja hyvän suunnittelun avulla</p> <p>Vähäisten asemakaavamuutosten nopeampi käsittelymenettely</p>	<p>Talouden ja maanhankinnan ja tonttien myynnin seuranta kuukausittain</p> <p>Tarkistetaan toimenkuvia ja delegointia</p>

Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous	Suunnitelmallinen ja tarkka talouden seuranta	Rakennusrekisterien päivitys/kiinteistöveroprojekti
Asukas- ja työpaikkamäärän kasvun edistäminen	Raakamaan hankinta keskeisiltä alueilta Mahdollistetaan kuntalaisten ja yritysten asettuminen Lietoon	Raakamaan varanto viiden vuoden tarpeisiin Tonttivaranto on riittävä ja liikenneyhdytykset ovat hyvät
Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Kiinnitetään huomiota henkilöstön tehtäväkuviin ja työmääriin ja sisältöön kehityskeskustelujen ja koulutuksen avulla	Kehityskeskustelujen toteutuminen 100 % Koulutuksiin osallistuminen Työhyvinvointikyselyn tuloksien läpikäyminen ja kehittämistoimenpiteiden valitseminen ja niiden toteutumisen seuranta Omatoimiseen liikuntaan ja työkyvyn ylläpitoon kannustaminen Työsuojelun ja -turvallisuuden varmistaminen Työhyvinvointisuunnitelman toteutuminen

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Taloutta, maanhankintaa ja tonttien myyntiä seurataan lautakunnassa kuukausittain. Varmistetaan riittävä henkilöstö toimialan keskeisissä tehtävissä. Toimialan organisaatiota kehitetään työryhmässä.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Ei muutoksia.

INVESTOINNIT

Maanhankintaan 2,5M€.

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	3 083	4 598	3 225	-29,9 %	2 843	2 843
MENOT	-1 587	-1 801	-1 533	-14,9 %	-2 029	-2 029
TOIMINTAKATE	1 497	2 797	1 692	-39,5 %	814	814

Kaavoitus- ja mittaustoimi

Vt. toimialajohtaja Ari Blomroos

TOIMINTASUUNNITELMA

Kaavoituksen tavoitteena on tuottaa ja ylläpitää korkealaatuista rakennettua ympäristöä, joka tarjoaa asukkaalle vaihtoehtoisia asuin-, työpaikka- ja virkistysalueita. Mittaustoimi tuottaa maaomaisuuden hallintaan, kiinteistöjen muodostamiseen ja paikkatietoihin liittyviä palveluja.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Mittaustoimessa tehostetaan yhteistyötä kumppaneiden kanssa, töiden laadun parantamiseksi sekä oikea-aikaistamiseksi.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Kaavojen lukumäärä	14	10	10
Luovutettujen tonttien lukumäärä yhteensä, joista	27	70	60
omakotitontteja/rivitalotontteja/kerrostalotontteja	17/7/0	-	55/4/1

VAKANSSIMUUTOKSET

- ei muutoksia

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	2 867	4 406	2 983	-32,3 %	2 500	2 500
MENOT	-1 176	-1 247	-1 036	-16,9 %	-1 400	-1 400
TOIMINTAKATE	1 691	3 159	1 947	-38,4 %	1 100	1 100

Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu

Vs johtava rakennustarkastaja Jani Kreula

TOIMINTASUUNNITELMA

Huolehtii rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun keinoin elinympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

MUUTOKSET EDELLISEEN VUOTEEN

Rakennusvalvonnan taksoja korotetaan vastaamaan seudullista tasoa.

Louhi- ja Lupapiste - ohjelmien täysmääräinen käyttö ja Kotopro – ohjelmiston hankinta ja käyttöönotto.

Rakennusvalvonnan tehtäviä on hoidettu tilapäisjärjestelyin johtavan rakennustarkastajan toimiessa vt. toimialajohtajana. Vt. toimialajohtaja jatkaa vuonna 2019 tehtävässään ja rakennusvalvonnan olemassa olevat vakanssit esitetään täytettäväksi alkuvuonna.

Littoistenjärven neuvottelukunnalle esitetään 25 000 euron määrärahaa vuoden 2018 tapaan. Littoistenjärven hallinto ja suoja-alue määräykset päivitetään.

Ympäristönsuojelun asiantuntijapalvelumäärärahoihin varataan resurssi kiireellisten näyteenotto- ja muiden selvitystehtävien suorittamista varten.

TULOSALUEEN SUORITTEET JA VERTAILUHINNAT

	TP 2017	TA 2018	TA 2019
Lupien määrä: Rakennusvalvonta	380	400	400
Suoritetut tarkastukset: Rakennusvalvonta/katselmusten lukumäärä	1500	1600	1600
Ympäristönsuojelu/valvontatarkastukset lukumäärä	93	100	100

VAKANSSIMUUTOKSET

Ei muutoksia.

TALOUS

1 000 EUROA	TP 2017	TA 2018	TA 2019	Muutos % TA 19/18	TS 2020	TS 2021
TULOT	216	192	242	26 %	212	212
MENOT	- 410	-554	-496	-10,5 %	-560	-560
TOIMINTAKATE	-194	-362	-255	-29,6 %	-348	-348

Tontinluovutusohjelma ja kaavoitusohjelma

KÄSITELTY KUNNANHALLITUKSESSA §315 JA §316 / 8.10.2018

TONTINLUOVUTUSOHJELMA 2019-2021

KV __, 2018 (TA)

TA 20.9.2018

ALUE	TONTTI-TYYPPI	2019	2020	2021	2018-2020 YHTEENSÄ
1. KIRKONSEUTU	AK/AR/AP	35	35	20	90
	AO	30	20	15	65
	A YHT	65	55	35	155
	T/K	2	2	2	6
2. ASEMA	AR/AP	5	-	-	5
	AO	5	5	5	15
	A YHT	10	5	5	20
	T/K	2	2	2	6
3. ILMARINEN	AR/AP	5	5	5	15
	AO	15	-	20	35
	A YHT	20	5	25	50
4. LOUKINAINEN	AR/AP	15	15	10	40
	AO	-	20	20	40
	A YHT	15	35	30	80
5. LITTOINEN / AVANTI-TUULISSUO	AR/AP	-	-	-	0
	AO	-	-	5	5
	A YHT	0	0	5	5
	T/K	10	10	10	30
6. YLISKULMA	AO	-	5	-	5
7. TARVASJOKI	AO	5	-	5	10
	T/K	1	1	1	3
KOKO KUNTA	AK/AR/AP	60	55	35	150
	AO	55	50	70	175
	A YHT	115	105	105	325
	T/K	15	15	15	45

LUVUT OSOITTAVAT TOTEUTETTAVAN ASUNTOMÄÄRÄN

AMMATTIMAISEEN RAKENTAMISEEN OSOITETTAVA TONTTITARJONTA

KAAVOITUSOHJELMA 2019-2021

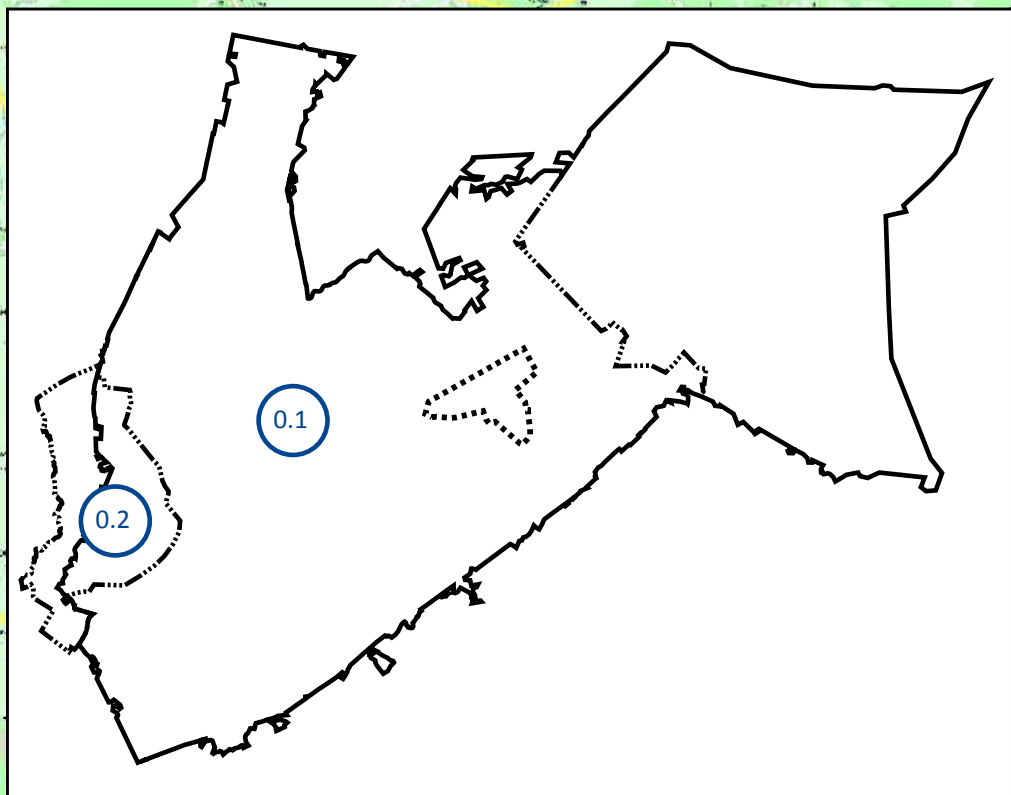
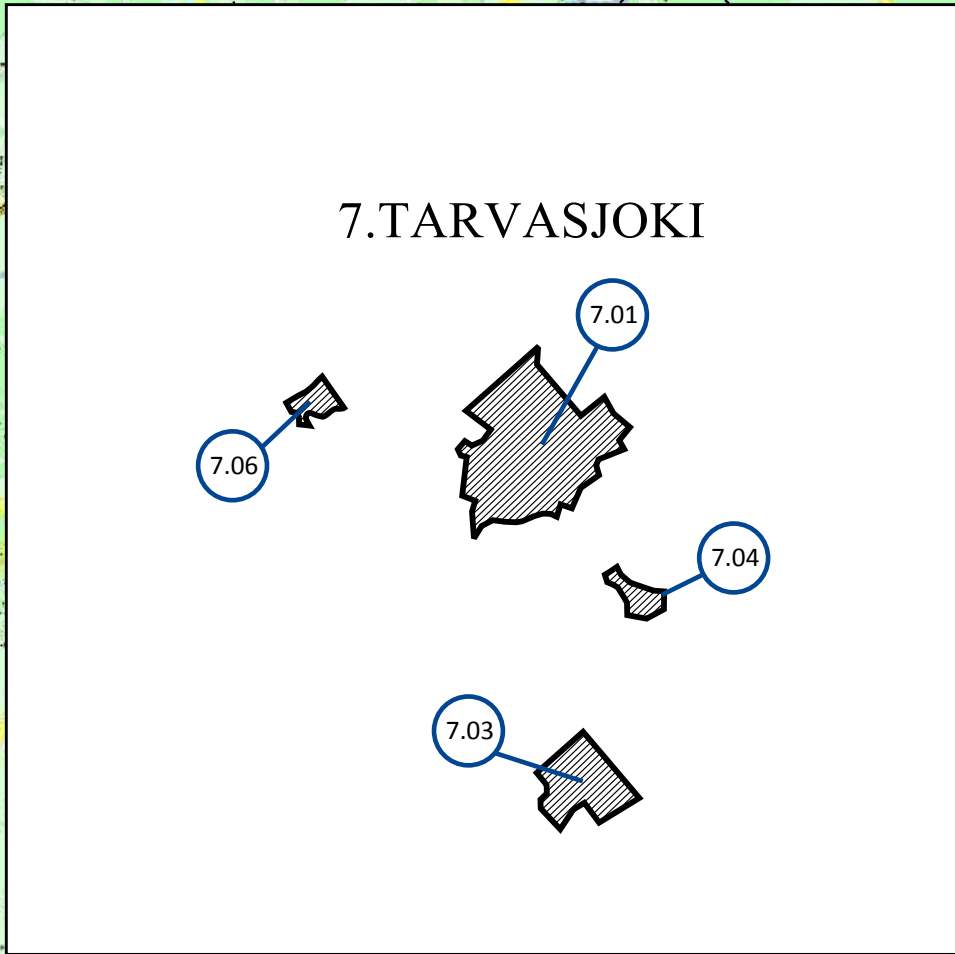
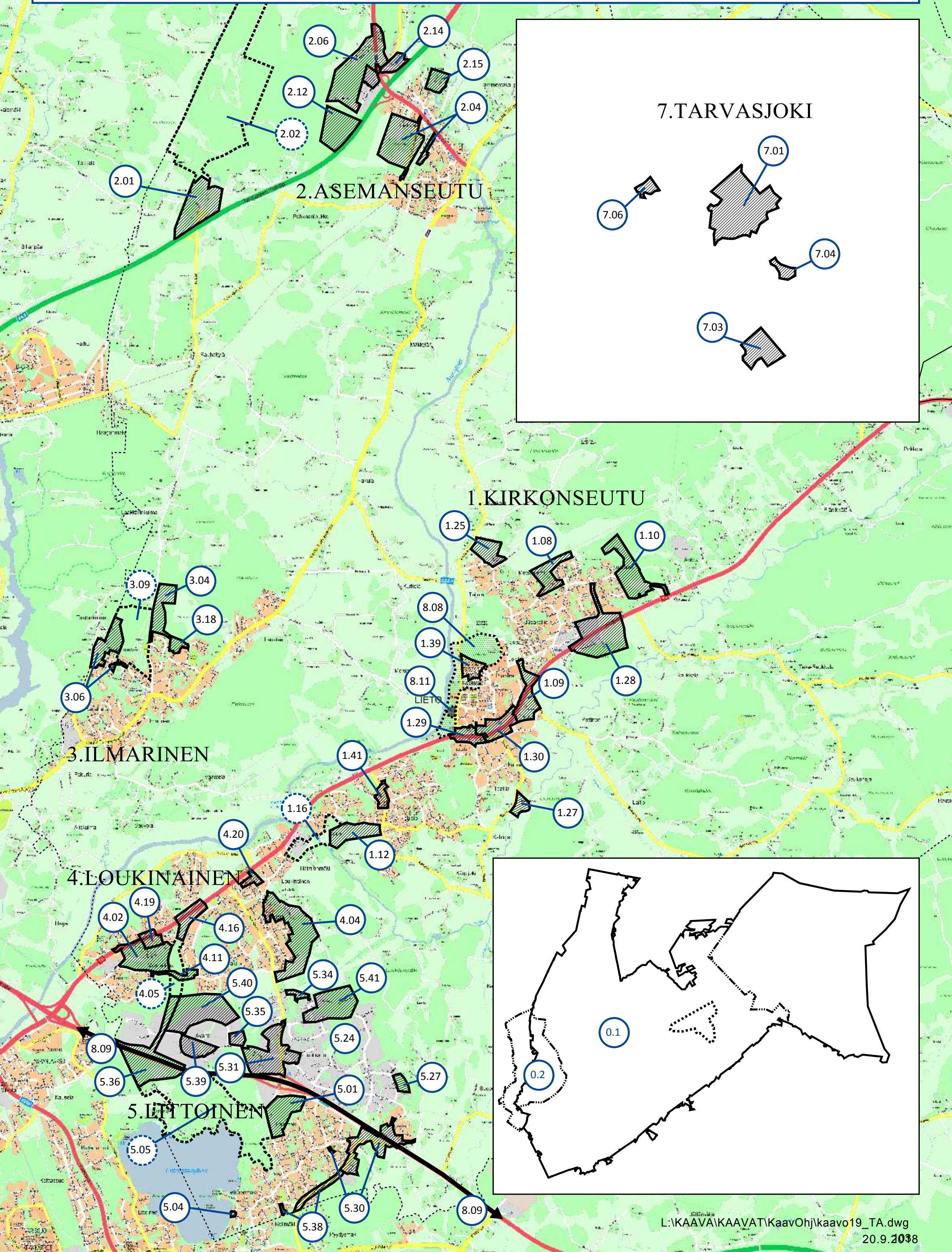
L:\kaava\kaavat\kaavohj\kaavoh19_TA.xls KAAVRAK 0.0.2018 / KH 0.0.2018

20.9.2018

SUUNNITELMA		2018	2019	2020	2021
YLEISKAAVAT					
0.1	Kanta - Liedon OYK (+ Yliskulman tarkennus)				
0.2	Maaria - Ilmarinen OYK				
ASEMAKAAVAT					
1. KIRKONSEUTU		2018	2019	2020	2021
1.08	Pohjois - Nuolemo				
1.09	Saukonojantie II / Yhdystien muutos				
1.10	Itä-Nuolemo				
1.12	Sillilä IV				
1.16	Sillilä - Haimionmäki yhdystie				
1.25	Teijulan laajennus				
1.27	Taatilan lämpölaite II				
1.28	Huoltomiehentie ak ja akm				
1.29	Uusi Kieverintie ak ja akm				
1.30	Ydinkeskustan ak ja akm				
1.39	Seurakunnan alue				
1.41	Rekikujan muutos				
2. ASEMANSEUTU		2018	2019	2020	2021
2.01	Kailassuonkallio 1				
2.02	Kailassuonkallio 2				
2.04	Zoolandia				
2.06	Liedon Portin laajennus II				
2.12	Tiemestarintien jatko II ak ja akm				
2.14	Liedon Portin muutos ja laajennus				
2.15	Poikoja 2 muutos				
3. ILMARINEN		2018	2019	2020	2021
3.04	Halmelan laajennus II				
3.06	Tastonmetsä II				
3.09	Tastonmetsä III				
3.18	Masankujan muutos				
4. LOUKINAINEN		2018	2019	2020	2021
4.02	Tammen laajennus				
4.04	Matintalo II				
4.05	Avanti - Hakkinen yhdystie ak				
4.11	Tammi - Nenämäki yhdystie				
4.16	Hakkisten risteysalue				
4.19	Pohjoisrinne ak ja akm				
4.20	Myllymäki akm				
5. LITTOINEN		2018	2019	2020	2021
5.01	Järveläntien asuin-, palvelu- ja yritysalue				
5.04	Littoisten vesilaitoksen muutos				
5.05	Järvelä				
5.24	Lämpövoimala				
5.27	Itä-Tuulissuo				
5.30	Littoisten laajennus ja muutokset				
5.31	Tuulissuon risteysalueen muutos ja laajennus				
5.34	Kuljuntie - Siiventie				
5.35	Lämpökujan muutos				
5.36	Avantin eritasoliittymä				
5.38	Alisippaantie akm				
5.39	Retunpuisto akm				
5.40	Ahtonkaaren ak ja akm				
5.41	Avanti 3 akm				
7. TARVASJOKI		2018	2019	2020	2021
7.01	Koulukeskuksen - Jäähallin alue ak ja akm				
7.03	Tyllin alue ak ja akm				
7.04	Meijeri akm				
7.06	Tarvasjoen kunnantalo akm				
8. MUUT SUUNNITELMAT		2018	2019	2020	2021
8.01	VS luonnonarvojen ja -varojen vmkk				
8.07	Maa-Ilma ulkoilureittisuunnitelma				
8.08	Jokirannan ja keskuspuiston suunnittelu ja tot.				
8.09	Kehätien E18 toteutus				
8.10	Maapoliittinen ohjelma 2018-2021				
8.11	Korttelin 11134 tontinluovutuskilpailu				

Vuoden 2019 tärkeimmät asemakaavakohteet

Investointiosa

INVESTOINTIEN TAVOITTEET

Investoinnit on luokiteltu Liedon uuden kuntastrategian (2018–2025) painopistealueet ja kriittiset menestystekijät huomioiden seuraavasti:

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Investointihankkeen tavoite
Unelmien pikkukaupunki: Keskustan elinvoima ja viihtyisyys	Keskustan kehittäminen
Unelmien pikkukaupunki: Rakennuskannan kehittäminen ja asumisen vaihtoehdot Avoin ja oivaltava ote tulevaisuuteen: Yrittäjyyden edistäminen, Lieto matkailukohteena Talouden ja toiminnan kehys: Asukas- ja työpaikkamäärän kasvun edistäminen	Kasvun tuki
Unelmien pikkukaupunki: Liikenneyhteydet ja saavutettavuus Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen: Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastus- ja yhdistystoiminnan edistäminen Liikkuva Lieto Luonnonläheinen Lieto	Aktiivinen ja liikkuva
Unelmien pikkukaupunki: Keskustan elinvoima ja viihtyisyys Liikenneyhteydet ja saavutettavuus	Turvallisuus

Lietolainen on aktiivinen, osaava ja onnellinen: Yhteisöllisyyden ja aktiivisen harrastus- ja yhdistystoiminnan edistäminen Liikkuva Lieto	
Talouden ja toiminnan kehys: Kerralla kuntoon Kulut kurissa – ylijäämäinen ja investoinnit mahdollistava talous Osaava ja motivoitunut henkilöstö	Taloudellisuus ja toiminnallisuus

YHTEENVETO

Yhteenveto omaisuuslajeittain 1.000 €		TP 2017	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Rakennukset	Investointimenot	11 775	4 560	2 100	3 180	880
	Investointitulot	-1 030	0	-80	-300	0
	Netto	10 745	4 560	2 020	2 880	880
Infra	Investointimenot	4 357	4 200	4 930	4 175	5 410
	Investointitulot	-172	-160	0	0	0
	Netto	4 185	4 040	4 930	4 175	5 410
Liedon Vesi	Investointimenot	2 436	1 910	2 330	2 370	2 620
	Investointitulot	-1 031	0	0	0	0
	Netto	1 405	1 910	2 330	2 370	2 620
Maa-alueet (ml. esirakentaminen)	Investointimenot	1 510	3 000	2 800	2 300	2 300
	Investointitulot	-837	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
	Netto	673	2 000	1 800	1 300	1 300
Irtaimisto	Investointimenot	727	591	565	300	300
	Investointitulot	0	0	0	0	0
	Netto	727	591	565	300	300
Yhteensä	Investointimenot	20 805	14 261	12 725	12 325	11 510
	Investointitulot	-3 070	-1 160	-1 080	-1 300	-1 000
	Netto	17 735	13 101	11 645	11 025	10 510

Rakennus- ja infrahankkeiden jakautuminen eri strategiaan tavoitteisiin 1.000 €		TA 2019	TS 2020	TS 2021
Keskustan kehittäminen	Investointimenot	310	280	780
	Investointitulot	-80	0	0
	Netto	230	280	780
Kasvun tuki	Investointimenot	2 895	2 005	1 880
	Investointitulot	0	0	0
	Netto	2 895	2 005	1 880
Aktiivinen ja liikkuva	Investointimenot	540	2 180	760
	Investointitulot	0	-300	0
	Netto	540	1 880	760
Turvallisuus	Investointimenot	1 335	1 110	2 020
	Investointitulot	0	0	0
	Netto	1 335	1 110	2 020
Taloudellisuus ja toiminnallisuus	Investointimenot	1 950	1 780	850
	Investointitulot	0	0	0
	Netto	1 950	1 780	850
Yhteensä	Investointimenot	7 030	7 355	6 290
	Investointitulot	-80	-300	0
	Netto	6 950	7 055	6 290

Investointiosan hankekohtaiset perustelut

LINTUKODON PÄIVÄKOTI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	1 300 000*)	1 000 000	0	0	1 300 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	1 300 000	1 000 000	0	0	1 300 000

*) KV 38/21.5.2018, määrärahasta siirtyy vuodelle 2019 1.000.000 euroa.

Investoinnin kuvaus

Lintukodon päiväkodin korjaustyö on käynnistetty. Päiväkotiin on tehty sisäilmatutkimus vuonna 2015. Tällöin on havaittu sallitun raja-arvon ylittäviä kuitupitoisuuksia. Vuonna 2018 tehdyssä järkitarkastuksessa on kuitupitoisuuksien määrä todettu olevan sallittujen rajojen ylärajalla. Varsinaista sisäilmaongelmaa ei voida todeta olevan. Korjaustyö käynnistettiin edellä mainittujen haittojen poistamiseksi. Samassa yhteydessä tehdään myös toiminnallisia muutoksia osaan kiinteistöä.

Investoinnin perustelut

Teknisellä peruskorjauksella pyritään parempaan viihtyvyyteen, hyvään sisäilmaan ja päivitetään päiväkotivastaamaan tämän päivän vaatimuksia.

Taloteknisten laitteiden uusimisella saavutetaan parempi energiatalous sekä alhaisemman äänitasot.

Sairauspoissaolojen määrän odotetaan vähenevän merkittävästi. Samalla pienenee energiankulutus uusien laiteinvestointien vuoksi.

TARVASJOEN HVK VANHA OSA

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	0	0	0
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	0	0

Investoinnin kuvaus

Tarvasjoen hyvinvointikeskuksen vanhan osan korjauksen suunnittelu toteutetaan vuonna 2019, mutta se toteutetaan omana työnä. Mahdolliset peruskorjaustoimenpiteet toteutetaan vuonna 2020.

Kyseessä on peruskorjausinvestointi. Investoinnilla tavoitellaan mm. palvelukyvyn ja käytettävyyden parantamista.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: talotekniikkaan tehdään edellä kuvattujen tavoitteiden edellyttämät muutokset.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei vaikutusta.

VALMAKOTI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	180 000	190 000	0	0	370 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	180 000	190 000	0	0	370 000

Investoinnin kuvaus

Valmakartanon n. 150 erikoisen ikkunan sekä julkisivuvesipeltien kunnostus 54.000 €.

Keittiön siirto sekä uuden palveluasunnon rakentaminen keittiöltä vapautuviin tiloihin 136.000 €.

Investoinnin perustelut

Ikkunoiden kunnostusinvestoinnilla tavoitellaan ikkunoiden käyttöiän jatkamista. Mikäli korjausta ei tehdä keväällä 2019, tulee ikkunat myöhemmin vaihdettavaksi kokonaan, joka kustannuksiltaan merkittävästi suurempi kuluerä kuin niiden kunnostus.

Nykyisen keittiötilan rakennustekninen kunto on huono, josta terveystarkastajalta on saatu huomautus lattiassa olevista halkeamista, joka hygieniariski. Lisäksi laitekanta on tullut elinkaaren päähän. Nykyinen keittiö on asumisviihtyvyyden näkökulmasta huonossa paikassa.

Uusi keittiö 1. kerrokseen ja yksi tukiasunto keittiön tilalle (136.000 euroa)

- Nykyisen keittiön tilalle tulisi tukiasunto
  - o tukiasunnon arvioitu vuokratuotto noin 8.000 euroa vuodessa
  - o tukiasunnoille on vanhuspalveluissa tarvetta
- Uusi keittiö 1. kerroksessa mahdollistaisi toimintojen tehostamisen ja järjeistämisen ruokahuollossa.
- Nykyinen keittiö 2. kerroksessa häiritsee vuokra-asukkaita (melu- ja tilaongelmat). Mahdollinen negatiivinen vaikutus vuokraustoimintaan ja vuokratuottoihin, kun tilojen viihtyvyys kärsii.
- Tukiasunnon lisäksi 2. kerrokseen jäisi pieni jakelukeittiö, joka palvelee talossa asuvia ja ulkopuolisia asiakkaita.
- Uusi keittiö 1. kerrokseen merkitsisi pientä lisälaajennusta rakennukseen. Samalla tulisi osittain käyttöön tällä hetkellä vailla käyttötarkoitusta olevia tiloja (toimintoja on pystytty siirtämään kellarikerrokseen). Mikäli näille tiloille ei löydy muuta käyttöä kuin uusi keittiö, tilat eivät ole tehokkaasti käytössä. Tyhjän tilan hinta arviolta 6.000-7.000 euroa vuodessa.

Nykyisen keittiön lattia ja laitteet

- Nykyisen 2. kerroksessa olevan jakelukeittiön lattiaremontin tarve on joka tapauksessa suuri. Lattia on liukas ja halkeillut ja se muodostaa työturvallisuus- ja hygieniariskin. Terveystarkastaja on antanut lattiasta huomautuksen.

- Nykyinen keittiö epäkäytännöllinen, vähentää työturvallisuutta ja työviihtyvyyttä, henkilöstössä on ollut tavallista enemmän vaihtuvuutta
- Nykyisessä keittiössä tilaa vie lattiaan upotetut hyvin vanhat laitteet, joita ei enää käytetä -> tilat eivät ole nykyisellään tehokkaasti käytössä. Nämä tulisi mahdollisen lattiaremontin yhteydessä piikata pois.
- Osa laitteista elinkaarensa päässä: tällä hetkellä vanhoja laitteita huolletaan ja korjataan, huoltokulut ylittävät arvion mukaan vuonna 2018 10.000 euroa.

Rakennustekninen perustelu: nykyinen keittiön laitekanta sekä talotekniikka on elinkaarensa päässä ja vaatii huomattavia korjaustoimenpiteitä.

Vaikutukset käyttötalouteen: korjaustarve poistuu useiksi vuoksiksi, joka alentaa huollon ylläpitokustannuksia. Laitteiden energiankulutus on myös matalammalla tasolla vanhoihin verrattuna. Tukiasunnoista saadaan vuokratuottoja ja tilat tehokkaammassa käytössä. Nykyinen keittiö tuottaa häiriötä vuokraustoimintaan.

MAUNUNTUVAN AUTOMAATTISEN PALOSAMMUTUSLAITTEISTON HANKINTA JA ASENNUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	60 000	0	0	60 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	60 000	0	0	60 000

Investoinnin kuvaus

Palosammutuslaitteiston lisääminen kiinteistöön. Mikäli automaattista palosammutuslaitteistoa ei asenneta, laki edellyttää lisäämään henkilökunnan määrää, jotta kiinteistö voidaan tyhjentää 2 minuutissa.

Investoinnilla tavoitellaan turvallisuuden parantamista.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: kiinteistön käyttötarkoituksesta johtuen kiinteistöön on asennettava automaattinen palosammutuslaitteisto. Mikäli laitteistoa ei hankita, tulee henkilökunnan lisäyksestä kuluja pitkällä aikavälillä enemmän kuin sammutinlaitteiston asentaminen aiheuttaa.

Vaikutukset käyttötalouteen: vältetään henkilökunnan määrän lisääminen.

TERVEYSKESKUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	70 000	30 000	0	0	0
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	70 000	30 000	0	0	0

Investoinnin kuvaus

Terveyskeskuskiinteistöä koskevan peruskorjauksen hankesuunnitelman laatiminen ja suunnittelu. Osa suunnittelusta toteutetaan omana työnä.

Arkkitehti- ja tilasuunnittelu teetetään ostopalveluna.

Kyseessä on peruskorjausinvestointi. Investoinnilla tavoitellaan palvelukyvyn parantamista ja tilojen käytön tehostamista.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistön ylläpidon kustannuksiin ei tilojen käytön muutoksella ole vaikutusta.

Terveyskeskuksen osasto 1:n muuttaminen avopalveluita paremmin palvelevaksi tilaksi

- Osasto 1:n muutostyöt ovat välttämättömiä, jotta valittu rakennemuutos – vähennetään sairaansijojä ja vahvistetaan kotiin vietäviä palveluja – saadaan toteutettua
- Osasto 1 tilana ei tällä hetkellä mahdollista sen suunniteltua käyttötarkoitusta. Tilat on rakennettu vuodeosastotoimintaa varten, mutta jatkossa tilat olisivat kokonaan avopalveluiden käytössä.
- Avopalveluiden tehokas toiminta ja synergiaedut edellyttäisivät, että koko avopalveluiden henkilöstö työskentelee samoissa tiloissa Osasto 1:ssä (yhteiset asiakkaat). Esimerkiksi lääkärituki olisi tehokkaammin hyödynnettävissä.
- Kotihoidon tiimi (50 henkilöä) työskentelee tällä hetkellä terveyskeskuksen hallinnon päädyn tiloissa erillään muista avopalveluiden toiminnoista ja tilat ovat liian ahtaat.
- Osasto 1:een on suunniteltu sijoitettavaksi seuraavat toiminnot:
  - o avosairaala (kotiin annettu sairaalatasoinen hoito)
  - o kotiutustiimi (sairaanhoidajien kotona antama intensiivinen lyhyt hoitojakso kotiutumisen tukena)
  - o kotikuntoutustiimi (kuntouttaminen intensiivinen lyhyt hoitojakso kotona)
  - o kotihoidon tiimi

VANHUS- JA TERVEYSPALVELUJEN TOIMITILOJEN VILENNYS

€	TA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	100 000	100 000	0	200 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	100 000	100 000	0	200 000

Hankkeen kuvaus

Asennetaan jäähdytyslaitteet kiinteistökohtaisesti vähintään yhteen tilaan per kiinteistö.

Hankkeen perustelu

Suosituksien ylittävä huoneenlämpötila muodostaa terveysriskin.

LVI-HANKKEET

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	100 000	80 000	150 000	150 000
Investointitulot	0	0	0	0
Netto	100 000	80 000	150 000	150 000

Investoinnin kuvaus

Pienet vuoden aikana toteutettavat lvi-hankkeet mm. ilmastoinnin ja lämmitysjärjestelmien korjaukset eri kiinteistöissä.

Kyseessä on useisiin eri kiinteistöihin toteutettavat pienimuotoiset peruskorjausinvestoinnit.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: pienimuotoiset korjaustoimenpiteet ja järjestelmien ajanmukaistamiset
 Vaikutukset käyttötalouteen: toimenpiteet vähentävät kiinteistönhoidon ylläpidon kustannuksia (energiatehokkuus)

LIETOHALLIN VALAISTUKSEN UUSIMINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	80 000	0	0
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	80 000	0	0

Investoinnin kuvaus

Hanke on ollut ensimmäisen kerran jo 2016 vuoden investointiohjelmassa. Nykyisillä valaisimilla on vielä teknistaloudellista käyttöikää jäljellä. Tarkoituksena on ajanmukaistaa Lietohallin valaistus led-valaistukseksi.

Kyseessä on peruskorjausinvestointi.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: Sähkön kulutuksen huomattava pienentyminen.

TARVASJOEN KOULUN LIIKUNTATILOJEN UUSIMINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	220 000*)	50 000	1 450 000	0	1 500 000
Investointitulot	0	0	300 000	0	300 000
Netto	220 000	50 000	1 150 000	0	1 200 000

*) KV 27/23.4.2018: varataan hankkeelle 200.000 lisämääräraha vuodelle 2018 ja 1.300.000 määräraha vuodelle 2019. Mahdollisen valtiosuuden saamiseksi hanke siirretään aikaisintaan vuoteen 2020.

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on korvata Tarvashovin nykyiset liikuntatilat. Selvityksien mukaan nykyisiä ei ole taloudellisesti järkevä kunnostaa. Suunnitellut liikuntatilat toimivat sekä koulun että harrastajien liikuntatilana. Sijaintipaikan ratkaisu on vielä kesken. Hankkeelle haetaan liikuntapaikkarakentamisen valtionavusta. Toteutus aikaisintaan vuonna 2020.

Kyseessä on uudisrakentaminen ja vanhan korvaava investointi.

Investoinnin perustelut

Nykyisissä liikuntatiloissa on todettu sisäilmaongelma.

Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistönhoidon kustannuksien pienentyminen, uudisrakennus energiatehokkaampi kuin nykyinen. Nykyisen vuosikulut öljylämmityksen osalta huomattavan korkeat.

KESKUSKOULUN B- JA C- OSAN ILMASTOINTI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	495 000	50 000	0	0	0
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	495 000	50 000	0	0	0

Investoinnin kuvaus

Hanke oli jo vuoden 2018 investointiohjelmassa, mutta siirrettiin vuodelle 2019. Ilmanvaihdon osalta tehdään välttämättömät korjaustyöt (poistetaan kuitulähteet), koska kiinteistön jatkokäyttö ja tarvittavat korjaustyöt ovat selvityksen alla.

Kyseessä on ylläpitokorjausinvestointi. Investoinnilla tavoitellaan palvelukyvyn ennallaan pitämistä.

Investoinnin perustelut

Sisäilman parantaminen.

Rakennustekninen perustelu: Korjaustöitä tehdään tarvittavassa laajuudessa kunnes koulun peruskorjaus/uudisrakennus kustannusvertailu saadaan valmiiksi.

Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistönhoidon ylläpidon kustannuksien pitäminen nykytasolla. Energiatehokkuuteen ei korjauksilla ole kovin suurta merkitystä.

JÄRVIKOTO: SISÄILMAKORJAUKSET JA PERUSKORJAUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	100 000	0	0	100 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	100 000	0	0	100 000

Investoinnin kuvaus

Kiinteistö lähestyy peruskorjausikää. Peruskorjaus toteutetaan noin viiden vuoden kuluttua. Kustannusarvio peruskorjaukselle on noin 700.000 euroa (ilman väistötiloja).

Tilojen pinnat ovat osin kuluneita ja toiminnallisia muutoksia on jo tehty tilojen uudelleen järjestelyillä. Tiloissa ei ole havaittu käyttäjän ilmoittamia ongelmia. Tehtyjen tilamuutosten ja käyttäjämäärien lisäämisen yhteydessä ei ole huomioitu ilmanvaihdon vaatimia muutostarpeita. Tämä aiheuttaa kohonneita hiilidioksidipitoisuuksia. Atk-verkko ei täytä tämän päivän vaatimuksia. Atk-verkko tulee nykyaikaistaa peruskorjauksen yhteydessä. Samalla toteutetaan tilojen ajanmukaistamista sekä toiminnallisen tason nostamista.

Kyseessä on vuosikorjaustyypinen investointi, jolla tavoitellaan palvelukyvyn parantamista. Peruskorjaus tulee suorittaa noin 5 vuoden kuluttua.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: Kiinteistön rakenteet tulee tarkastaa ja korjata vaurioituneilta osin. Julkisivussa havaittu vähäistä välittömän korjauksen tarvetta, jota on ryhdytty korjaamaan.

Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistönhoidon ylläpidon kustannuksiin ei synny merkittävää muutosta johtuen lisääntyneen ilmamäärän vuoksi. Energiasäästö saavutetaan uusien iv-koneiden asentamisella sekä nykyisten poistoilmahuuhtimien käytöstä poistamisella.

LUKION PERUSKORJAUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	80 000	0	600 000	0	680 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	80 000	0	600 000	0	680 000

Investoinnin kuvaus

Hanke on peruskorjausinvestointi (PTS). Kiinteistöä on saneerattu vaiheittain. Nyt vuorossa oleva vaihe pitää sisällään vanhan osan luokkien 7 kpl, aulan ja käytävätilojen, kaikkien wc-tilojen, opettajanhuoneen tilojen ja kellarin kuvaamataidon luokan peruskorjaukset ja ilmanvaihdon muutostyöt.

Investoinnilla tavoitellaan palvelukyvyyn sekä lukion haluttavuuden parantamista. Lisäksi korjaustoimet vähentävät energiankulutusta. Sisäilman laatua parannetaan.

Investoinnin perustelut

Toiminnallinen perustelu: Viihtyvyyteen korjauksella on merkittävää hyötyä.

Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistönhoidon ylläpidon kustannuksien pienentyminen. Ilmanvaihdon muutostyöt vaikuttavat merkittävästi energiankulutuksen pienenemiseen.

KOULUJEN JA PÄIVÄKOTIEN SÄHKÖLUKITUKSET

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	50 000	100 000	100 000	300 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	50 000	100 000	100 000	300 000

Investoinnin kuvaus

Hankkeen tarkoituksena on kiinteistöjen turvallisuuden parantaminen. Uutta lukitusjärjestelmää voidaan hoitaa keskitetysti internet-verkon kautta.

Kyseessä on peruskorjausinvestointi. Investoinnilla tavoitellaan palvelukyvyyn ja turvallisuuden parantamista.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: Useissa kiinteistöissä on vanha mekaanisiin lukkoihin perustuva lukitusjärjestelmä, jota ei voida etäkäyttää esim. mahdollisten vaaratilanteiden vaatimalla tavalla.

Toiminnallinen perustelu: lukitusten sähköinen ohjaus helpottaa käyttäjien ja kiinteistön hoidon hallitsemista.

Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistönhoidon kustannuksien pienentyminen ja turhien hälytyksien vähentäminen.

KUNNANTALON TERASSI / AREENA

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	80 000	0	0	80 000
Investointitulot	0	80 000	0	0	80 000
Netto	0	0	0	0	0

Investoinnin kuvaus

Hanke rahoitetaan Liedon kunnan saaman perinnön avulla. Tarkoituksena on kunnantalon puistonpuoleisen piha-alueen ja keskuspuiston käytön parantaminen. Esiintymislava mahdollistaa mm. kesäteatteritoiminnan ja konserttien järjestämisen.

Kyseessä on lisärakentaminen.

PIENHANKKEET

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	390 000	300 000	630 000	630 000	0
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	390 000	300 000	630 000	630 000	0

Investoinnin kuvaus

Investointien tarkoituksena on toteuttaa kiinteistöjen pienimuotoiset peruskorjaustoimenpiteet mm. ikkunoiden uusimiset, kattojen korjaukset ym.

Nopeilla toimenpiteillä vältetään suurempien korjaustarpeiden syntyminen.

Investoinnin perustelut

Kannattavuusvertailu: Pitkän aikavälin näkökulmasta ennakoinnilla saavutetaan säästöä korjattavissa kohteissa.

Rakennustekninen perustelu: useiden kiinteistöjen talotekniikka on vanhaa ja korjausvelka kasvaa vuosittain. Monissa vanhoissa kiinteistöissä on mm. alkuperäiset ikkunat sekä ilmanvaihdossa vanhentunut tekniikka. Vaikutukset käyttötalouteen: kiinteistöhoidon kustannuksien pienentyminen (energiätehokkuus)

KUNNALLISTEKNIikka**TEILIPOLUN RIIPPUSILTA**

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	50 000	50 000	20 000	400 000	490 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	50 000	50 000	20 000	400 000	490 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa 2021 uusi Aurajoen ylittävä kevyenliikenteen silta Liedon keskustassa. Riippusillalle on tehty peruskorjaus (2012), joka lisäsi sen käyttöikä n. 5 vuotta. Kyseessä on peruskorjausinvestointi.

Investoinnilla tavoitellaan mm. Liedon keskustan alueen viihtyisyyden parantamista, kulkuyhteyden toteuttamista Ilmaristen suuntaan.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: nykyinen silta on elinkaarensa päässä. Riippusillalla on kantavuuspuutteita ja rakenteet ovat vaurioituneet. Korjaus on välttämätön. Jollei korjausta tehdä, niin silta tulee sulkea. Pelkkä korjaus lisää käyttöikä n. 5 vuotta.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

VT 10 RISTEYSJÄRJESTELYT (TOIMINTAKESKUS, HUOLTOMIEHENTIE)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	30 000	100 000	350 000	480 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	30 000	20 000	350 000	480 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin yhtenä tavoitteena on Liedon keskustan liikennejärjestelyjen sujuvuus. Kyseessä on Liedon kunnan ja ELY-keskuksen yhteinen hanke. Hankkeen tiesuunnitelma on valmistunut ja nähtävillä syksyn 2018 aikana. Hanke toteutetaan aikaisintaan vuonna 2021. Hanke on välttämätön myöhemmin toteutettavan Huoltomiehentien alueen rakentamisen kannalta. Lisäksi kyseessä on liikenneturvallisuushanke.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu ja toiminnallinen perustelu: Liedon keskustan suunnasta vasemmalle kääntyminen on hankalaa. Lisäksi kyseessä on kapea risteysalue. Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

VT 10 RISTEYSALUEEN MUUTOS (ITÄ-NUOLEMO / TALVINIITTY)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	430 000	0	0	430 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	430 000	0	0	430 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena mahdollistaa kulkuyhteys uudelle Talviniityn asuntoalueelle. Lisäksi hanke parantaa Liedon keskustan liikenteen sujuvuutta ja mahdollistaa joukkoliikenneyhteydet. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: Talviniityn aluetta ei voida rakentaa nykyisen tieverkon kautta, koska tierakenteet eivät kestä tulevaa liikennettä. Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja.

ITÄ-NUOLEMON ASEMAKAAVA-ALUE (TALVINIITTY)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	450 000	200 000	0	650 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	450 000	200 000	0	650 000

Investoinnin kuvaus

Vuoden 2019 kunnallistekniikan rakentamiskohde ja tontinmyyntikohde. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Talviniityn alueen asemakaavan toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: kaavateiden ylläpitomenot kasvavat alueen toteutuksen myötä (katuvalaistus, kesä- ja talvikunnossapito)

HUOLTOMIEHENTIEN ALUE

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	0	550 000	550 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	550 000	550 000

Investoinnin kuvaus

Aikaisintaan vuoden 2021 kunnallistekniikan rakentamiskohde ja tontinmyyntikohde. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Myöhemmin laadittavan asemakaavan toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: kaavateiden ylläpitomenot kasvavat alueen toteutuksen myötä (katuvalaistus, kesä- ja talvikunnossapito)

LIEDON KESKUSKENTÄN AJANOTTOKOPPI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	10 000	0	0	10 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	10 000	0	0	10 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Liedon keskuskentälle uusi ajanottokoppi. Uusi ajanottolaitteisto ja -koppi mahdollistavat myös isojen urheilukilpailujen saamisen Lietoon. Kyseessä on korvaava investointi.

Investoinnin perustelu

Rakennustekninen perustelu: tarkoituksena on ajanmukaistaa toiminta ja rakentaa asianmukainen ajanottotila.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei vaikutuksia.

KIRKKOTIEN RISTEYSALUEEN KOROTUS JA LEVITYS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	150 000	250 000	400 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	150 000	250 000	400 000

Investoinnin kuvaus

Mahdollisesti toteutettavan investoinnin tarkoituksena on Kirkkotien risteysalueen liikenteen sujuvuuden parantaminen. Lisäksi tarkoituksena on, että myöhemmässä vaiheessa Kirkkotiestä tulee kunnan kaavakatu. Kyseessä on korjausinvestointi.

Investoinnilla tavoitellaan Liedon keskustan liikenteen sujuvuutta.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: Kirkkotie vaatii peruskorjausta. Teilipolun alueelle rakennetaan vasemmalle kääntyvien kaista. Lisäksi Kirkkotien tasausta nostetaan ja rakenteita kevennetään esim. vaahtolasilla.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

MAL- HANKE

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	50 000	100 000	100 000	300 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	50 000	100 000	100 000	300 000

Investoinnin kuvaus

Kunta on valtuuston päätöksellä sitoutunut kyseiseen MAL- hankkeeseen. Vuonna 2019 toteutetaan Nuolemontien pysäkkien parantaminen. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden ja joukkoliikenteen sujuvuuden parantamista. Hankkeessa Kisakalliontien itäpuolinen pysäkki siirretään tien länsipuolelle ja kevytväylää siirretään pohjoisemmaksi pysäkin taakse (pysäkki liian ahdas).

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: ei vaikutusta.

KAUNISTONTIEN KLV, SIS. TIEN JA VALAISTUKSEN SIIRTO

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	0	220 000	220 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	220 000	220 000

Investoinnin kuvaus

Toteutetaan vuonna 2021. Kyseessä on korjausinvestointi ja liikenneturvallisuushanke.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: tien rakenteet vaativat korjausta.

Vaikutukset käyttötalouteen: kevytväylän rakentaminen lisää ylläpitokustannuksia

NUOLEMONTIEN KLV

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	180 000	0	180 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	180 000	0	180 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on uuden kevyenliikenteen väylän rakentaminen Teollisuuskujan ja Närepolun väliselle alueelle. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: kevytväylän rakentaminen lisää ylläpitokustannuksia

AURAJOEN KOSKIEN OHITUSPAIKAT (+ HANKEAVUSTUS)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	0	0	0
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	0	0

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on Aurajoen virkistyskäytön lisääminen. Hankkeesta on neuvoteltu maanomistajien kanssa. Kyseessä on uusinvestointi. Ei varattu määrärahaa. Toteutetaan vain, jos saadaan avustuksia. Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

MATINTALO 2 KAAVA-ALUEEN TOTEUTUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	20 000	250 000	300 000	570 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	20 000	250 000	300 000	570 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Matintalo 2 asemakaava-alue. Kyseessä on uusinvestointi ja tontinmyyntikohde.

Investoinnin perustelut

Kaavoitusohjelman mukaisen asemakaavan toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: kaavateiden ja mahdollisesti myös puistojen ja yleisten alueiden ylläpitomenot kohoavat.

SALIMÄENTIEN JATKO JA KLV

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	40 000	20 000	650 000	710 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	40 000	20 000	650 000	710 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Salimäentien jatko ja uusi kevyenliikenteenväylä. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi, joka jakaantuu usealle vuodelle.

Pohjanparannustyöt aloitetaan vuonna 2019.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: kaavateiden ja kevyenliikenteenväylien ylläpitomenot kohoavat.

MAL-SOPIMUSHANKE SATTEENMÄEN ALIKULKUTUNNELI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	375 000	0	0	375 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	375 000	0	0	375 000

Investoinnin kuvaus

Liedon kunta on tehnyt toteutuksesta sopimuksen. Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Satteenmäen alikulkutunneli, pysäkkien siirrot ja tarvittavat kevyenliikenneväylämuutokset ELY-keskuksen suunnitelmien mukaisesti. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi, joka jakaantuu usealle vuodelle. ELY-maksaa 2/3 (noin 825.000 euroa) investoinnin toteutuskustannuksista (MAL-lisärahoitus, joka on kohdennettu tähän kohteeseen).

Investoinnin perustelut

Liikenneturvallisuuden ja kevyenliikenteen toimintaedellytysten parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta, mahdollisesti lisää ylläpitokustannuksia.

VANHAN TAMPEREENTIEN SAAREKE / ILMARINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	60 000	0	60 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	60 000	0	60 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa tielle keskisaareke. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

ILMARISTEN KAAVA-ALUEEN TOTEUTUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	20 000	350 000	370 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	20 000	350 000	370 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Ilmarisiin uusi asemakaava-alue. Kyseessä on uusinvestointi ja tontinmyyntikohde.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: kaavateiden ja mahdollisesti myös puistojen ja yleisten alueiden ylläpitomenot kohoavat.

LOUKINAISTENTIEN / AVANTINTIEN / TUULISSUONTIEN KIERTOLIITTYMÄ

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	250 000	250 000	0	500 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	250 000	250 000	0	500 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Loukinaistentielle kiertoliittymä. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Lisääntynyt raskas liikenne tarvitsee sujuvan liittymän.
Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

TUULISSUONTIEN KLV

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	150 000	150 000	0	300 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	150 000	150 000	0	300 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Tuulissuontien kevytväylän jatkorakentamista. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi. Hanke liittyy Kehätie-hankkeen kunnan maksuosuuteen.

Investoinnin perustelut

Liikenneturvallisuuden parantaminen ja Kehätie-rinnakkaisyyhteyden toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja.

LÄNSI-AVANTINTIEN JATKE JA TAMMITIEN LINJAUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	700 000	200 000	0	900 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	700 000	200 000	0	900 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Avantin alueen liikenteen yhdistäminen Vt 10:n suuntaan. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi. Hanke liittyy Kehätie-hankkeen kunnan osuuteen. Koko hankkeen kuntaosuus on yhteensä 1,4 miljoonaa euroa (tähän liittyy Kehätien rinnakkaistie / Tuulissuontien jatko).

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta tässä vaiheessa.

KEHÄTIEN RINNAKKAISTIE / TUULISSUONTIEN JATKO

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	180 000	400 000	100 000	680 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	180 000	400 000	100 000	680 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Kehätien rinnakkaistie kunnan omana työnä. Investoinnilla tavoitellaan alueen liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden parantamista. Kyseessä on uusinvestointi ja osittain parantamishanke. Hanke liittyy Kehätie-hankkeen kunnan osuuteen (ks. edellinen hanke)

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja.

PUUTARHATIE / AVANTI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	75 000	75 000	0	150 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	75 000	75 000	0	150 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Loukinaistentien ja Avantintien kulmassa olevalle teollisuustontille katuysteys. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Toiminnallinen perustelu: tonttijaon mahdollistava katuosuus ja mahdollinen kiertotie Avantin kiertoliittymän rakentamisen aikana.

Vaikutukset käyttötalouteen: ylläpitomenot kohoavat.

SIIVENTIE / AVANTI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	150 000	0	0	150 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	150 000	0	0	150 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Pääskykallion teollisuusalueelta katuyhteys Kuljuntien kautta Loukainaistentielle. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Toiminnallinen perustelu: mahdollistaa alueen läpikulkuliikenteen Loukainaistentielle.
Vaikutukset käyttötalouteen: ylläpitomenot kohoavat tulevina vuosina.

HAARAPÄÄSKYNTIEN SADEVESIVIEMÄRI / AVANTI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	50 000	0	0	50 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	50 000	0	0	50 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa teollisuusalueelle sadevesilinjan Haarapääskyntielle. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: alueelta puuttuu sadevesiviemäri. Rakennetaan yhdessä vesi- ja viemäriinjan kanssa.

Toiminnallinen perustelu: sadevesien hallittu ohjautuminen
Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja tulevaisuudessa

SUOJAVYÖHYKKEEN RAKENTAMINEN LIITO-ORAVILLE

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	30 000	0	0	30 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	30 000	0	0	30 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa liito-oravien kulkureitit Avantin alueella. Kyseessä on uusinvestointi.

Investoinnin perustelut

Mahdollistaa teollisuusalueen edelleenrakentamisen ja ekologisten käytävien toteuttamisen. Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja (metsänhoito) tulevaisuudessa

TAMMENTAANTIEN KLV:N RAKENTAMINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	200 000	0	0	200 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	200 000	0	0	200 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Tammentaantien kevyenliikenteen väylän jatko Liedon kunnan ja ELY:n sopimuksen mukaisesti (Vt 9 moottoritiesillan toteutus). Kyseessä on uusinvestointi ja liikenneturvallisuushanke.

Investoinnin perustelut

Toiminnallinen perustelu: liikenneturvallisuus, erillinen kevyt väylä

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

POIKOJA 2 (NIINIKUJAN RAKENTEIDEN PARANTAMINEN)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	10 000	100 000	0	110 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	10 000	100 000	0	110 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Liedon Aseman Niinikujan perusparannus. Kyseessä on perusparannushanke. Kyseessä on välttämätön hanke Poikojan alueen rakentamiseen. Hanke on ollut jo pitkään suunnitteilla.

Investoinnin perustelut

Poikoja 2:n asemakaavan toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta

TIEMESTARINTIEN PARANTAMINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	80 000	0	150 000	230 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	80 000	0	150 000	230 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on parantaa Tiemestarintien raskaan liikenteen toimivuutta ja parantaa liikenneturvallisuutta. Kyseessä on perusparannushanke.

Investoinnin perustelut

Tiemestarintien vaiheittainen perusparannus. Nykyinen liikennejärjestelmä ei mahdollista pitkien ajoneuvojen kohtaamista. Vuonna 2019 välttämättömät korjaustyöt – loppuosa hankkeesta toteutetaan kun maanhankinta on ratkaistu.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

LIIKENTEENOHJAUSLAITTEET

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	50 000	0	100 000	50 000	200 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	50 000	0	100 000	50 000	200 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on hankkia eri puolille kuntaa liikenneturvallisuutta parantavaa kalustoa mm. nopeusnäyttöjä, liikennemerkkejä, suojateiden varoitusvilkkuja ym.

Investoinnin perustelut

Liikenneturvallisuuden parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: vaikutus vähäinen

FÖLI (PYSÄKIT YM)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on rakentaa eri puolille kuntaa joukkoliikenteen tarpeisiin bussikatoksia, pyöräkatoksia ja niihin liittyviä opasteita.

Investoinnin perustelut

Joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitokustannuksia (siivous, kunnostus)

KUNNALLISTEKNIIKAN RAKENTAMINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	210 000	210 000	210 000	210 000	840 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	210 000	210 000	210 000	210 000	840 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa ennakoimattomia pienimuotoisia korjauskohteita eri puolille kuntaa.

Investoinnin perustelut

Vanhojen alueiden pienet kunnallistekniikan hankkeet.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää hieman ylläpitokustannuksia.

HULEVESIJÄRJESTELMÄT (UUDET KOHTEET JA SANEERAUKSET)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	150 000	100 000	100 000	100 000	450 000
Investointitulot	0	0	0	0	
Netto	150 000	100 000	100 000	100 000	450 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on rakentaa pienimuotoisia hulevesijärjestelmiä eri puolille kuntaa. Hulevesijärjestelmät toteutetaan Liedon Veden toteuttamien vesi- ja viemärihankkeiden yhteydessä. Hankkeet ovat osittain perusparannushankkeita ja osittain uudiskohteita.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: vanhojen hulevesijärjestelmien investointikorjaukset ja uusien rakentaminen

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää tulevina vuosina ylläpitokustannuksia.

VIROLAN ALUEEN PERUSKORJAUS / TARVASJOKI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	10 000	50 000	0	60 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	10 000	50 000	0	60 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Virolan alueen peruskorjaus. Kyseessä on perusparannushanke, joka on jo pitkään ollut listoilla.

Investoinnin perustelut

Rakennustekninen perustelu: Virolan alueen nykyisten tierakenteiden korjaus.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

PÄIVÄRINTEEN ALUEEN KUNNALLISTEKNIIKAN TOTEUTUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	0	120 000	120 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	120 000	120 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa Tarvasjoen Päivärinteen alueen kunnallistekniikka. Kyseessä on uusinvestointi ja tontinmyyntikohde.

Investoinnin perustelut

Vaikutukset käyttötalouteen: kaavateiden ja mahdollisesti myös puistojen ja yleisten alueiden ylläpitomenot kohoavat.

VANHOJEN VALAISTUSTEN PERUSKORJAUS (ILMAKAAPELEIDEN POISTO)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	70 000	100 000	150 000	70 000	390 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	70 000	100 000	150 000	70 000	390 000

Investoinnin kuvaus

Kyseessä on Carunan käynnistämä muutostyö maakaapeleiden poistamiseksi. Samassa yhteydessä korjataan vanha katuvalaistus maakaapeleilla ajanmukaisiksi led-valoiksi. Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa. Investoinnilla tavoitellaan myös energiatehokkuutta vanhoihin valaisimiin verrattuna.

Investoinnin perustelut

Vanhat valaisimet ja pylvääät päivitetään ajanmukaisiksi.

Vaikutukset käyttötalouteen: pitkällä aikavälillä led-valaistus tuottaa säästöä valaistuksen sähkökustannuksiin.

KAAVATEIDEN VALAISTUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	70 000	130 000	100 000	100 000	400 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	70 000	130 000	100 000	100 000	400 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on rakentaa uusille asuinalueille katuvalaistus. Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa. Kyseessä on uudisinvestointi.

Investoinnin perustelut

Uusien kaava-alueiden valaistus.

Vaikutukset käyttötalouteen: uudet kohteet lisäävät katuvalaistuksen ylläpitokustannuksia ja sähköenergian kustannuksia

KOKO KUNNAN ALUE (PUISTOT, PUUISTUTUKSET YM.)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	80 000	80 000	60 000	80 000	300 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	80 000	80 000	60 000	80 000	300 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on rakentaa uusia puistoalueita lähinnä uusille kaava-alueille ja peruskorjata vanhoja alueita. Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa. Vuoden 2019 kohteita ovat mm. Nuolemontie, Pitkäpuisto, Ravunpuisto ja Toukontori. Kyseessä on osittain uudisinvestointi ja osittain peruskorjausinvestointi.

Investoinnin perustelut

Investoinnilla tavoitellaan viihtyvyyden parantamista kunnan eri osa-alueilla.

Vaikutukset käyttötalouteen: uudet kohteet lisäävät puistotoimen ylläpitomenoja.

LIIKUNTAPAIKAT (ULKOILUREITTIEEN PINNAT)

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	50 000	30 000	50 000	50 000	180 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	50 000	30 000	50 000	50 000	180 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on ulkoilureittien uudistaminen. Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa ja kyseessä on peruskorjausinvestointi. Investoinnilla tavoitellaan viihtyvyyden- ja liikuntapaikkojen käytön parantamista kunnan eri osa-alueilla.

Investoinnin perustelut

Kuntalaisten vapaa-ajan liikuntaedellytysten ylläpitäminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

LEIKKIKENTÄT, PÄIVÄKOTIEN ULKOLIIKUNTA JA LOUKINAISTEN KOULUN LÄHILIIKUNTAPAIKKA

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	130 000	250 000	80 000	190 000
Investointitulot	0	0	0	0
Netto	130 000	250 000	80 000	190 000

Investoinnin kuvaus

Investointiin liittyy kolme kohdetta: Hanhilinnan päiväkodin piha-alueen ja leikkivälineiden kunnostus, Loukinaisten koulun lähiliikuntapaikan rakentaminen ja leikkikenttien turvallisuuksien parantaminen.

Hanhilinnan päiväkodin pihan kunnostusta 50.000 €:lla (jatketaan tarvittaessa v. 2020)

- pensaat ja kannot poistetaan rakennuksen läheisyydestä.
- piha salaojitetaan
- tekonurmi asennetaan liukumäen alle
- valaistusta lisätään
- kiipeilyteline uusitaan
- jousikiikut siirretään
- keinulauta uusitaan
- hankitaan panna-areena 4x10m. Tämä estää pallojen potkaisun naapuritontille
- iso hiekkalaatikko muutetaan vanhan tilalle
- vitoskeinu asennetaan

Loukinaisten koulun lähiliikuntapaikan rakentaminen 170.000 €

Investoinnilla uusitaan Loukinaisten koulun pihakentän pinta ja hankitaan liikuntavälineitä Loukinaisten koulun piha-alueelle. Investoinnilla tavoitellaan turvallisuuden sekä viihtyvyyden- ja liikuntapaikkojen käytön parantamista. Määräraha sisältää lähiliikuntapaikan rakentamistyöt. Liikuntavälineitä hankitaan 80.000 €:lla. Hankkeelle haetaan valtionavustusta välittömästi valtuuston päätöksen jälkeen.

Leikkikentät: 30.000 €

Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa. Määräraha käytetään leikkipaikkojen turvallisuuden parantamiseen.

Investoinnin perustelut

Turvallisuus ja viihtyvyys sekä liikunnallisen elämäntavan lisääminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: em. hankkeilla ei ole vaikutusta ylläpitokustannuksiin.

KOULUPIHOJEN KALUSTEHANKINNAT

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	40 000	40 000	120 000	120 000	320 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	40 000	40 000	120 000	120 000	320 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on leikki- ja liikuntavälineiden lisääminen koulujen pihalle. Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa. Investoinnilla tavoitellaan viihtyvyyden ja liikunnallisuuden lisäämistä.

Vuonna 2019 vuorossa on Jokilaakson koulun ja Tuulenpesän pihojen leikkivälineiden, niiden turvalustojen, liikuntavälineiden, varusteiden, sekä aidan hankinta sekä asennus maanrakennustöineen.

- Jokilaakson koulun iso kiipeilyteline uusitaan (Laurin kentän puoleinen kiipeilyteline)
- Tuulenpesän liikuntavälineet, pihan aitaus ja jätehuollon uudet ratkaisut (Molok ja muut säiliöt)

Investoinnin perustelut

Turvallisuuden parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitokustannuksia

TARVASJOEN KOULUN PARKKIALUEEN UDELLEENJÄRJESTELY/PIHA-ALUEET

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	70 000	0	70 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	70 000	0	70 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on lisätä koulualueen parkkipaikkoja. Toteutus vaatii mahdollisen maanhankinnan.

Investoinnin perustelut

Pysäköintipaikkojen riittävyyden varmistaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja.

JOKIRANNAN VIRKISTYSALUE JA MATONPESUPAIKAN SIIRTO

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	260 000	100 000	50 000	50 000	460 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	260 000	100 000	50 000	50 000	460 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on lisätä Jokirannan viihtyisyyttä ja virkistyskäyttöä. Vuoden 2018 aikana toteutettiin liikennepuiston siirto ja Keskuspuiston rakentaminen. Vuonna 2019 toteutetaan matonpesupaikan siirto ja polkureitti ranta-alueelle.

Investoinnin perustelut

Toiminnallinen perustelu: Liedon keskusta-alueen viihtyisyyden ja ulkoilun edellytysten parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitokustannuksia

VERKAPUISTOT II

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	120 000	120 000	240 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	120 000	120 000	240 000

Investoinnin kuvaus

Kuuluu osana Devepark -suunnitelmaan. Investoinnilla tavoitellaan viihtyvyyden- ja liikuntapaikkojen käytön parantamista. Osa alueesta on jo toteutettu.

Investoinnin perustelut

Devepark-suunnitelman toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

ILMARISTEN KOULUN KENTÄN HUOLTORAKENNUS

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	70 000	0	70 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	70 000	0	70 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on rakentaa kentälle oma huoltorakennus, jossa on kentän käyttöön tarvittavat pukutilat ym.

Investoinnin perustelut

Toiminnallinen perustelu: parantaa kentän käyttömahdollisuuksia.
Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitokustannuksia

SAUKONOJAN KOULUN KENTÄN PERUSKORJAUS, HUOLTORAKENNUS JA LEIKKIVÄLINEIDEN SIIRTO

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	60 000	0	60 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	60 000	0	60 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on kentän pinnan uusiminen, koulun tontilla olevan leikkivälineiden siirto sekä kentän pienen huoltorakennuksen hankinta.

Investoinnin perustelut

Lähiliikuntapaikan peruskorjaus.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta

KYYKKÄKENTÄN SIIRTO

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	40 000	0	40 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	40 000	0	40 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on Kyykkäkentän siirto pois Jokirannasta Simpukkatien alueelle. Mahdollistaa myös muiden ulkopelien pelaamisen.

Investoinnin perustelut

Investoinnilla tavoitellaan kyykkäkentän käytön parantamista.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

PAHKAMÄEN JA YLISKULMAN KOULUJEN LIIKUNTAPAIKAT

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	60 000	0	60 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	60 000	0	60 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on parantaa koulujen pihan viihtyvyyttä ja lisätä liikuntapaikkoja.

Investoinnin perustelut

Viihtyvyyden ja liikunnan edellytysten lisääminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: ei suoranaista vaikutusta.

VALMAKOTI, PIHAN RAKENTAMINEN

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	80 000	0	0	80 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	80 000	0	0	80 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on Valmakodin tieyhteyden tekeminen esteettömäksi rakentamalla uusi tieyhteys Teijulantielle.

Investoinnin perustelut

Valmakodin toimivuuden parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitomenoja

ILMARISTEN KOULUN KENTÄN TEKONURMI

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021	Yhteensä
Investointimenot	0	0	0	150 000	150 000
Investointitulot	0	0	0	0	0
Netto	0	0	0	150 000	150 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnilla tavoitellaan Ilmaristen koulun kentän käytön monipuolistamista.

Investoinnin perustelut

Ilmaristen koulun kentän toiminnan parantaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: lisää ylläpitokustannuksia myöhemmin.

ASFALTOINTI, UUDET JA VANHAT KAAVA-ALUEET ENSIMMÄINEN ASFALTOINTI JA PINTAUKSET

€	MTA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
Investointimenot	450 000	450 000	450 000	550 000
Investointitulot	0	0	0	0
Netto	450 000	450 000	450 000	550 000

Investoinnin kuvaus

Investoinnin tarkoituksena on toteuttaa uusia ja vanhoja kaavateitä sekä pieniä asfaltointikohteita. Toteutuskohteita on eri puolilla kuntaa. Investoinnilla tavoitellaan liikenneturvallisuuden parantamista sekä tienhoidon helpottamista kunnan eri osa-alueilla.

Investoinnin perustelut

Alueiden tason parantaminen ja suunniteltujen kohteiden toteuttaminen.

Vaikutukset käyttötalouteen: uusien kaavateiden osalta lisää ylläpitomenoja. Hiekkateiden asfaltointi poistaa lanauksen ja pölynsidonnan tarpeen ja kustannukset.

Kuntakonserni

KUNTAKONSERNIN TOIMINNAN JA TALOUDEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Kunnanvaltuusto on 25.9.2017 hyväksynyt Liedon kunnan konserniohjeen, joka on astunut voimaan 1.10.2017. Konserniohjeen tarkoitus on parantaa kunnan omistuksessa olevien yhtiöiden kannattavuutta ja kilpailukykyä, niiden välistä tiedonkulkua ja omistajaohjausta, karsia toimintojen päällekkäisyyttä ja lisätä toimintojen tehokkuutta sekä riskienhallintaa ja näin edistää konsernin kokonaisuutta. Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti.

Konserniohjeen 2. luvun mukaan konsernijohdon edustajat käyvät vuosittain tavoite- ja talousarviokeskustelut tytäryhteisön johdon kanssa. Talousarvion käsittelyn ja hyväksymisen yhteydessä määritellään yhteisön tavoitteet sekä toimintaa ja taloutta kuvaavat tunnusluvut. Tavoitteiden tulee olla talousarviokauteen sidottuja ja mitattavia.

Kunnan tytäryhteisön ja kuntayhtymän on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot (Kuntalaki 116 §). Konserniohjeen kohdan 7.1.3. mukaan osavuositarkastukset annetaan kunnanhallitukselle ja valtuustolle. Ne laaditaan kunnanhallituksen antamien ohjeiden ja määräämien aikataulujen mukaisesti. Vuosiraportointi tapahtuu tilinpäätöksen yhteydessä. Merkittävät poikkeamat hyväksytystä suunnitelmasta, talousarviosta ja rahoitusasemasta on raportoitava aina välittömästi konsernijohdolle. Tytäryhtiön on annettava tarvittaessa konsernijohdon pyynnöstä erillisiä selvityksiä toiminnastaan ja taloudestaan.

Liedon kunnan konsernitiilinpäätökseen yhdisteltäviä tytäryhtiöitä ovat Liedon Asunnot Oy ja Liedon Lämpö Oy.

Liedon Asunnot Oy

Toimitusjohtaja Tapio Hänninen

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS

Tulevana vuonna yhtiön toiminta jatkuu ennallaan. Remontteja tehdään tarpeen ja suunnitelman mukaan vuokrataloissa. Päätös on tehdä kolmeen vuokrataloon osin keittiö ja osin kph remontteja. Uuden vuokrakerrostalon hankkeeseen varautuminen.

YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Yhtiö ostaa kaikki palvelut yrityksiltä, joten vaikutus on huomattava.

TOIMINTA-AJATUS

Tuottaa ja ylläpitää kysyntää nähden riittävää vuokra-asuntokantaa.

VALTUUSTOON NÄHDEN SITOAVAT TAVOITTEET

Strateginen tavoite/ Kriittinen menestystekijä	Tavoite	Mittarin tavoitearvo
Kohtuullinen vuokrataso	Kulujen pitäminen kurissa	n. 0-1 %:n vuokrien korotus
Asukasviihtyvyys	Huoneistojen hyvä kunto -tarvikekulut yhtiöltä Häiriöiden poisto	Asukkaiden pieni vaihtuvuus (alle 50/vuosi)

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN VARMISTAMINEN JA RISKIENHALLINTA

Tuottopuolella Liedon Asunnot Oy:n talousarvio ei yleensä juurikaan heitä ja vuosikulupuolella on pysytty budjetin raameissa. Vuokrasaatavat (30.6.2018 44 979 €) pidetään mahdollisimman pieninä tehokkaan perinnän avulla. Asuntojen korjaustarve suunnitelmien mukaan ja muut esille tulevat korjaustarpeet erikseen harkiten.

TALOUS

1 000 EUROA	TA 2018	TA 2019	TS 2020	TS 2021
TULOT	1 911	2 084	2 100	2 150
MENOT	1 900	2 074	2 090	2 140
TOIMINTAKATE	11	10	10	10

LIEDON ASUNNOT OY TALOUSARVIO

Huom. Lisäyksenä Tarvasjoen talot

TUOTOT

	2019	2018	muutos-%
Vuokratuotot ja käyttökorvaukset	1851672	1681639	10,11
Junninpiha	135312	135312	-
Itsenäiset as oy:t	98000	94000	4,26
Tuotot yhteensä	2084984	1910951	9,11
KULUT			
Hoitovastikkeet			
Junninpiha	59490	57100	4,19
Itsenäiset as oy:t	60000	55000	
Kokous- ja tilintarkastuspalkkiot	12500	10500	19,05
Pankki- ja toimistokulut	15000	15000	-
Isännöintipalkkio	61665	55209	11,69
Kiinteistön huolto ja siivous	203768	190113	7,18
Kaapeli-TV-vuosimaksu	24400	24200	0,83
Hissin vuosihuolto	12200	12200	-
Ulkoalueet	12000	11000	9,09
Vesi	150465	144402	4,20
Sähkö	76673	74067	3,52
Lämpö	266590	237980	12,02
Jätehuolto	49700	40500	22,72
Vakuutukset	18600	13700	35,77
Kiinteistövero	46300	46300	-
Vuosikorjaukset	214000	184000	16,30
Muut hoitomenot	22500	22500	-
Tonttivuokra	14550	14550	-
Varautuminen uuden kerrostalon hankkeeseen	150000	45000	
Menot yhteensä	1470401	1253321	17,32
KÄYTTÖKATE	614583	657630	- 6,55
RAHOITUSKULUT			
Korot	73892	81824	- 9,69
Kuoletukset	403449	513189	- 21,38
Omanpääoman korot	27000	27000	-
RAHOITUSKULUT YHTEENSÄ	504341	622013	- 18,92
KAIKKI KULUT YHTEENSÄ	1974742	1875334	5,30
voitto/tappio	110242	35617	209,52
tyhjäkäynti ja luottotappiot	50000	25000	100,00
Varaus tuleviin lyhennyksiin ja korkoihin	50000	0	
	10242	10617	- 3,53

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2019

Liedon Lämpö Oy

Tilivelvolliset

Liedon Lämpö Oy:n hallitus ja toimitusjohtaja.

Toiminta-ajatus

Liedon Lämpö Oy tuottaa ja toimittaa kohtuuhintaista kaukolämpöä toiminta-alueensa sopimusasiakkaille.

Liittymismaksuilla ja perusmaksutuloilla katetaan verkostojen rakentamiskulut.

Lämpöyhtiön verkostoa kasvatetaan huomioon ottaen kaavoituksen ja alueen taloudellisen kehityksen vaatimukset.

Kasvua haetaan vain taloudellisesti kannattavalla tavalla.

Toiminnan painopisteet ja strategiset tavoitteet 2019-2020

Kohtuuhintaisen lämmönmyynnin toimintamallin toteuttamisen jatkaminen.

Tavoitellaan 100% uusiutuvaa lämmöntuotantoa.

Uuden hakelämpölaitoksen hankinta ja toteutus Avantiin.

Vastataan kasvaneeseen teollisuushöyryn kysyntään Avantin alueella toteuttamalla uusi lämpökeskus höyryntuotantolaitoksena.

Markkinoidaan teollisuushöyryä potentiaalisille asiakkaille.

Parannetaan tiedotusta ja nostetaan kaukolämmön profiilia paikallisena, ekologisena ja kannattavana lämmitysratkaisuna.

Parannetaan kaukolämpöverkoston hyötysuhdetta ja autetaan kaukolämpöasiakkaita lämmönjakopakettien kunto- ja säätötarkastuksia tekemällä. Samalla parannetaan kaukolämpöverkoston jäähtymää.

Suunnitellaan kunnan kaavoituksen kanssa yhdessä uusia asuinalueita kaukolämpöön.

Tavoitellaan 3-5 % kasvua vuositasolla lämmönmyynnissä mitattuna.

Liedon Lämpö Oy

TALOUSARVIO 01.01.2019 - 31.12.2019

	TOT 2017	BUD 2018	ENN 2018	BUD 2019	BUD %-muutos
Myynti	2 703 923	2 785 000	2 874 490	2 848 250	102,27
LIIKEVAIHTO	2 703 923	2 785 000	2 874 490	2 848 250	102,27
Liiketoiminnan muut tuotot	0	0	0	0	
Materiaalit ja palvelut					
Aineet ja tarvikkeet					
Ostot tilikauden aikana	-1 685 889	-1 559 620	-1 742 193	-1 708 685	109,56
Varastojen muutos	92 393	25 000			0,00
Ulkopuoliset palvelut	-60 182	-70 000	-70 000	-65 000	92,86
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-122 368	-120 000	-153 500	-152 500	127,08
Eläkekulut	-20 706	-21 000	-27 500	-26 825	127,74
Muut henkilösivukulut	-3 180	-4 200	-4 500	-4 500	107,14
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-679 556	-608 424	-642 089	-542 221	89,12
Liiketoiminnan muut kulut					
Vapaaeht. henkilöstökulut	-15 226	-8 000	-8 000	-8 000	100,00
Toimitilakulut	-15 339	-18 500	-22 804	-21 300	115,14
Irtaimistokulut	-155 837	-117 000	-107 500	-107 500	91,88
Matka- ja kuljetuskulut	-8 247	-8 500	-7 000	-7 000	82,35
Mainos- ja edustuskulut	-7 997	-8 000	-8 500	-9 500	118,75
Muut liiketoiminnan kulut	-67 825	-69 500	-66 399	-67 300	96,83
LIIKEVOITTO -TAPPIO	-46 004	197 256	14 505	127 919	64,85
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muut korko- ja rahoitustuotot	207		200		
Korko- ja muut rahoituskulut	-29 323	-60 663	-26 970	-74 310	122,50
VOITTO/TAPPIO ENNEN SATUNN.ER.	-75 120	-136 593	-12 465	53 609	-39,25
Satunnaiset erät					
VOITTO/TAPPIO ENNEN TILIN- PÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		136 593	-12 465	53 609	39,25
Tilinpäätössiirrot					
Tuloverot		-33 943		-10 722	31,59
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	-75 120	102 650	-12 465	42 887	41,78